

W numerze:

- **Wojewódzka Inauguracja Roku Szkolnego 2014/2015**
(Anetta Janc)
- **Miejska inauguracja roku szkolnego w Zespole Szkół Górniczo-Energetycznych w Koninie**
(Wioletta Poturała)
- **Inauguracja i jubileusz w Szkole Podstawowej w Koszutach**
(Aldona Dranikowska, Danuta Szaraszek)

- **Współpraca CDN z placówkami muzealnymi w Wielkopolsce**
(Jolanta Kmieć)
- **Oferty edukacyjne muzeów:**
 - w **Koninie–Goślawicach** (Lech Stefaniak)
 - w **Turku** (Bartosz Stachowiak)
 - w **Słupcy** (Beata Czerniak)
 - w **Licheniu Starym** (Irena Wawrzyniak)
 - w **Gnieźnie** (Marta Karalus-Kuszczak)
 - w **Szreniawie** (Bartosz Samelski)
 - w **Żabikowie** (Renata Wełniak)

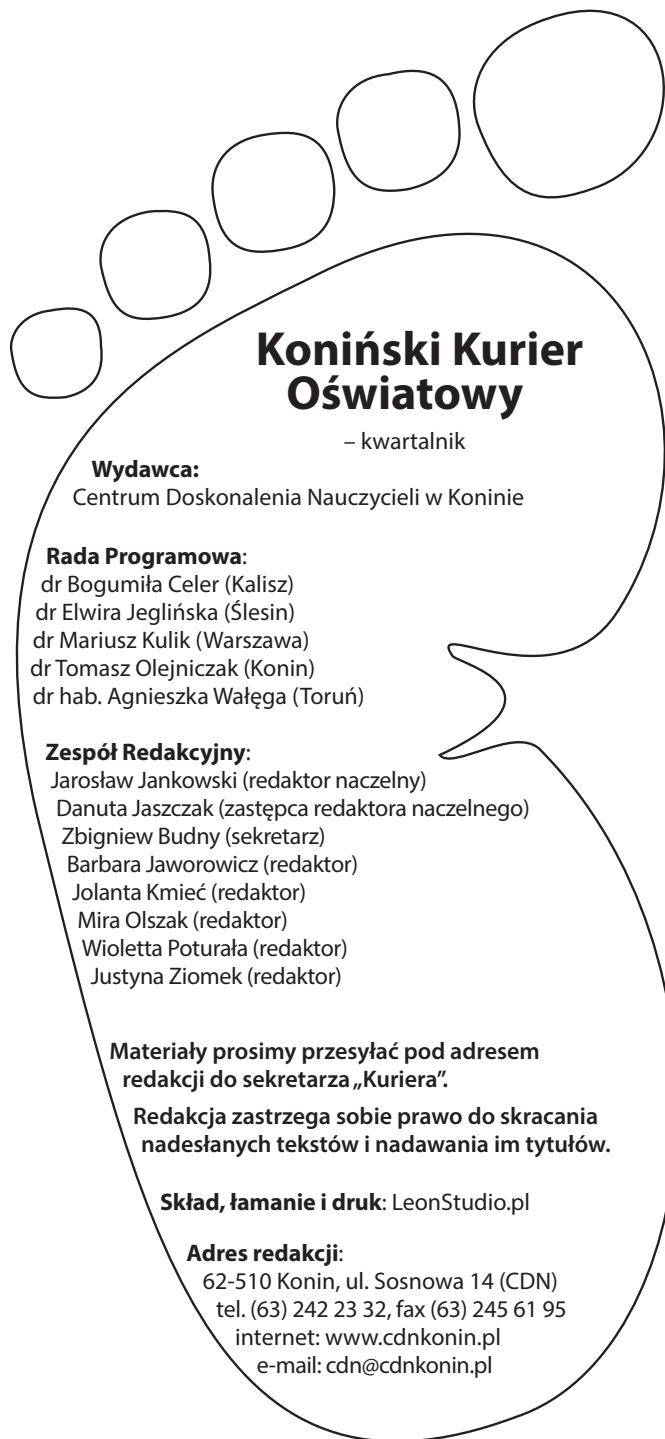

W poszukiwaniu edukacyjnej „formy bardziej pojemnej”

Czesław Miłosz w *Ars poetica*? dopominał się „formy bardziej pojemnej” dla współczesnej poezji – aby wyzwoliła się ona z uświęconych tradycją konwencji i podjęła wyzwania nowych czasów. Apel ten wydaje się stosowny także w odniesieniu do współczesnej edukacji, która nie powinna zasklepić się wyłącznie w przestrzeni szkolnej, ale w dążeniu do najefektywniejszych sposobów kształcenia angażować rozmaite instytucje kultury. Placówkami szczególnie pomocnymi w uatrakcyjnianiu procesu dydaktycznego są z całą pewnością muzea. W niniejszym wydaniu „Konińskiego Kuriera Oświatowego” prezentujemy oferty edukacyjne siedmiu okolicznych muzeów. A na zdjęciu powyżej – formy wyczarowane z gliny przez uczestników warsztatów ceramicznych zorganizowanych w Muzeum Miasta Turku im. Józefa Mehoffera.

Spis treści

Rozpoczął się kolejny rok szkolny... (Jarosław Jankowski).....	3
Krótko o wrześniowych konferencjach metodycznych dla nauczycieli (Joanna Suchecka).....	3-5
Wojewódzka Inauguracja Roku Szkolnego 2014/2015 (Anetta Janc).....	6-7
Miejska inauguracja roku szkolnego w Zespole Szkół Górniczo-Energetycznych w Koninie (Wioletta Poturała).....	7-9
Takie będą Rzeczypospolite, jakie ich młodzieży chowanie. Inauguracja i jubileusz w Szkole Podstawowej w Koszutach (Aldona Dranikowska, Danuta Szaraszek).....	10-11
Współpraca CDN z placówkami muzealnymi w Wielkopolsce (Jolanta Kmieć).....	12-13
Oferta edukacyjna Muzeum Okręgowego w Koninie-Gostawicach (Lech Stefaniak).....	14-15
Oferta edukacyjna Muzeum Miasta Turku im. Józefa Mehoffera (Bartosz Stachowiak).....	16-19
Oferta edukacyjna Muzeum Regionalnego w Słupcy (Beata Czerniak).....	20-23
Lekcje muzealne w Muzeum im. ks. Józefa Jarzębowskiiego w Licheniu Starym (Irena Wawrzyniak).....	24-27
Chodzę do muzeum, bo lubię. Działania edukacyjne w Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie (Marta Karalus-Kuszczak).....	28-31
Oferta edukacyjna Muzeum Narodowego Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie (Bartosz Samelski).....	32-34
Muzeum Martyrologiczne w Żabikowie i Muzeum byłego niemieckiego obozu zagłady Kulmhof w Chełmnie nad Nerem jako miejsca pamięci w procesie pozaszkolnej edukacji historycznej młodzieży (Renata Wełniak).....	35-39
REGION W WEEKEND (cz. 8.) Szlaki turystyczne na obszarach chronionych województwa wielkopolskiego (cz. 2.) (Grażyna Frydrychowicz).....	40-45
Nic nie kosztuje, a ratuje komuś życie... (Dariusz Racinowski).....	45-48

Placówka akredytowana

Rozpoczął się kolejny rok szkolny...

1 września we wszystkich szkołach i placówkach oświatowych subregionu konińskiego, jak każdego roku, zabrzmiał pierwszy dzwonek rozpoczynający nowy rok szkolny 2014/2015. Z Zespołu Szkół Ekonomiczno-Usługowych w Żychlinie popłynęły życzenia do wszystkich uczniów i nauczycieli Wielkopolski, bo to właśnie tutaj miała miejsce uroczysta inauguracja roku szkolnego województwa wielkopolskiego. Podniosły charakter miały uroczystości także w innych szkołach, między innymi w Zespole Szkół Górniczo-Energetycznych w Koninie, gdzie odbyła się miejska inauguracja oraz w Szkole Podstawowej w Koszutach połączona z jubileuszem 50-lecia placówki. Relacje z tych uroczystości zamieszczone są w „KKO”.

Początek roku szkolnego to czas planowania pracy szkół, w tym również pla-

nowania doskonalenia nauczycieli, rozstrzygnięcia, jakie wybrać szkolenia, aby odpowiadały na bieżące potrzeby edukacyjne środowiska. Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Koninie zainaugurowało swoją działalność cyklem konferencji metodycznych dla nauczycieli wszystkich przedmiotów i specjalności. Cieszyły się one dużym zainteresowaniem, o czym świadczy bardzo dobra frekwencja na spotkaniach. Nauczyciele otrzymali pełną informację o naszych propozycjach szkoleniowych. Cechą najnowszej oferty jest otwarta formuła i nastawienie na jej uzupełnianie zgodnie z potrzebami odbiorców i kontekstami edukacyjnymi, w tym z kierunkami w oświacie sformułowanymi przez Ministra Edukacji Narodowej na bieżący rok szkolny.

W nowym numerze „KKO” czytelnicy będą mieli okazję zapoznać się przede

wszystkim z ofertą edukacyjną regionalnych muzeów poszukujących nowoczesnych i atrakcyjnych form przybliżania uczniom dziejów ziemi ojczystej. Będzie też okazja jeszcze w atmosferze wakacyjnych wspomnień zaplanować jesienne wędrowki po regionie, do czego zachęca kolejny artykuł na temat szlaków turystycznych Wielkopolski.

Rozpoczyna się kolejny rok szkolny w polskiej oświacie, czas wyzwań, ale przede wszystkim wyjątkowej codziennej pracy. Życzę Koleżankom i Kolegom, by był on przyjazny, a postępy i osiągnięcia uczniów przyniosły wiele satysfakcji i były nagrodą w realizacji Państwa powołania pedagogicznego. Niech ten rok będzie też dobrym czasem do zdobywania wiedzy niezbędnej w pracy z uczniami oraz w doskonaleniu umiejętności nauczycielskich.

Jarosław Jankowski

*redaktor naczelny „Konińskiego Kuriera Oświatowego”
dyrektor CDN w Koninie*

Joanna Suchecka konsultanka CDN w Koninie

Krótko o wrześniowych konferencjach metodycznych dla nauczycieli

6 września 2014 r. już po raz drugi w nowej formule – wspólnie z Miejskim Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Koninie – Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Koninie zorganizowało konferencje metodyczne dla nauczycieli, które już na stałe wpisały się w krajobraz działań CDN na rzecz środowiska oświatowego.

Podobnie jak w roku ubiegłym, gościliśmy w murach Szkoły Podstawowej nr 9 w Koninie oraz Gimnazjum nr 3 w Koninie. Jak zawsze, dzięki uprzejmości Państwa Dyrektorów organizacja

tego ogromnego przedsięwzięcia udało się na najwyższym poziomie.

Nauczyciele nie zawiedli i frekwencja dopisała. W czasie tegorocznych konferencji odbyły się 24 spotkania, w których wzięło udział w sumie 1487 nauczycieli.

Tematem przewodnim spotkań była refleksja na temat: „Jak kształtować i doskonalić najważniejsze umiejętności uczniów zapisane w podstawie programowej?”. Problematyka szczegółowa koncentrowała się wokół następujących zagadnień:

- treści przedmiotowe i zagadnienia wychowawcze,
- kierunki aktualnej polityki oświatowej państwa,
- oferta doskonalenia nauczycieli na rok szkolny 2014/15.

Wszyscy nauczyciele mieli także możliwość zapoznania się z aktualną ofertą szkoleniową obydwu placówek organizujących konferencje.

W imieniu dyrekcji i pracowników CDN w Koninie raz jeszcze pragniemy podziękować wszystkim dyrektorom, nauczycielom, pedagogom i wychowawcom za udział w konferencjach metodycznych. Gorące podziękowania kierujemy także do dyrekcji i pracowników szkół i instytucji, które wsparły nas w organizacji tego przedsięwzięcia: Szkoły Podstawowej nr 9 w Koninie, Gimnazjum nr 3 w Koninie, II Liceum w Koninie, Zespołu Szkół Górniczo-Energetycznych w Koninie, Zespołu Szkół Budowlanych w Koninie oraz komendantowi i pracownikom Straży Miejskiej w Koninie. ►►

Uczestnicy i organizatorzy konferencji

w obiektywach naszych fotoreporterek

(Grażyny Jarek i Grażyny Frydrychowicz)

Anetta Janc nauczycielka ZSE-U w Żychlinie

Wojewódzka Inauguracja Roku Szkolnego 2014/2015

W Zespole Szkół Ekonomiczno-Usługowych im. Fryderyka Chopina w Żychlinie miała miejsce podniosła uroczystość – Inauguracja Roku Szkolnego 2014/2015 Województwa Wielkopolskiego.

Szkołę zaszczylicili obecnością: Wojewoda Wielkopolski – Piotr Florek, Pani Kurator – Elżbieta Walkowiak, Pani Starosta – Małgorzata Waszak, parlamentarzyści, samorządowcy, przedstawiciele

jednostek oświatowych i instytucji kultury, przedstawiciele służb mundurowych województwa wielkopolskiego i powiatu konińskiego.

Polonez As-dur Fryderyka Chopina w wykonaniu ucznia Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia im. Ignacego Jana Paderewskiego zabrzmiał podniosło. Sztandary – znaki szkół godnie wprowadziły poczty sztandarowe. W artystycznej interpretacji hymnu Rzeczypospolitej

Polskiej wykonanego przez dziecięcy chór „Interwałki” z Zespołu Szkół w Żychlinie dominowało dostojęństwo. Było ono lejtmotywem uroczystości prowadzonej przez nauczycieli ZSE-U.

Wiersz K.K. Baczyńskiego *Z lasu* pięknie zinterpretowany głosowo przez uczennicę ZSE-U przypomniał gościom czas przeniknięty grozą wojny. Minutą ciszy uczczono Ofiary Napaści na Polskę w roku 1939.

Następnym punktem programu Inauguracji Roku Szkolnego 2014/2015 było przemówienie Dyrektora ZSE-U Anny Matczak-Gaj. Zaprezentowała historię szkoły, jej dokonania, a także konteksty kulturowe – krzewienie kultu Chopina – tworzące oblicze ZSE-U.

Pięknym muzycznym antraktem między przemówieniami dostojnych gości stało się wykonanie Fantazji Impromptu Fryderyka Chopina – utworu eleganckiego i nasyconego emocjami.

Przepojone uczuciami i mieszczące się w ramach dobrej retoryki były przemówienia gości. Pan Wojewoda Piotr Florek zwrócił uwagę na konieczne i głęboko przemyślane zmiany w polskiej polityce oświatowej. Z serdecznością zwrócił się do współtworzących szkołę uczniów i ich rodziców.

Pani Kurator Elżbieta Walkowiak udowodniła, że są jej bliskie problemy każdego szczebla oświaty. W subtelnej sugestii skierowanej do nauczycieli i uczniów przypominała, że kreatywność,

innowacyjność i możliwość sprostania wyzwaniom współczesności powinny stać się osnową procesu komunikacji między uczniem i nauczycielem.

Natomiast Pani Starosta Małgorzata Waszak podkreśliła walory szkolnictwa

zawodowego i jego rangę oraz życzyła nauczycielom, rodzicom i uczniom możliwości pełnej identyfikacji ze szkołą.

Uroczystą Inaugurację Roku Szkolnego 2014/2015 Województwa Wielkopolskiego zakończył spektakl *A gdzie tu bon ton?* przygotowany przez szkolny teatr „Kreska”. Komedia opisująca relacje międzyludzkie zawierała nutkę refleksji – piosenki o miłości do ludzi i świata wykonały uczennice Szkoły Wokalno-Autorskiej „Fama”. W spektaklu koncertowo zagranym przez młodzież nie zabrakło postaci Chopina i państwa Bronikowskich – właścicieli pałacu, w którym przebywał nasz wielki kompozytor. Aplauz dla dokonań teatralnych wykonawców wyraził w krótkim przemówieniu Pan Poseł Tomasz Nowak.

Uroczystość zakończona miłym przyjęciem gości stała się piękną zapowiedzią długich, spędzonych w szkole dni, które – jak przekonywająco mówiła Pani Kurator Elżbieta Walkowiak – naprawdę nie muszą być żmudne.

Wioletta Poturała konsultantka CDN w Koninie

Miejska inauguracja roku szkolnego w Zespole Szkół Górniczo-Energetycznych w Koninie

1 września 2014 r. z pewnością zapisze się w historii Zespołu Szkół Górniczo-Energetycznych w Koninie nie tylko za sprawą daty tradycyjnego rozpoczęcia roku szkolnego, ale także z powodu oddania kompleksu nowoczesnych boisk, które nareszcie będą służyć młodzieży. Deszcz zniweczył misternie przygotowany plan uroczystości, ale gościom, którzy zaszczylicili społeczność „Górnicej” swą

obecnością, udało się przynajmniej przez chwilę przyjrzeć się nowemu obiektowi oraz golom, jakie strzelali władze miasta. W tak oto niecodzienny sposób, zamiast przecinania wstęgi, symbolicznie dokonano otwarcia kompleksu.

Zostało ono połączone z miejską inauguracją roku szkolnego 2014/2015, stąd obecność w ZSGE wielu znamienitych gości, w tym przedstawicieli władz

województwa wielkopolskiego: pani Elżbiety Walkowiak – Wielkopolskiego Kuratora Oświaty, pana Kazimierza Pałusza – Wiceprzewodniczącego Sejmiku Województwa Wielkopolskiego, pani Joanny Ganowicz – Dyrektora Departamentu Edukacji i Nauki Urzędu Marszałkowskiego w Poznaniu. Przybyli również władze Konina z Prezydentem Józefem Nowickim oraz Sławomirem Lorkiem

i Markiem Waszkowiakiem – Zastępcami Prezydenta Miasta. Powitano także panów Zbigniewa Winczewskiego, Tadeusza Wojdyńskiego i Zenona Chojnackiego – Zastępców Przewodniczącego Rady Miasta Konina. Byli także kierownicy i pracownicy Urzędu Miejskiego w Koninie, reprezentanci nauczycielskich związków zawodowych, przedstawiciele policji, Straży Miejskiej, Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej, dyrektorzy, wicedyrektorzy i przedstawiciele konińskich szkół. Dyrektor ZSGE pan Janusz Kamiński również serdecznie powitał prezesów, dyrektorów i reprezentantów firm i instytucji współpracujących na co dzień ze szkołą.

Na początku spotkania uczniowie w sposób szczególny podziękowali tym, którzy przyczynili się bezpośrednio do realizacji kompleksu boisk. W trakcie uroczystości nie zabrakło także wspomnienia tragicznych wydarzeń związanych z rozpoczęciem II wojny światowej.

Pan dyrektor Janusz Kamiński w swym wystąpieniu krótko scharakteryzował placówkę, wskazując na trzy cechy wyróżniające ją w edukacyjnym pejzażu: klasy integracyjne na poziomie liceum, klasy sportowe dziewcząt grających w piłkę nożną oraz szkolną orkiestrę dętą. Dziękował także wszystkim tym, którzy

dołożyli starań, aby inwestycja tak wyczekiwana przez społeczność szkolną została zrealizowana. Przyczyni się ona z pewnością do jeszcze większych sukcesów sportowych uczniów „Górnicej”, a warto przypomnieć, że np. w piłce nożnej dziewcząt uczennice nie mają sobie równych, są reprezentantkami kraju i grają w rozgrywkach europejskich.

W czasie spotkania głos zabrał pan Prezydent Józef Nowicki, który mówił o stanie konińskiej oświaty, stwierdzając, że organ prowadzący ma powody do zadowolenia z osiągniętych wyników i kondycji placówek. Pan Prezydent wręczył akty nadania dyrektorom konińskich placówek oraz nowym doradcom metodycznym.

Wiele ciepłych słów zebrani usłyszeli z ust pani Elżbiety Walkowiak, która zachęcała nauczycieli i młodzież do odwagi i realizacji marzeń. Współgrała z tym przesłaniem część artystyczna przygotowana przez młodzież ZSGE osnuta wokół słów Mickiewicza i Asnyka dotyczących przekraczania ograniczeń i szukania nowych, nieodkrytych dróg. Obchody zamknął krótki występ szkolnej orkiestry dętej, która potwierdziła swój wysoki artystyczny poziom będący efektem pasji, talentu, ale i ogromu pracy.

Aldona Dranikowska dyrektor SP w Koszutach, *Danuta Szaraszek* nauczycielka SP w Koszutach

Takie będą Rzeczypospolite, jako ich młodzieży chowanie.

Inauguracja i jubileusz w Szkole Podstawowej w Koszutach

Pierwszego września 2014 roku w Szkole Podstawowej im. Józefa Wiktora Janika w Koszutach zainaugurowano nowy rok szkolny 2014/2015. Uroczystość miała szczególny charakter, ponieważ połączona została z obchodami jubileuszu 50-lecia szkoły.

W tym ważnym dniu na zaproszenie Dyrektora szkoły mgr Aldony Dranikowskiej przybyli zani goście – między innymi: Pan Eugeniusz Grzeszczak – Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, Pan Andrzej Kin – Wicestarosta Powiatu Słupckiego, Pan Jerzy Kopczyński – Przewodniczący Rady Gminy Słupca, Pani Grażyna Kuzuś – Wójt Gminy Słupca, Pan Błażej Berdziński – były Wójt Gmi-

ny Słupca, Pani Dorota Rogalska-Daszkievicz – Starszy Wizytator Kuratorium Oświaty w Poznaniu Delegatury w Koninie, Pan Jarosław Jankowski – Dyrektor Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Koninie, Ksiądz Proboszcz Ksawery Wilczyński, Pan Marek Dranikowski – Prezes Mostostalu Słupca, Prezes Polskiej Izby Konstrukcji Stalowych w Warszawie, Pani Seweryna Lewandowska – Dyrektor Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej w Słupcy, Pan Dariusz Mielcarek – Dyrektor Międzyszkolnego Ośrodka Sportowego w Słupcy, Pan Jacek Krysiński, Pan Mirosław Blejwas, Pan Mariusz Król, Pan Józef Frydrychowicz – były Dyrektor Szkoły Podstawowej w Koszutach,

Pani Danuta Samul – Dyrektor Gimnazjum w Drażnej, Pani Beata Przybylska – Dyrektor Gimnazjum w Kowalewie, Pani Mirosława Wędzina – Dyrektor Szkoły Podstawowej w Młodojewie, Pani Jolanta Kamińska – Dyrektor Szkoły Podstawowej w Kotuni, Pani Ewa Romańska – Dyrektor Samorządowej Administracji Szkół i Przedszkoli Gminy Słupca, Pani Urszula Jantos – Prezes Zarządu Oddziału ZNP Gminy Słupca, Radni i Sołtysi Gminy Słupca – Pan Zenon But, Pan Janusz Jaszczak, Pan Józef Włodarczyk, Pan Przemysław Kwiatkowski – Przewodniczący Rady Rodziców, Pan Tadeusz Wiatrowski – były Przewodniczący Rady Szkoły, poprzedni przewodniczący Rady Rodziców:

Pan Zbigniew Dzwoniarski, Pan Stanisław Plesiński, Pani Izabela Siwińska, Pan Henryk Marek Graczyk, Pani Małgorzata Smuszkiewicz, Pani Renata Ziętkiewicz, przedstawiciele prasy: Pani Joanna Przybylska i Pani Katarzyna Rybicka.

Pani Dyrektor w swym wystąpieniu nawiązała do zmian, jakie zachodzą w świecie, w kraju, do historii szkoły i rozwoju oświaty na naszym terenie. Przypomniała nazwiska dyrektorów: p. Marii Leońskiej, p. Mariana Frydrychowicza, p. Michała Kubiak, p. Józefa Frydrychowicza, p. Jądwigi Tyl, wyrażając uznanie dla ich pracy. Spośród byłych dyrektorów uroczystość zaszczylił swoją obecnością p. Józef Frydrychowicz. Pani Dyrektor wspomniała dawnych nauczycieli, wyraziła podziękowania rodzicom, którzy działali na rzecz szkoły i dzieci na przestrzeni ostatnich lat. Szczególnie gorąco podziękowała Pani Grażynie Kazuś – Wójtowi Gminy Słupca, poprzedniemu Wójtowi Panu Błażejowi Berdzińskiemu, organowi prowadzącemu, Kuratorium Oświaty w Poznaniu Delegaturze w Koninie, sponsorom i przyjaciołom szkoły. Osobne podziękowania skierowała do Pana Marka Dranikowskiego – Prezesa Mostostalu Słupca, za wsparcie w wielu sytuacjach zawodowych i finansową pomoc dla szkoły.

Doceniając zaangażowanie nauczycieli, Pani Dyrektor wręczyła nagrody tym, którzy pracują w szkole najdłużej i swą działalnością przyczynili się do jej rozwoju i sukcesów: Pani Wiesławie Frydrychowicz, Pani Bożenie Konieckiej, Pani Danucie Szaraszek, Pani Urszuli Jantos, Pani Arlecie Krysińskiej, Pani Renacie Michałak, Pani Urszuli Nowak, Panu Jerzemu Szymczakowi, Panu Andrzejowi Rydzewskiemu. Osobom szczególnie zasłużonym Pani Dyrektor wręczyła dyplomy i statuetki „Przyjaciela Szkoły”. Otrzymali je: Pan Eugeniusz Grzeszczak, Pan Marek Dranikowski, Pan Jacek Krysiński, Pani Ewa Romańska, Pan Dariusz Mielcarek, Pan Karol Kujawa. Gratulując wyróżnionym, Pani Dyrektor uzasadniła wybór dokonany przez Radę Pedagogiczną i Radę Rodziców. Wskazała na wieloletnią współpracę z nagrodzonymi, przy-

pomniała zdarzenia, uroczystości, lekcje i programy edukacyjne z udziałem między innymi Marszałka Sejmu Pana Eugeniusza Grzeszczaka, który przed laty prowadził w szkole lekcje demokracji.

W swoim przemówieniu Dyrektor Szkoły Aldona Dranikowska powiedziała między innymi: „To dzisiejsze spotkanie łączy w sobie 50 lat życia szkoły i łączy ludzi, którzy zostawili tu swoje ślady. Wiele razem udaje się nam osiągnąć, jeśli w to, co robimy zaangażowanych jest tak wiele osób, które pomagają nam tworzyć i zmieniać szkołę na lepszą. Dobre szkoły nie powstają tak po prostu, dobre szkoły to ludzie, którzy je tworzą”.

Zaproszeni goście w swych wystąpieniach gratulowali jubileuszu, wskazywali na sukcesy szkoły, doceniając ważność oświaty w środowisku lokalnym.

Uczniowie naszej szkoły w programie artystycznym „Ile razem dróg przebytych” zaprezentowali swoje zdolności poetyckie, wokalne i taneczne. Przywołali wspomnienia dawnych uczniów szkoły koszućkiej. Przybliżyli postać patrona szkoły Józefa Wiktora Janika. Wskazali na wielki wpływ obecnej Dyrektor Pani Aldony Dranikowskiej na rozwój placówki. Dzięki niej szkoła z roku na rok stawała się bardziej nowoczesna, funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna. Wysilek Pani Dyrektor, jej zaangażowanie, niespożyte pokłady ener-

gii doceniają uczniowie, nauczyciele i rodzice. Muzyczne dedykacje i kwiaty były wyrazem podziękowań.

Uczniowie wskazali również na autorytet nauczyciela w szkole. Jest on dla nich mistrzem, przewodnikiem i mądrym przyjacielem.

Montaż słowno-muzyczny uzupełniony został prezentacją multimedialną.

Rozpoczęcie roku szkolnego i jubileusz 50-lecia szkoły to także ważne wydarzenie wychowawcze w życiu szkoły. Zaangażowanie uczniów w obchody jubileuszu, przedstawienie programu artystycznego, niezwykle kulturalne zachowanie się podczas całej uroczystości to pokazanie właściwej postawy obywatelskiej, poszanowania tradycji i kultury oraz szacunku dla innych ludzi. To dzięki uczniom nasza zwyczajna szkoła jest zarazem tak bardzo wyjątkowa.

Na zakończenie uroczystości na salę wprowadzono wielki, jubileuszowy tort w kształcie szkoły, którym poczęstowano wszystkich zgromadzonych. Przybyli zwiedzili szkołę, obejrzeliby wystawy i kroniki, a gości zaproszono na poczęstunek w sali Mostostal w Słupcy.

50 lat szkoły to wiele chwil zapisanych w sercach i pamięci, dla każdego z nas zapisanych inaczej. Jest to wartość bezcenna, bo to przeżycia, emocje, wzruszenia na trwałe zapisują się w ludzkiej pamięci i pozostają w naszych wspomnieniach.

Jolanta Kmieć konsultantka CDN w Koninie

Współpraca CDN z placówkami muzealnymi w Wielkopolsce

Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Koninie zrealizowało w dniach od 21 do 28 lutego 2014 roku projekt *Konin i okolice w obiektywie – tydzień z filmem*. Celem projektu było pokazanie filmu jako narzędzia edukacyjnego. Składał się on z 3 spotkań:

21 lutego 2014 r. odbyła się prelekcja filmów z regionu powiatu konińskiego oraz spotkania z zaproszonymi gośćmi – realizatorami filmów:

– *Moja Atlantyda* w reżyserii Andrzeja Mosia – o filmie, jego realizacji i wykorzystaniu dokumentu w edukacji opowiadał reżyser Andrzej Moś,

– *Ostatni świadek* w reżyserii Sławomira Zasadzkiego i Pawła Pachulskiego – kulisy powstawania filmu i jego możliwości edukacyjne przedstawił jeden z reżyserów Paweł Pachulski. Opracowanie historyczne do filmu przygotowała dr Jolanta Kmieć (wykaz materiału źródłowego do realizacji tego filmu umieściliśmy w ostatnim wydaniu „KKO”).

Po projekcji filmu odbyła się dyskusja. Wszyscy dyskutanci byli zgodni co do tezy: nauczanie obrazem i dźwiękiem daje lepsze rezultaty niż siedzenie nad książką. Emisji filmu w edukacji powinna towarzyszyć dyskusja, aby młody człowiek miał możliwość wypowiedzenia się i zaprezentowania swojego stanowiska, swojego sposobu myślenia. I właśnie dlatego obecni wspólnie skonstatowali, że program edukacyjny powinien zawierać więcej elementów edukacji filmowej połączonej z historią regionalną. To bowiem wzmacnia przekonanie, że jesteśmy częścią regionu, częścią historii. Lepiej rozumiemy naszą przeszłość i lepiej możemy się identyfikować z naszymi dziejami, naszym miastem i jego mieszkańcami.

W dniu 27 lutego 2014 r. miała miejsce lekcja muzealna z wykorzystaniem mobilnej aplikacji.

W lekcji tej wzięli udział uczniowie z Gimnazjum nr 7 im. W. Sikorskiego w Koninie pod opieką Karoli Głasner i Gimnazjum nr 2 im. Polskich Alpinistów w Koninie pod opieką Jolanty Psyk. Lekcję przeprowadził pracownik Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie. Młodzież aktywnie uczestniczyła w zajęciach. Dodatkową atrakcją były tablety. Za ich pomocą uczniowie dokonywali wirtualnego przeglądu całej osady w Gnieźnie. Również dla obserwatorów zajęć było to nowe spojrzenie na lekcję historii. Muzeum przywiozło też ciekawe plakaty dotyczące historii państwa polskiego. Na plakatach znajdowała się aplikacja, przez którą można już samodzielnie „wchodzić do grodu”.

Kolejnym punktem programu był film edukacyjny „*Przyjechała nasza malarka... znaczy jest już lato*” – szkic do portretu Grzywny Harmacińskiej-Nyczka w reżyserii Wandy Różyckiej-Zbożynskiej – o filmie i jego realizacji opowiedziała Beata Czerniak, dyrektor Muzeum Regionalnego w Słupcy.

W tym dniu odbyły się też 2 prezentacje multimedialne:

– *Oferta edukacyjna Muzeum Narodowego Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie*. Prezentacja zapoznała zebranych z możliwościami wykorzystania bogatej bazy muzealnej. Byliśmy zachwyceni zabawą dzieciaków i ich radością widoczną na zajęciach. Muzeum pokazało, jak wykorzystuje swoje zasoby do nowoczesnych form nauczania.

– *Oferta edukacyjna od najmłodszych do najstarszych – prezentacja Muzeum Miasta Turku im. Józefa Mehoffera*. Prezentacji dokonał dyrektor Bartosz Stachowiak. Tu zobaczyliśmy, w jaki sposób uaktywniono lokalną społeczność – film, kino, koncert. Potwierdzeniem tego jest powiększająca się liczba mieszkańców Turku korzystających z oferty muzealnej.

Następnie zebrani obejrżeli film pt. *Tiegenhof* w reżyserii Marcina Krzysztonia – o filmie i jego potencjale edukacyjnym opowiedzieli nam pracownicy z Muzeum Martyrologicznego w Zabikowie.

Pani Stanisława Jasiczek, znana twórczyni ludowa i rzemieślnik, właścicielka prywatnego Muzeum Rzemiosła Artystycznego przedstawiła zebrany swoją ciekawą ofertę. *Park ginących zawodów i tradycji* – pod takim hasłem w miejscowości Węglew Kolonia zorganizowała II Plener Rzeźbiarski.

Region koniński może pochwalić się Parkiem Makiet Mikroskala na ul. Świętojańskiej w Koninie – jest to unikatowy obiekt w skali europejskiej. Inspiracją do powstania tego nowoczesnego obiektu muzealno-dydaktycznego były i są wystawy makiet – indywidualnie zaprojektowane i wykonane ręcznie. Modele i ekspozyty zrobione są z elementów odzwierciedlających prototypy w miniaturze. O roli filmu w aranżacji makiet mówili pracownicy z pracowni Mikroskala.

Na koniec rozpoczęliśmy dyskusję na temat roli muzeum w edukacji szkolnej. Jak słusznie zauważyli zebrani, już od najmłodszych lat powinna być prowadzona edukacja muzealna. Niestety pomimo bogatej oferty jest mała ilość przedszkoli korzystających z takich zajęć. Zazwyczaj te same grupy systematycznie przychodzą na zajęcia. Nauczyciele, wyjeżdżając na wycieczki szkolne, sporadycznie tylko korzystają z oferty lekcji muzealnych. Jak wszyscy zgodnie przyznali, należy rozpocząć edukację od nauczycieli, ale też szerzej otworzyć się na oczekiwana pedagogów i bezpośrednio do nich kierować swoją ofertę. Muzeum jest jed-

nym z pozaszkolnych czynników kształcenia, wychowania i rozwijania osobowości wychowanków. Jako istotny sojusznik szkoły dostarcza wiedzę i wpływa na samokształcenie. Odpowiednia współpraca szkoły z muzeum może zapewnić uczniom wszechstronny i harmonijny rozwój ich osobowości, rozwijać myślenie i przyczyniać się do uczestnictwa w kulturze.

Należy dodać, że działania takie są zgodne z wytycznymi ministra oświaty i kultury z 1984 roku, w których muzeum przydzielono szczególną rolę w zakresie współpracy ze szkołami. Podkreśla się, że „realizacja programu dydaktyczno-wychowawczego współczesnej szkoły wymaga systematycznego korzystania z różnych zbiorów muzealnych, których poznanie służy wzbogacaniu osobowości młodego człowieka” (Dz. U. M. O i W. Nr 8 z 24.07.1984).

W ostatnim dniu 28 lutego 2014 r. odbyło się podsumowanie i wręczenie nagród laureatom konkursów: filmowego *Z życia mojej szkoły* i fotograficznego *Fotografia z filmem* oraz prezentacja nagrodzonych prac.

Tu należy dodać, że młodzież poprzez realizację konkursowych działań zdobywała nowe wiadomości w bardzo szerokim zakresie, wychodząc od scenariusza, a kończąc na cyfryzacji obrazu. Fundacja Rozwoju Edukacji i Szkolnictwa Wyższego przyznała grant na nagrody w obu konkursach. FilMOTEKA Narodowa oraz Centralny Gabinet Edukacji Filmowej podarowały książki o tematyce filmowej, które zostały przekazane do bibliotek szkolnych uczniów biorących udział w konkursie filmowym oraz do CDN Publicznej Biblioteki Pedagogicznej. Filmy i książki, wyjątkowe, zdigitalizowane dzieła filMOTEKI polskiej pozostające do dyspozycji wszystkich zainteresowanych w Bibliotece Pedagogicznej w Koninie stanowią dla oglądającego podwójną wartość: oddają klimat epoki pierwszych filmów oraz ocenę sytuacji realizatorów zdjęć. W dalszej części niniejszego wydania „KKO” prezentujemy wybór materiałów, jakie przedstawiły na spotkaniach zaproszone ośrodki edukacyjne i muzea.

Lech Stefaniak dyrektor Muzeum Okręgowego w Koninie–Gosławicach

Oferta edukacyjna Muzeum Okręgowego w Koninie–Gosławicach

Muzeum powstało w 1966 r. jako Muzeum Zagłębia Konińskiego, a po utworzeniu województwa konińskiego w 1975 r. uzyskało statut Muzeum Okręgowego.

Od 1982 r. Muzeum funkcjonuje w Gosławicach, w zrekonstruowanym zamku biskupa Andrzeja Łaskarza budowanym w latach 1420–1426.

Misja Muzeum Okręgowego w Koninie to ocalać dla przyszłości materialny i duchowy dorobek przeszłości, dokumentować dzieje i teraźniejszość ziemi konińskiej, służyć tą wiedzą społeczeństwu.

Muzeum realizuje swoją misję poprzez gromadzenie zbiorów w zakresie: dziejów miasta i regionu, historii, archeologii, etnografii, przyrody, paleontologii, geologii, numizmatyki i medalierstwa polskiego, rzemiosła artystycznego, historii oświecenia, sztuki polskiej, techniki – ze szczególnym uwzględnieniem przemysłu wydobywczego i energetyki – oraz judaików, ich naukowe opracowanie, prowadzenie prac badawczych i konserwatorskich, organizację wystaw i wydarzeń kulturalnych oraz działalność edukacyjną, popularyzatorską i wydawniczą.

Przyjęta polityka popularyzacji zbiorów wynika z jednej strony z przekonania, że w muzeum najważniejszy jest kontakt zwiedzającego z autentycznym przedmiotem ukazany w kontekście kolekcji i kontekście historycznym, jak a z drugiej strony z niedostatków finansowych. W rezultacie przy braku technicznych fajerwerków, przytłaczającej i przysyłającej wszystko elektroniki, wystawy w konińskim Muzeum zachwycają i często szokują zwiedzających bogactwem, różnorodnością i poziomem wystawienniczym.

Działalność edukacyjną Muzeum prowadzi głównie w następujących formach:

Warsztaty

Szczególnym powodzeniem cieszą się od wielu lat organizowane Warsztaty Wielkanocne i Bożonarodzeniowe, przeznaczone przede wszystkim dla dzieci i młodzieży szkół podstawowych.

Lekcje muzealne

W ofercie Muzeum są 53 tematy lekcji zorganizowanych wokół następujących obszarów:

- ogólne zagadnienia historyczne, dzieje miasta i regionu, społeczność żydowska w XIX i XX wieku, bohaterowie narodowi, powstania narodowe na ziemi konińskiej;
- historia sztuki i rzemiosła artystycznego;
- zagadnienia z dziedziny malarstwa, rzeźby i rysunku;
- historia oświecenia;
- historia pieniądza i numizmatyka (przede wszystkim obecnych i historycznych ziem polskich);
- problemy prahistorii i archeologii;
- tematy związane z biologią, geologią, zoologią i paleontologią;
- szeroki wachlarz zagadnień etnograficznych.

Muzeum oferuje oprócz powyższych tematów lekcje specjalne dla osób niewidomych oraz lekcje, prelekcje i wykłady zamiejscowe, w tym dla dzieci przewlekle chorych. Wszystkie tematy mogą być realizowane w wariantach wiekowych, dla najmłodszych, młodzieży szkół podstawowych i gimnazjów oraz dla szkół ponadgimnazjalnych i dorosłych.

Obozy i pokazy

Szczególny walor edukacyjny posia-

dają Międzynarodowe Obozy Archeologiczne, w których uczestniczą oprócz studentów polskich Rosjanie i Ukraińcy. W ich trakcie młodzież poznaje praktycznie techniki i metodykę prac archeologicznych, lecz także najważniejsze zabytki Wielkopolski i miejsca związane z początkami państwa polskiego.

W okresie wakacyjnym, szczególnie po 15 lipca, Oddział Muzeum – Skansen Archeologiczny „Mrówki” pod Wilczym gości poczty i drużyny rycerskie z całej Polski pod hasłem „Byliśmy pod Grunwaldem”. Dla turystów to niezwykła okazja obejrzenia z bliska życia i zajęć rycerskich w autentycznym obozie.

W Gosławicach organizowane są pokazy pracy w kuźni oraz używania dawnych urządzeń i sprzętów gospodarstwa wiejskiego.

Krzewieniu wiedzy historycznej i patriotyzmu sprzyjają konkursy organizowane najczęściej we współpracy z Polskim Towarzystwem Historycznym, np. na wspomnienia z czasów okupacji, „Najstarszy przedmiot w moim domu”, fotograficzne pt. „Znane i zapomniane zabytki regionu konińskiego” czy „Polska biżuteria patriotyczna XXI wieku”.

Działalność Muzeum została doceniona tak na szczeblu centralnym, w konkursie na muzealne wydarzenie roku „Sybilla”, jak i na Wielkopolskiej „Izabelli”, gdzie nagrodzone zostały takie projekty edukacyjne, jak „Nowa ziemia” (przyroda na terenach pokopalnianych), „Osoby Niepełnosprawne w swoim Muzeum”, „Konin poprzez wieki”.

Zajęcia edukacyjne (lekcje muzealne, pokazy, prelekcje itd.) można zamawiać w Dziale Oświatowym: p. Ewa Andrzejczyk, tel. 63 242 75 30, w. 36; ewa.andrzejczyk@muzeum.com.pl.

1. Lekcje odbywają się na terenie muzeum od wtorku do piątku.
2. Tematy i terminy prosimy uzgadniać z wyprzedzeniem w Dziale Oświatowym, z p. Ewą Andrzejczyk (tel. 63 / 242 75 30, w.36; ewa.andrzejczyk@muzeum.com.pl).
3. Grupa uczestników lekcji muzealnej nie może przekraczać liczebnie jednej klasy.
5. Opłata za uczestnictwo w lekcji wynosi 4 zł od osoby.
6. W szczególnych przypadkach lekcje mogą zostać przeprowadzone poza Muzeum.
7. Wprowadza się następujący podział według wieku uczestników:
A - przedszkola i klasy początkowe (I - III) szkoły podstawowej
B - klasy IV - VI szkoły podstawowej i gimnazja
C - szkoły ponadgimnazjalne

TEMATY OGÓLNE DOTYCZĄCE MUZEUM ORAZ TEMATY HISTORYCZNE

1. Co to jest muzeum i zabytek muzealny - prezentacja obiektów (grupy A, B i C; prowadzenie - wszyscy kierownicy działów merytorycznych)
2. Poznajemy Gosławicę: zamek, dworek, skansen, kościół, cmentarz (A,B,C, - Janusz Gulczyński, Ewa Andrzejczyk)
3. Konin - legenda o powstaniu miasta i jego herb (A - J. Gulczyński)
4. Jak niegdyś pisano - przykłady starych rękopisów (A - J. Gulczyński)
5. Opowieść o miłowym słupie (A, B - J. Gulczyński)
6. Rozpoznajemy nasze miasto na starych fotografiach (A - J. Gulczyński)
7. Konin - nasza mała ojczyzna: jak powstawało miasto, najstarsze zabytki w mieście (B - J. Gulczyński, Krzysztof Gorczyca)
8. Co to jest historia i nauki historyczne (B, C - J. Gulczyński)
9. Konin średniowieczny (B, C - J. Gulczyński, K. Gorczyca)
10. Bohater narodowy - na przykładzie o. Maksymiliana Tarejwy (B, C - J. Gulczyński)
11. Zofia Urbanowska - autorka książek dla dzieci i młodzieży (A,B,C - J. Gulczyński)
12. Opowieść o Janie Zemelce (B, C - J. Gulczyński)
13. Powstania narodowe na ziemi konińskiej - lekcja patriotyzmu (B, C - J. Gulczyński)
14. Dzieje miasta i regionu w okresie II wojny światowej (B, C - J. Gulczyński)
15. Religia, kultura i sztuka judaistyczna na przykładzie zbiorów muzealnych (B, C - J. Gulczyński)
16. Andrzej Łaskarz - fundator zamku i kościoła w Gosławicach (B, C - J. Gulczyński)
17. Zagłada ludności żydowskiej na ziemi konińskiej (C - J. Gulczyński)
18. Społeczność żydowska w Koninie na przełomie XIX i XX wieku (C - J. Gulczyński)
19. Uczymy się trudnej sztuki kolekcjonerstwa - czyli jak zbierać to co nas interesuje (A,B,C - J. Gulczyński, Andrzej Żaczek, Elżbieta Żaczek, Małgorzata Gorczyca)
20. Bohater narodowy - na przykładzie Józefa Piłsudskiego (A, B - J. Gulczyński)
21. Dlaczego czcimy 3 Maja (A, B - J. Gulczyński)
22. Etnogeneza Słowian - skąd i kiedy przyszliśmy (A, B, C - Lech Stefaniak)

TEMATY ZWIĄZANE Z HISTORIĄ SZTUKI I RZEMIOSŁA ARTYSTYCZNEGO

22. Zbiory biżuterii Muzeum Okręgowego w Koninie (A, B, C - M. Gorczyca)
23. Biżuteria sentymentalna w zbiorach MOK (B, C - M. Gorczyca)
24. Polska biżuteria patriotyczna w zbiorach MOK (B, C - M. Gorczyca)
25. Biżuteria i styl - opowieść o stylach we wzornictwie XIX w. (B, C - M. Gorczyca)
26. Biżuteria emocjonalna - romantyzm zapisany w ozdobach (C - M. Gorczyca)
27. Postawy patriotyczne społeczeństwa polskiego w okresie walk o niepodległość - przykłady biżuterii powstańczej i wojennej (B, C - M. Gorczyca)
28. Style, epoki, kierunki: biedermeier, secesja (C - M. Gorczyca)

TEMATY ZWIĄZANE ZE SZTUKĄ (MALARSTWO, RZEŹBA, RYSUNEK)

29. Portret w zbiorach Muzeum Okręgowego w Koninie (A,B,C - Wanda Mazurek)
30. Portret sarmaty (B, C - W. Mazurek)
31. Obraz olejny w zbiorach Muzeum Okręgowego w Koninie (A, B, C - W. Mazurek)
32. Pamiątki rodzinne - lampa naftowa - warsztaty plastyczne inspirowane wystawą "Pamiątki rodziny Kamockich" (W. Mazurek)
UWAGA!!! Warsztaty plastyczne towarzyszą także pozostałym tematom związanym ze sztuką

TEMATY ZWIĄZANE Z HISTORIĄ OŚWIETLENIA

33. Jak powstała lampa naftowa? (A, B - Elżbieta Żaczek)
34. Dawne lampy techniczne i gospodarcze (A, B, C - E. Żaczek)
35. Rozwiązania konstrukcyjne sprzętu oświetleniowego od czasów starożytnych do współczesności (A, B, C - E. Żaczek)

TEMATY ZWIĄZANE Z HISTORIĄ PIENIĄDZA I NUMIZMATYKA

36. Polskie ordery i odznaczenia (B, C - Andrzej Żaczek)
37. Polskie odznaczenia wojskowe (B, C - A. Żaczek)
38. Czym zajmuje się numizmatyka? (B, C - A. Żaczek)

TEMATY ZWIĄZANE Z DAWNĄ HISTORIĄ I ARCHEOLOGIA

39. Ziemia konińska w epoce Biskupina (A, B, C - Katarzyna Schellner)
40. Najciekawsze znaleziska archeologiczne na ziemi konińskiej (B, C - K. Gorczyca)
41. Czym zajmuje się archeologia? (A, B - K. Gorczyca)
42. Czasy przedhistoryczne - życie ludzi pierwotnych (A, B - K. Gorczyca, K. Schellner)
43. Prahistoria ziemi konińskiej (B, C - K. Gorczyca, K. Schellner)

TEMATY ZWIĄZANE Z BIOLOGIĄ, GEOLOGIĄ, ZOOLOGIĄ I PALEONTOLOGIĄ

44. Słońce i ty - odkrywkę "Józefin" KWB "Konin" (A, B, C - Izabela Lorek)
45. Jak powstawały skamieniałości? (B, C - I. Lorek)
46. Górnictwo węgla brunatnego i soli w regionie konińskim (C - Izabela Lorek)

MUZEUM OKRĘGOWE W KONINIE

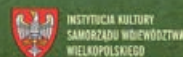
lekcje muzealne

TEMATY ZWIĄZANE Z KULTURĄ MATERIALNĄ POLSKIEJ WSI

47. U kowala - pokaz pracy miecha i kucia metali (A, B - Andrzej Głaz)
48. Nie świeci garnki lepią - pokaz lepienia z gliny połączony z prezentacją technik garncarskich (A, B - A. Głaz)
49. Jak to ze lnem było - prezentacja sprzętu i narzędzi do obróbki lnu oraz proces powstawania tkaniny (A, B - A. Głaz)
50. Cykl "Rok obrzędowy" - zwyczaje związane ze świętami, towarzyszące człowiekowi od narodzin do śmierci (A, B, C - A. Głaz)
51. Życie polskiego ziemiaństwa w XIX-wiecznym dworku: rola poszczególnych pomieszczeń, sposób ich urządzenia i wykorzystania; tradycje i zwyczaje związane z życiem w dworku (A, B, C - E. Andrzejczyk, M. Gorczyca, A. Głaz)
53. Chata wiejska, wiatrak, stodoła, kuźnia - sposób budowania, urządzenia i wykorzystania poszczególnych obiektów, ich rola w życiu mieszkańców wsi wielkopolskiej (A, B, C - A. Głaz)

UWAGA!!! Warsztaty związane z tematyką nr 47, 48 i 53 realizujemy wyłącznie w okresie od maja do października

MUZEUM OKRĘGOWE w KONINIE
ul. Muzealna 6, 62-505 Konin - Gosławice
tel. (63) 242 - 75 - 30, fax.: (63) 242 - 74 - 31
muzeum@muzeum.com.pl; www.muzeum.com.pl

Muzeum czynne:
wtorek, środa, czwartek, piątek: 10 - 16, sobota: 10 - 14, niedziela: 11 - 15
poniedziałki - nieczynne
w okresie wakacyjnym (lipiec - sierpień) 15
wtorek, czwartek, piątek: 10 - 17, środa: 11 - 18, sobota: 10 - 14, niedziela: 12 - 16
poniedziałki - nieczynne

Bartosz Stachowiak dyrektor Muzeum Miasta Turku im. Józefa Mehoffera

Oferta edukacyjna Muzeum Miasta Turku im. Józefa Mehoffera

Ekspozycja etnograficzna – izba chłopska

Ekspozycja stała dzieł Józefa Mehoffera – sala witrażowa

Muzeum Miasta Turku im. Józefa Mehoffera (dawniej Muzeum Rzemiosła Tkackiego) znajduje się w najstarszej części miasta, a jednocześnie w jego centrum. Siedzibą jest zabytkowy jednopiętrowy ratusz miejski wybudowany w latach 1872–1876 w stylu klasycystycznym.

Początki muzealnictwa w mieście sięgają lat sześćdziesiątych, kiedy to staraniem członków Turkowskiego Towarzystwa Kultury, którym wówczas kierowała autorka drugiej w dziejach miasta monografii Wanda Goebel, powołano w 1962 roku sekcję muzealną Towarzystwa. Po dziesięciu latach, tj. w 1972 roku powstała Regionalna Izba Muzealna, której siedzibą został Powiatowy Dom Kultury. Od tej pory dzięki darom ofiarowanym przez mieszkańców Turku Izba Muzealna nabierała charakteru muzealnego. Napływające eksponaty katalogowano i grupowano w odpowiednie działy.

Tematem wiodącym okazało się tkactwo, ze względu na tradycje tkackie w regionie sięgające XVI wieku. Wskutek ciągłego rozwoju Izby Muzealnej po roku 1975 uzyskała ona rangę instytucji

państwowej i nowe lokum, którym stał się ratusz miejski. W roku 1978 nastąpiło uroczyste otwarcie Muzeum Rzemiosła Tkackiego.

Do roku 2009 Muzeum mieściło się na I piętrze ratusza miejskiego, zajmując powierzchnię 240 mkw. Sytuacja zmieniła się jednak po otrzymaniu dotacji unijnych.

Dziś Muzeum w Turku to nie ta sama placówka. Remont i rozbudowa trwająca 2 lata zmieniły placówkę, przenosząc ją w XXI wiek. W wyniku przeprowadzonych prac dobudowano piętro, powstał dwukondygnacyjny, przeszklony krużganek wokół wewnętrznego dziedzińca. Zmieniono układ sal, wybudowano specjalne, wysokie na 8 metrów pomieszczenie do prezentacji ogromnych kartonów z projektami witraży Józefa Mehoffera wykonanych w latach 30. dla miejscowego kościoła parafialnego. Wymieniono też instalacje i zamontowano windę oraz podjazd dla osób niepełnosprawnych.

Dzięki przeprowadzonej przebudowie powierzchnia Muzeum zwiększyła się pięciokrotnie, do 1330 mkw. Placówka dysponuje teraz prawie 40 pomieszczeniami.

Dzięki temu Muzeum uzyskało nowe możliwości, nie tylko wystawiennicze, ale również edukacyjno-warsztatowe.

Uroczystość ponownego otwarcia Muzeum w dniu 26 maja 2012 roku rozpoczęła nowy okres w dziejach już nie Muzeum Rzemiosła Tkackiego, lecz Muzeum Miasta Turku im. Józefa Mehoffera.

Dziś Muzeum w Turku oferuje zwiedzającym następujące wystawy o charakterze stałym.

Wystawa stała „**Turkowskie dzieło Józefa Mehoffera**” pozwala odkryć dzieła krakowskiego artysty „od podszewki”. W pięciu tzw. „czerwonych salach” znajdują się szkice oraz kartony (projekty) do polichromii i witraży, których odwzorowania możemy podziwiać w kościele pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Turku. Tę „artystyczną podróż” rozpoczynamy od sali „prezbiterialnej”. W pracach artysty można doszukiwać się ukrytych symboli, które sprawiają, że po bliższym zapoznaniu się z dziełem nabiera ono głębszego znaczenia. Tak też jest z kartonem do „Chrystusa Króla”, który w kościele umieszczony jest nad ołtarzem głównym w części

Lekcja muzealna – Józef Mehoffer i jego turkowskie dzieło

Noc Muzeów z Indianami

Przedzskolaki na wystawie dzieł Józefa Mehoffera

Rodzinne warsztaty wielkanocne

ołtarzowej. Przedstawia postać Chrystusa ustanawiającego Święty Sakrament na tle sfery niebieskiej. Umiejscowione na ołtarzu 5-ramienne kandelabry (świeczniki) mogą symbolizować pięć świętych ran Chrystusa. Następny projekt to cherubiny – anioły, posiadające dwie pary skrzydeł. Element ten znajduje się w kościele na sklepieniu prezbiterium. W sumie jest ich 48. Kolejne dzieła Mehoffera w sali „prezbiterialnej” to kartony przedstawiające Ewangelistów. Tylko w turkowskim Muzeum możemy zobaczyć oryginalny karton do polichromii, w który wkraśl się roboczy błąd, oczywiście naprawiony przez mistrza podczas prac w kościele.

Gdy przechodzi się przez „Salonik”, uwagę przyciąga piękny, zabytkowy kredens ze zbiorów Muzeum oraz pozostałe elementy wyposażenia, które sprawiają, że można poczuć „mehofferowski klimat”. Również tutaj znajdują się dwie prace artysty: szkic kandelabru oraz element geometryczno-roślinny (motyw róż i wiecznych węzłów).

„Sala fortepianowa” ukazuje następne dzieła mistrza i pozwala nam zapoznać się szczegółowo z pracami, które możemy podziwiać już w postaci polichromii i witraży w kościele NSPJ. Odnaleźć tu można m.in. projekt do unikatowego na skalę światową „Chrystusa Ogrodnika”, którego postać ukazana jest po raz pierwszy w kapeluszu. Atrybut trzymany przez niego w dłoni to współczesny przedmiot znany w czasach krakowskiego artysty, a nieznanymi jeszcze w czasach Chrystusa.

Znajdują się tutaj również projekty do witraży poświęcone Matce Boskiej. Cztery takie witraże zdobią kaplice naw bocznych przy prezbiterium w kościele NSPJ. Różnią się tylko tzw. „medalionem”. Wyróżniamy: Wieżę Dawidową, Stolicę Mądrości, Arkę Przymierza oraz Bramę Niebieską. Tło, na które składa się motyw płonących kaganków, sznury różańców oraz uskrzydłone anioły po bokach, jest identyczne dla wszystkich czterech witraży. I ten przepiękny monogram imienia Maria...

Naszą podróż kontynuujemy w „sali witrażowej”, gdzie podziwiać możemy największe kartony znajdujące się w Muzeum. Wśród nich jest karton do witraża „Św. Teresa”, którego losy są bardzo ciekawe. Karton ten powstał w 1939 r., wybuch II wojny światowej sprawił, że nie dotarł on już do Turku. Witraż, który Zakład Żeleńskiego w Krakowie wykonał na podstawie tegoż projektu, do tej pory znajduje się w zbiorach krakowskiego Muzeum Witrażu. W kościele NSPJ znajduje się kopia tego witrażu, która została wstawiona w 2002 r. „Zwiastowanie” – to kolejny karton do witraża, który w kościele swoje odniesienie ma w prezbiterium. Jest to jeden z czterech witraży poświęconych Matce Boskiej, charakteryzuje się wielką ekspresją. Zwiedzanie zamyka

sala „Motywy dekoracyjne i symbole”, gdzie znajdują się kolejne trzy prace Mehoffera: Ołtarz Litanii Matki Bożej, połowy, z inwokacją na środku „Matko Chrystusowa” pisaną złotymi ozdobnymi literami, „Ptasia Orkiestra” oraz „Skrzydlate serce” – motyw dekoracyjny powtórzony 32 razy w kościele NSPJ, zdobiący okna transeptu i nawy głównej. Przedstawia tzw. wieczną lampę i połączone z nią złotym łańcuchem serce ze skrzydłami aniołów (serafinów). Wszystkie te dzieła posłużyły do realizacji wystroju kościoła pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Turku, który znajduje się zaledwie o krok od Ratusza, gdzie należy później skierować swoje kroki.

Aby zachować jak najdłuższą tradycję naszego regionu, ze szczególną starannością dbamy o kultu-

wowanie tradycji tkackich. W Muzeum więc można oglądać także stałą ekspozycję zatytułowaną: „Tradycyjne tkactwo i włókiennictwo w Turku i okolicy”. Podstawą zbiorów muzealnych są eksponaty związane z tradycjami tkackimi. Można tutaj podziwiać proporzec Zgromadzenia Tkaczy (1828), ludy tkackie (1860), puchar cechowy (1866), księgi cechowe (1828–1927), Sztandar Zgromadzenia Tkaczy (1891), archiwalne fotografie założonej w 1908 roku przez Friedricha Müllera pierwszej fabryki włókienniczej i obecnie systematycznie powiększaną kolekcję makatek żakardowych (XIX–XX w.), którą Muzeum tworzy, nawiązując do tradycji nieistniejącej już fabryczki żakardów A. J. Heinego oraz założonej w 1936 roku Spółdzielni Pracy „Tkacz”. Honorowe miejsce na wystawie

Ratusz miejski – siedziba Muzeum

Stała wystawa archeologiczna – kultura łużycka

Stała wystawa archeologiczno-przyrodnicza

zajmuje najstarszy z zachowanych w Turku dokumentów rzemieślniczych: pergamin opatrzony pieczęcią majestatyczną – przywilej dla starszych cechu szewców w Turku wystawiony 23 lipca 1539 roku przez arcybiskupa gnieźnieńskiego Jana Latańskiego.

Wystawa ta co pewien czas jest uzupełniana nowymi i ciekawymi eksponatami – przykładem może być tutaj uruchomienie ludowego warsztatu tkackiego oraz snowaldła do snucia osnowy.

Część parterową przeszklonych krużganków wypełnia **wystawa archeologiczno-przyrodnicza**, na którą składają się kości zwierząt czwartorzędowych. Można podziwiać dobrze zachowane kości mamuta, żubra kopalnego, nosorożca włochatego i rena. Eksponaty te pochodzą z odkrywek węgla brunatnego znajdujących się opodal miasta. Jej drugą część tworzy ekspozycja archeologiczna. Przedstawiamy na niej efekty wykopalisk mających miejsce we wsi Gąsin oddalonej o kilka kilometrów od Turku. Na szczególną uwagę zasługuje też dość bogaty i różnorodny zbiór ceramiki kultury łużyckiej okresu halsztackiego D (około 70 naczyń) oraz wyroby z brązu i z żelaza, z których do najciekawszych należą biżuteria i broń.

Bardzo cennym eksponatem dla naszego Muzeum jest jedyny w Polsce i najprawdopodobniej w Europie zbiór blisko 4000 negatywów wykonanych w czasie okupacji niemieckiej przez specjalną jednostkę operacyjną „**Kreisbildstelle Turek/Wartheland**”, a przedstawiający obraz miasta i powiatu w latach 1941–1943.

Niezależnie od wystaw stałych Muzeum nasze organizuje wystawy czasowe w liczbie około 10–12 w ciągu roku. Dzięki współpracy z Muzeum Okręgowym w Koninie, muzeami łódzkimi, warszawskimi, krakowskimi, poznańskimi i innymi oraz prywatnymi kolekcjonerami możemy zaprezentować mieszkańcom Turku oraz licznie przybywającym turystom bardzo różnorodną tematykę wystaw. Przykładem mogą być chociażby wystawy: „Polskie stroje ludowe”, „Europejskie stroje lu-

dowe”, „Skamieniałości polodowcowe”, „Ikony”, „Miniatury rowerów, motocykli i samochodów”, imponujący zbiór lalek pochodzących z całego świata, „Kultura i rękodzieło Indian Ameryki Północnej i Południowej”, „Militaria II wojny światowej”, „Ogniem i mieczem. Wystawy strojów i militariów z filmu Jerzego Hoffmana”, „Stara baśń. Kiedy słońce było bogiem. Stroje i militaria z filmu Jerzego Hoffmana”, „Śladami Stasia i Nel”, „Powstanie styczniowe w prasie zagranicznej” – ryciny z kolekcji Krzysztofa Kura, „Życie codzienne w PRL-u” i wiele innych.

Dzięki rozbudowie bazy muzealnej udało nam się także uruchomić cztery pracownie, tj. witrażu, ceramiki, tkactwa i pracownię plastyczną.

Działalność edukacyjną kierujemy do szerokiego spektrum odbiorców: od przedszkolaków po osoby dorosłe w różnym wieku, tak że każdy może znaleźć coś dla siebie. Obok pracowni tkackiej, w której od lat prowadzone są różnorodne warsztaty tematyczne: tradycyjne tkactwo, koronka szydełkowa, frywolitka, sutasz, biżuteria koralikowa, haft, koronka koniakowska i inne, powstały nowe. Prowadzone są zajęcia plastyczne dla dzieci, na których najmłodszy poznają pod okiem swojego opiekuna zagadnienia z zagadnienia kompozycji, zajmują się paletą barw i poznają techniki malarskie.

Warsztaty witrażu skupiły nieco starszych miłośników sztuki. Tu pod okiem wykwalifikowanego instruktora uczestnicy zapoznają się z techniką wykonywania witraży, po czym sami przystępują do tworzenia małych i prostych form witrażowych, aby następnie przejść do prac trudniejszych i wymagających więcej czasu.

Natomiast pracownia ceramiki skupiła wokół siebie dzieci, młodzież i osoby dorosłe. Podczas prac uczestnicy warsztatów zapoznają się z masą, aby po teorii wykonywać swoje małe, a z czasem większe i bardziej skomplikowane dzieła sztuki.

Pracownia witrażu skupia dwie grupy dorosłych: dla początkujących i zaawan-

sowanych, które spotykają się raz w tygodniu. Zainteresowani poznają podstawowe zasady pracy ze szkłem, taśmą miedzianą, cyną lutowniczą. Opanowują technikę cięcia i szlifowania. Wydawałoby się, że to bardzo trudne i skomplikowane, że to dziedzina sztuki tylko dla wybranych. Ale powstają przecież małe, barwne dzieła sztuki, wykonywane ręcznie różnymi metodami, także tradycyjną. Prowadząca warsztaty pani instruktor podkreśla, że co roku jest więcej chętnych niż miejsc w pracowni...

Od 2012 roku Muzeum dysponuje także dodatkowym zapleczem o charakterze edukacyjnym, w skład którego wchodzi biblioteka i sala galeryjno-konferencyjna. Mediateka to sala przystosowana do prowadzenia m.in. lekcji muzealnych, korzystania ze zbiorów zarówno w formie tradycyjnej jak i zdigitalizowanej, oraz do prowadzenia innych zajęć dydaktycznych. Mediateka to także sala, gdzie zgromadzone są materiały biblioteczne. Są one udostępniane w postaci tradycyjnej i elektronicznej. Tu można skorzystać z artykułów, dokumentów i zdjęć, zobaczyć zbiór „Archiwum Igły”, skorzystać z internetu itp.

We wspomnianych wyżej salach prowadzimy lekcje muzealne, których obecnie oferujemy blisko 30 – różnych tematów prowadzonych przez naszych pracowników. Wśród nich są m.in. następujące tematy:

- Co to jest muzeum i zabytek muzealny?
- Prehistoria na ziemi turkowskiej.
- Turek w wiekach średnich.
- Turek w czasach rozbiorów.
- Miasto Turek w czasie wojen światowych.
- Turek współczesny – historia miasta po II wojnie światowej.
- Wybitne postaci związane z Turkiem.
- Józef Mehoffer i jego turkowskie dzieła.
- Historia Żydów w Turku.
- Ewangelicy w Turku.
- Co warto zwiedzić – zabytki miasta.
- Jak to z Inem bywało.
- Ginące zawody.
- Historia witrażu.

Warsztaty plastyczne

Warsztaty tkackie dla młodszych dzieci

I wiele innych ciekawych tematów dotyczących historii i tradycji – tak lokalnej jak i narodowej.

Z myślą o turystach zewnętrznych i szkołach opracowaliśmy także miejscowe piesze szlaki turystyczne: „Turkowskim szlakiem Józefa Mehoffera”, „Szlakiem najcenniejszych zabytków miasta Turku”, „Tkacze, co po nich zostało – Ewangelicy w Turku” i „Śladami Żydów Turkowskich”.

Kreatywność młodej kadry muzealnej zaowocowała także opracowaniem licznych gier i zabaw skierowanych głównie do najmłodszych, ale nie tylko. Ich celem jest zapoznanie dzieci z obiektem, eksponatami, ale jednocześnie przez zabawę uczenie historii, kultury i tradycji miasta i regionu. Wśród tych zajęć można wyróżnić przedsięwzięcia: „Jak zostać małym archeologiem”, „Jak dorosnę, zostanę artystą malarzem”, „Moja przygoda w średniowieczu”.

Ponadto Muzeum oferuje gry muzealne, puzzle i zabawy zręcznościowe – poszukiwanie skarbów to jest to, co dzieci i młodzież szkolna lubi najbardziej; ale powodzeniem cieszy się także wielkoformatowa gra miejska oraz projekcje filmów o Turku.

Dbamy również o to, aby w naszym regionie nie zanikły inne tradycje związane np. ze świętami bożonarodzeniowymi czy wielkanocnymi. Dlatego od trzech lat organizowane są warsztaty etnograficzne połączone ze świętami Wielkanocy i Bożego Narodzenia. Biorą w nich udział nauczyciele i instruktorzy ze szkół i ośrodków kultury z województwa wielkopolskiego oraz uczniowie ze szkół tureckich i z całego powiatu. W czasie ich trwania Muzeum odwiedza blisko 2000 osób chętnych zobaczyć lub nawet opanować tradycyjne metody zdobienia jaj wielkanocnych czy też wyrabiania ludowych zabawek choinkowych.

Przy Muzeum w Turku działa jedyny na terenie miasta i powiatu oraz w ogóle jeden z niewielu certyfikowanych Punkt Informacji Turystycznej. Tu można otrzymać wszelkie informacje z dziedziny turystyki

dotyczącej naszego miasta i Wielkopolski, ale także i materiały dotyczące oferty edukacyjnej Muzeum. Tu także można umówić się na lekcje, wycieczki i inne działania organizowane przez naszą placówkę. Tutaj także można odbyć samodzielną podróż po mieście – Tour de Turek – za pomocą opracowanego przez pracowników Muzeum Questu.

Tak zorganizowane Muzeum współpracuje z licznymi placówkami kulturalnymi i oświatowymi. Współpraca ta przebiega na wielu płaszczyznach, według przygotowanej oferty placówki. Działamy na trzech płaszczyznach:

1. Nasza oferta w Muzeum – wykorzystanie oferty wewnętrznej.
2. Zajęcia pozalekcyjne w Muzeum.
3. Muzeum w przedszkolu/szkole.

Organizujemy wystawy, lekcje, wycieczki, gry i zabawy. Razem ze szkołami tworzymy wspólne programy, nawiązując do programu nauczania, realizujemy zajęcia pozalekcyjne, współpracujemy przy organizacji konkursów, pokazów, prezentacji, spektakli.

Do realizacji swych zadań wykorzystujemy całą bazę Muzeum łącznie z dziedzicem, gdzie organizujemy zajęcia i działania o charakterze plenerowym, konkursy, koncerty, spektakle itp.

Wspólnie z nauczycielami tworzymy nowe formy zajęć pozalekcyjnych z wykorzystaniem materiałów zgromadzonych przez Muzeum, udostępniamy swoją bazę lokalową i sprzętową, podejmujemy wspólne działania nad uatrakcyjnieniem zajęć i spotkań pozalekcyjnych. Współdziałamy z kołami zainteresowań, współpracujemy przy przygotowywaniu imprez szkolnych (apele), a także współdziałamy z zespołami nauczycieli (np. historycy, geografowie, poloniści).

Swoistą ciekawostką jest działające przy Muzeum „Zgromadzenie Wojów i Rycerzy Grodu Turek”, które cyklicznie bierze udział w ogólnopolskich imprezach dla wojów i rycerzy, takich jak Grunwald, Cedynia, Wolin itp.

Ponadto przy Muzeum działa Turkowskie Koło Światowego Związku Żołnierzy AK Okręg Wielkopolska oraz Koło Terenowe Związku Sybiraków.

Muzeum czynnie włącza się w życie miasta nie tylko poprzez organizowanie wystaw. Bierze czynny udział w obchodach różnych rocznic, włączyło się także w prace Komitetu Odbudowy Pomnika J. Piłsudskiego oraz działania mające na celu przywrócenie miejscowemu kościołowi witraży J. Mehoffera.

Serdecznie zapraszamy do Turku i do odwiedzenia naszego Muzeum, aby spędzić tu wiele niezapomnianych chwil, obcując z historią miasta, odbywając podróż w minione czasy.

Warsztaty witrażowe

Beata Czerniak dyrektor Muzeum Regionalnego w Słupcy

Oferta edukacyjna Muzeum Regionalnego w Słupcy

Odnowiona siedziba Muzeum (2014)

Muzeum Regionalne w Słupcy działa (z powodzeniem) na obszarze „ziemi słupeckiej” już blisko 40 lat. Inicjatorem jego powstania był miejscowy regionalista, zbieracz pamiątek związanych z przeszłością miasta i ziemi słupeckiej – Wojciech Sypniewski.

Z historii

Dzień 21 stycznia 1975 r. stał się początkiem działalności muzeum i zrealizowaniem marzeń pierwszego kierownika placówki – Wojciecha Sypniewskiego. W wynajętym pomieszczeniu na piętrze kamienicy przy Placu Wolności 18 (rynek) na powierzchni około 72 m² zaprezentowano zgromadzone przez lata eksponaty. Pochodziły one ze zbiorów Referatu Kultury Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Słupcy, stanowiły także własność osób prywatnych i szkół; znalazło się tam wiele eksponatów pochodzących z kolekcji Wojciecha Sypniewskiego i jego ojca Edwarda – kierownika Szkoły Powszechnej w Słupcy w okresie międzywojennym, który swoje zbiory (przede wszystkim eksponaty archeologiczne) zgromadził w „muzeum” szkolnym. Wielu starych i wy-

silków w finalizację tego przedsięwzięcia dołożyły władze ówczesnego Urzędu Powiatowego. Po reorganizacji administracyjnej kraju w latach 1975–1983 muzeum słupeckie stało się filią Muzeum Okręgowego w Koninie. W roku 1984 uzyskało (tak jak wszystkie tego typu instytucje)

status samodzielnej placówki, przyjmując nazwę Muzeum Regionalnego. Znamienne okazała się dla dalszego rozwoju placówki decyzja władz miasta o zakupie i przekazaniu na cele muzealne zabytkowego budynku na ul. Warszawskiej 53. Ta eklektyczna willa z lat 30. XX w. należąca niegdyś do

Widok na Muzeum i kramy odpustowe (2013)

znanego słupeckiego notariusza Stanisława Gregorkiewicza rozwiązała problemy lokalowe słupeckiego muzeum. Po trwających w latach 1987–1990 intensywnych pracach remontowo-adaptacyjnych budynek początkowo użytkowany był wspólnie z Państwową Szkołą Muzyczna I stopnia w Słupcy. Od roku 1997 po kolejnej modernizacji pomieszczeń muzeum rozpoczęło w pełni swoją działalność. Dzięki pozyskanym środkom z MKiDN i samorządu miasta zabytkowy budynek nabral wspaniałego blasku za sprawą odnowionej elewacji, wymiany pokrycia dachowego, nowej stolarki – remontów przeprowadzonych w roku 2009 i finalizowanych w roku 2012.

Statut

Muzeum Regionalne w Słupcy jako samorządowa instytucja upowszechniania kultury działa m.in. na podstawie Ustawy o muzeach z 1996 r. oraz w oparciu o znowelizowany Statut uchwalony przez Radę Miasta z dnia 27 września 2001 r. Wpisana jest do Księgi Rejestrowej Instytucji Kultury pod numerem 2/2002 w dniu 6 grudnia 2002 r.

Program działania jak i styl pracy Muzeum jest więc konsekwencją realizacji zadań statutowych, do których przede wszystkim należy gromadzenie dóbr kultury, ich naukowe opracowanie, właściwe przechowywanie, zabezpieczenie i udostępnianie zwiedzającym.

Zbiory

Wiodącym tematem zbiorów Muzeum są eksponaty ilustrujące historię i kulturę miasta oraz bogatą przeszłość ziemi słupeckiej. Gromadzone w działach: archeologicznym, etnograficznym oraz artystyczno-historycznym i numizmatycznym mówią o dziejach miasta i regionu. Muzeum sukcesywnie poszerza zbiory w oparciu o ich zakup oraz darowizny. Powiększa kolekcję kartek pocztowych wydawanych w Słupcy i z nią związanych, które są ważnym źródłem informacji o naszym mieście. Kolekcja obejmuje także pocztówki dotyczące granicy zaboru rosyjsko-pruskiego, która przebiegała nieopodal miasta – między Słupcą i Strzałkowem oraz obozu jeńców wojennych, który zbudowali Niemcy w pasie przygranicznym na przełomie 1914/1915 r.

Wystawy stałe

Wystawa archeologiczna „Pradzieje Słupcy i okolic”, na której pokazano początki osadnictwa na obszarze ziemi słupeckiej. Na uwagę zasługuje najlepiej udokumentowany i przebadany w latach 1953–1955 przez archeologów z Muzeum Archeologicznego w Poznaniu pod kierunkiem Tadeusza Malinowskiego zespół osadniczy kultury lużyckiej: grodzisko, grobla i osada otwarta z okresu halstackiego wczesnej epoki żelaza (750–400 r. p.n.e.).

Spektakl teatralny „Ta ziemia taka czysta...” (2013)

Druga z wystaw (aktualnie modernizowana – jej uruchomienie nastąpi we wrześniu br.) „Kultura materialna ziemi słupeckiej” prezentuje bogaty zbiór eksponatów etnograficznych i z zakresu rzemiosła. Na wystawie znalazły się przedmioty i sprzęty codziennego użytku umieszczone w zaaranżowanym wnętrzu kuchennym, narzędzia rolnicze, do obróbki lnu i produktów przędzy lnianej, a także miejscowy ubiór. Dokumenty i dyplomy cechowe sięgają początków XIX w. Zainteresowanie wzbudzają oryginalne szyldy rzemieślnicze: kowala, bednarza, kołodzieja czy balwierza sprzed 1914 r. Zestaw do tradycyjnego wyrobu świec służy do demonstracji tej dawnej techniki na specjalnych pokazach.

Gromadzone przez placówkę zbiory artystyczno-historyczne znajdą swoje miejsce na przygotowywanej wystawie stałej poświęconej dziejom miasta: „Słupca. Z panoramy dziejów miasta (XIII–XX w.)”. Działania te zakończą konsekwentnie realizowany plan rozwoju placówki, gdzie obok istniejących już wystaw stałych:

„Pradziejów Słupcy i okolic” oraz „Kultury materialnej ziemi słupeckiej” powstanie wystawa nadrzędna, która stanowić będzie bazę do organizacji wszelkich zajęć edukacyjnych przybliżających historię miasta, regionu i ludzi, którzy ją tworzyli na przestrzeni wieków. Na wystawie za pomocą wybranych eksponatów znajdujących się w zbiorach Muzeum, archiwaliów fotografii wielkoformatowej z wykorzystaniem multimedialnych w sposób esencjonalny, ale atrakcyjny dla potencjalnego odbiorcy pokazana zostanie ponad 700-letnia historia Słupcy. Realizacja tej wystawy jest zaplanowana na rok 2015.

Lapidarium

Ekspozycja na wolnym powietrzu ocalałych pamiątek materialnych po społeczności żydowskiej, która blisko 100 lat tworzyła rzeczywistość przedwojennej Słupcy. Jest to kilkanaście płyt nagrobnych (macew) pochodzących z nieistniejącego cmentarza żydowskiego całkowicie zniszczonego przez Niemców w 1942 roku oraz nieliczne pamiątki ocalałe po żyjącej przed

VII Noc w Muzeum (2013)

Koncert organowy - podziękowania dla artystów (2011)

II wojną światową społeczności żydowskiej.

Wystawy czasowe

Działalność wystawiennicza placówki jest najbardziej efektywną formą realizowania zadań statutowych, a różnorodna tematyka ekspozycji przyciąga liczne grono odbiorców, zwłaszcza dzieci i młodzież szkolną z miasta i powiatu. Średnio w ciągu roku Muzeum przygotowuje 8–9 wystaw czasowych. Frekwencja w ciągu roku wynosi średnio 4 tys. zwiedzających.

Jedną z najważniejszych wystaw była zorganizowana w roku 2000 **ekspozycja „Przyjaciółki”** opowiadająca o losach przyjaciółki dwóch dziewcząt w okupowanej Słupcy: Polki i Żydówki. Zapoczątkowała ona badania nad problematyką wzajemnych relacji Polaków i Żydów w naszym mieście. Umożliwiła działania na rzecz budowania – szczególnie wśród ludzi młodych – tolerancji i otwartości wobec innych narodów, religii i kultur. Spowodowała, że Muzeum stało się m.in. miejscem spotkań młodych ludzi z Niemiec, Izraela i Polski biorących udział w wymianie organizowanej od kilku lat przez Arbeitsgemeinschaft Christlicher Schuler z Hanoveru, Ratsgymnasium w Stadthagen, Zespół Szkół Zawodowych i Liceum Ogólnokształcące w Słupcy, Highschool for Peace (Neve Shalom) z Jerozolimy. Wystawie towarzyszył **monodram Listy z wygnania**, który powstał w oparciu o zachowane listy bohaterki wystawy Da-

nuty Rozental pisane z obozu przejściowego w Rzgowie i Izbicy na Lubelszczyźnie do jej przyjaciółki Grażyny Harmacińskiej, która okupację spędziła w Słupcy.

Konsekwencją tych wieloletnich działań była współprodukcja **filmu dokumentalnego Przyjaciółki** według scenariusza i w reżyserii Wandy Różyckiej-Zborowskiej. Prapremiera filmu miała miejsce w roku 2010 w Słupcy. Po spektakularnej, głośnej premierze film wszedł do repertuaru kina „Sokolnia”, aby mogli go obejrzeć mieszkańcy miasta i regionu. Odbyły się także specjalne seanse dla zorganizowanych grup szkolnych z miasta i powiatu. Film był wyjątkową lekcją historii, w której uczestniczyli młodzi ludzie – rówieśnicy bohaterki filmu. Wielokrotnie projekcje filmu poprzedzało krótkie wprowadzenie pracownika Muzeum. W ten sposób, tuż po premierze, film obejrzało blisko 2 tys. osób. Obecnie dostępny na płytach DVD stanowi cenny materiał dydaktyczny do realizowanych lekcji muzealnych.

Samorząd miasta i Muzeum Regionalne podjęły kolejne kroki służące promocji tego tak bardzo związanego z naszym miastem filmu – finansując tłumaczenia listy dialogowej na język angielski i hiszpański. Dzięki temu zaistniała możliwość prezentacji tego dokumentu na różnych festiwalach filmowych nie tylko w kraju, ale także poza jego granicami. Film był pokazany m.in. na Międzynarodowym Festiwa-

lu Filmowym im. Jana Pawła II w Miami w 2014 r., został też zauważony i uhonorowany III nagrodą podczas XXV Międzynarodowego Katolickiego Festiwalu Filmów i Multimediów Niepokalanów 2011; ponadto zgłoszony został na Warszawski Festiwal Filmów o tematyce żydowskiej „Żydowskie Motywy” oraz na 51 Krakowski Festiwal Filmowy, a także uczestniczył w Festiwalu Kultury Żydowskiej w Krakowie. Podejmowane działania służą popularyzacji tego obrazu, w którym przyjaźń i miłość bez względu na okoliczności jawią się jako dobro uniwersalne i ponadczasowe. Film jest też ważnym środkiem edukacyjnym wykorzystywanym w przybliżaniu młodzieży złożonej problematyki wzajemnych relacji Polaków i Żydów, zwłaszcza w naszym mieście.

U honorowano nas I nagrodą w konkursie na WIELKOPOLSKIE WYDARZENIE MUZEALNE ROKU 2010.

Zajmujemy się także złożoną problematyką byłego obozu jeńców i internowanych pod Strzałkowem. Zorganizowana przez Muzeum wystawa pod takim właśnie tytułem – „Obóz jeńców i internowanych pod Strzałkowem” – była pierwszą próbą (poza istniejącą literaturą tematu) zobrazowania za pomocą ekspozycji, materiałów archiwalnych i fotografii trudnej i bolesnej historii miejsca i wydarzeń, które rozgrywały się w latach 1914–1918 i 1919–1924 na obszarze między Słupcą a Strzałkowem. Spe-

cialnie w związku z wystawą został wydany album, który jest wyrazem pamięci o ludziach tworzących historię tego miejsca na przestrzeni kilkunastu lat istnienia obozu, spośród których ponad 8 tysięcy spoczywa na obozowym cmentarzu. Nasze działania zostały uhonorowane prestiżowym w środowisku wielkopolskich muzeów III nagrodą Izabella 2007.

Spektakle teatralne

Sale muzealne stały się od roku 2000 także specyficzną sceną teatralną, na której realizują swoje sceniczne marzenia licealiści pod kierunkiem instruktora ds. teatru MDK w Słupcy i nauczyciela polonisty z LO. Oryginalne scenariusze powstają do konkretnych wystaw, uświetniając ich otwarcie, a grane wielokrotnie podczas zwiedzania przybliżają temat i pozwalają wnikać w specyfikę prezentowanej wystawy. Spektakle te biorą udział w przeglądach teatralnych, uzyskując nagrody i wyróżnienia.

Od siedmiu lat młodzi słupscy artyści uświetniają także słupskie Noce w Muzeum, przygotowując profesjonalne, bravurowo zagrane spektakle – np. Rozwój międzywojnia w Słupcy i początki powstawania stowarzyszeń kulturalno-oświatowych, wydanie „Jednodniówki” Stefana Korbońskiego, powstanie klubu piłkarskiego itp.

Imprezy cykliczne

Ogromnym powodzeniem cieszy się organizowane przez Muzeum corocznie od 1999 r. w dniu 10 sierpnia **Odpustowe Spotkanie** ku czci świętego Wawrzyńca – patrona fary. W tym dniu na placu przy Muzeum trwa kiermasz rękodzieła artystycznego twórców z regionu. Wypiekane są raz do roku ciastka w kształcie św. Waw-

rzyńca oraz bita jest moneta z wizerunkiem świętego. Spotkaniu towarzyszą wystawy, występy zespołów ludowych oraz pokaz lania świec, przędzenia na kołowrotku, wyplatania koszyków i lepienia garnków. Impreza daje uczestnikom spotkania możliwość zapoznania się z twórczością osób, dla których taki rodzaj działań artystycznych jest wielką pasją, a także czasem sposobem na życie. Wzbogaca też ich wiedzę o wciąż żywej i na nowo odkrywanej tradycji całego regionu.

Koncerty organowe

Na zakończenie uroczystości odpustowych od roku 2003 r. mieszkańcy Słupcy i regionu biorą udział w koncertach organowych, których Muzeum jest współorganizatorem. Koncerty odbywają się w kościele fary pw. św. Wawrzyńca na odrestaurowanym, unikatowym XVIII-wiecznym instrumencie organowym Mathiasa Brandtnera.

Ogólnopolskie Dni Judaizmu

Wraz z ZSE w Słupcy od czterech lat Muzeum jest współorganizatorem obchodów Dni Judaizmu w Słupcy. Stałym punktem jest spotkanie przy słupskiej synagodze i wspólna modlitwa wraz z Dekanalnym Duszpasterzem Młodzieży ks. Janem Kwiatkowskim, potem udział w projekcji filmu czy wystawie i wspólny poczęstunek ze specjalnymi kuchni żydowskiej.

Ogólnopolski Dzień Papieski

Od lat Muzeum jest organizatorem – wraz z Burmistrzem Miasta Słupcy – koncertów i spotkań z udziałem znakomitych artystów scen Polski, zespołów itp.

Noce w Muzeum z okazji Międzynarodowych Nocy Muzeum

Podwieczorek u Rejenta, Noc Szkocka, Noc Barokowa, Noc Żydowska – Shalom na Warszawskiej, Międzywojnie w Słupcy,

Noc Powstańcza – Poszli w boje chłopcy nasze, noc poświęcona Janowi Pawłowi II.

Ponadto Muzeum upamiętnia ważne rocznice lokalne i narodowe, organizuje spotkania, koncerty i prezentacje, zaprasza do udziału przede wszystkim dzieci i młodzież miasta i regionu.

Współpraca

Muzeum współpracuje z placówkami oświatowymi w mieście i powiecie: Miejskim Domem Kultury, Miejską i Powiatową Biblioteką Publiczną, ze stowarzyszeniami i organizacjami pozarządowymi, ze Słupskim Towarzystwem Społeczno-Kulturalnym oraz Terenowym Kołem Sybiraków, Powiatowymi Kołami Łowieckimi, Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym w Słupcy, Kosewie, WTZ w Słupcy, Zagórowie, innymi muzeami w Polsce – zapraszając do poznawania przeszłości ziemi słupskiej w oparciu o przygotowywane wystawy, lekcje muzealne, spotkania i konkursy, czego efektem są interesujące wspólne przedsięwzięcia. Muzeum aktywizuje i integruje środowisko lokalne, mając wielu przyjaciół zarówno wśród instytucji miejskich, jak i osób prywatnych, którzy pomagają w realizacji różnych zadań.

Rozwijająca się współpraca z przedszkolami i szkołami w mieście i powiecie powoduje wśród nauczycieli i uczniów stałą potrzebę korzystania z ofert słupskiej placówki. Pomimo ograniczeń finansowych Muzeum stara się realizować zadania statutowe samorządowej instytucji kultury, stając się ważnym elementem edukacji kulturalnej społeczności miasta i regionu. Jesteśmy otwarci na propozycje i zapraszamy do skorzystania z naszych. Aktualne informacje dostępne są na naszej stronie internetowej: www.muzeumslupca.pl.

Lekcja muzealna – zajęcia z gimnazjalistami (2012)

Irena Wawrzyniak opiekun zbiorów Muzeum im. ks. Józefa Jarzębowskiego w Licheniu Starym

Lekcje muzealne w Muzeum im. ks. Józefa Jarzębowskiego w Licheniu Starym

Jak zainteresować dzieci i młodzież historią? Jak w niekonwencjonalny sposób wprowadzić ich w fascynujący świat zamierzchłych czasów, faktów i dat? Jak rozbudzić w nich chęć poznania losów swojego kraju? Rozwiązaniem może być lekcja muzealna.

Historia jest bardzo obszernym i trudnym przedmiotem. Jej przyswojenie wymaga od uczniów dużo chęci oraz zaangażowania. Nie każdy się nią interesuje. Nie każdemu uczniowi jej nauka przychodzi z łatwością. Lekcja muzealna to wyjście poza tradycyjne ramy szkolnego nauczania. Wchodząc do muzeum, dzięki odrobini wyobraźni uczniowie mogą przenieść się w samo serce historii. Taka forma przekazu rozbudza ich naturalną ciekawość, a zdobyta wiedza zapada w pamięci na długo.

Udział w lekcji muzealnej ma szereg zalet, m.in.:

- uzupełnia zdobytą w szkole wiedzę,
- powtarza i utrwala przyswojony wcześniej materiał,
- wyrabia umiejętność korzystania z nowego źródła wiedzy,
- pokazuje, że zabytki kultury stanowią cenne źródło historyczne,
- uczy właściwego stosunku do zabytków kultury i historii,
- rozwija umiejętność kojarzenia znanych faktów z nowo poznanymi elementami,
- wyrabia nawyk celowego odwiedzania muzeum,
- rozbudza indywidualne zainteresowania,
- wzbogaca słownictwo,
- wyjaśnia wiele historycznych pojęć,
- pokazuje, że historia to wspaniała przygoda, a muzeum to nie tylko stare, zakurzone przedmioty.

Kto może wziąć udział?

Lekcje muzealne skierowane są do dzieci wszystkich klas szkół podstawowych oraz młodzieży ze szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Grupa biorąca udział w zajęciach nie może liczyć więcej niż 20 osób. Gdy klasa liczy więcej uczniów, konieczny jest podział na grupy.

Dodatkowe zajęcia edukacyjne

Klasa podzielona na grupy nie odbywa lekcji muzealnych jednocześnie. Kiedy

jedna z grup bierze udział w zajęciach, druga w tym czasie oczekuje na swoją kolej. Aby twórczo wykorzystać ten wolny czas, zachęcamy do wzięcia udziału w organizowanych przez nas spotkaniach z pracownikami Centrum Pomocy Rodzinie i Osobom Uzależnionym. Zajęcia te mogą dotyczyć niebezpieczeństw czyhających na dzieci i młodzież we współczesnym świecie. Mogą poruszać temat dopalaczy i innych uzależnień, lub skupić się na przykład na agresji, stresie lub zmęczeniu. Opiekun klasy może zaproponować własny temat zajęć, dostosowując w ten sposób spotkanie indywidualnie do grupy. Udział w tych zajęciach jest bezpłatny.

Jak długo trwa lekcja?

Czas trwania lekcji uzależniony jest od wybranego tematu. Najczęściej wynosi on od 45 min do 1,5 godz. Lekcje odbywają się od wtorku do piątku, w godz. 10.00–16.00.

W jaki sposób prowadzone są zajęcia?

Wszystkie zajęcia prowadzone są w oparciu o eksponaty muzealne, urządzenia multimedialne, projekcje filmowe. Uczniowie mają stały kontakt z osobą prowadzącą. Przyswojenie wiadomości ułatwiają gry edukacyjne, quizy, zajęcia plastyczne oraz praktyczne.

Jaka jest cena?

Opłata za jedną przeprowadzoną lekcję, bez względu na jej temat, wynosi 70 zł. Jeżeli klasa jest podzielona na grupy, wtedy należy zapłacić za lekcję przeprowadzoną w każdej z grup.

Informacje i zapisy

Muzeum im. ks. J. Jarzębowskiego, ul. Klasztorna 4, 62-563 Licheń Stary, tel. (+48) 605 843 639, e-mail: lichen@lichen.pl.

Przy zamawianiu prosimy o precyzyjne podanie tematu lekcji, terminu zajęć, liczności grupy, adresu szkoły, nazwiska i numeru telefonu nauczyciela opiekującego się grupą. Lekcje należy zamawiać przynajmniej z miesięcznym wyprzedzeniem. Przyjazd należy telefonicznie potwierdzić na 2 dni przed terminem lekcji. W przypadku rezygnacji prosimy o jak najwcześniejszą informację.

Temat lekcji zaproponowany przez nauczyciela

Istnieje możliwość, aby zaproponowali Państwo własny temat lekcji. Zajęcia te może poprowadzić nauczyciel przyjeżdżający z grupą lub pracownik Muzeum.

TEMATY LEKCJI

Muzeum od kuchni

Zajęcia przeznaczone są dla klas odwiedzających Muzeum po raz pierwszy. Uczniowie dowiadują się, czym jest muzeum i kto w nim pracuje. Poznają też

znaczenia takich terminów, jak: *zabytek, galeria, wystawa, dzieło sztuki*. Uczniowie poznają wszystkie sale Muzeum i eksponaty z poszczególnych działów.

Historia

Powstanie styczniowe. Historia opowiedziana oczyma ludzi 1863 roku

Uczniowie zdobędą wiedzę dotyczącą powstania styczniowego 1863 r. Poznają postacie żyjące w tamtych czasach, od dyktatora Romualda Traugutta po 19-letnią dziewczynę, która w swoim pamiętniku opisuje tragedię powstania. Nauka będzie opierać się na kontakcie z dokumentami historycznymi oraz osobistymi pamiętkami. Dzięki poznaniu burzliwych wydarzeń 1863 r., uczniowie zastanowią się, jaką rolę dla współczesnych ludzi odgrywa ojczyzna.

Błękitny generał. Historia o gen. Józefie Hallerze

Uczniowie poznają trudne losy Polski z początków XX wieku. Dowiedzą się, kogo nazywano „Błękitnym Generałem” oraz jaki wpływ miała ta postać na losy naszego kraju. Bogata kolekcja muzealna z tego okresu historycznego pomoże w utrwaleniu zdobytych wiadomości. Na zajęciach uczniowie będą doskonalić umiejętności wysuwania wniosków i argumentowania.

Skarby muzealnej biblioteki. Dokumenty i listy królewskie

Czym są dokumenty królewskie? Jak wyglądała praca w kancelarii królewskiej? Biorąc udział w tej lekcji, uczniowie przeniosą się w świat piśmiennictwa i kaligrafii. Poznają zasady odczytywania źródeł historycznych. Dowiedzą się, jakie znaczenie w dokumentach królewskich odgrywały pieczęcie oraz w jaki sposób je wykonywano.

Jak się kiedyś ubierano? Opowieść o stroju szlacheckim

Uczniowie poznają historię stroju szlacheckiego jako symbolu kultury polskiej. Zostaną wyjaśnione pojęcia: *delia, żupan, kontusz, pas kontuszowy*. Poznają pochodzenie oraz funkcje poszczególnych części garderoby szlacheckiej. Na podstawie pokazanej kolekcji pasów kontuszowych poznają znaczenie tych pasów w kulturze polskiej, ich pochodzenie, rodzaje, budowę, motywy dekoracyjne.

Drogi do niepodległości. Walka Polaków o niepodległość od XVIII do XX w.

Komu zawdzięczamy to, że dzisiaj jesteśmy wolnym narodem? Uczniowie zdobędą wiadomości dotyczące konfederacji barskiej, Konstytucji 3 Maja, powstań: kościuszkowskiego, listopadowego, styczniowego, Księstwa Warszawskiego, Wiosny Ludów, I wojny światowej, wojny z Rosją sowiecką, II wojny światowej oraz walki z komunizmem do 1989 r.

Polskie dzieci na tułaczach szlakach 1939–1950

Uczestnicy zajęć dowiedzą się, jak doszło do wybuchu II wojny światowej, jak odbywały się deportacje Polaków do łagrow sowieckich. Na podstawie Kroniki Szkolnej klasy 3a Gimnazjum im. M. Kopernika w Bottisham uczniowie poznają trudne losy polskich dzieci w czasie II wojny światowej. Lekcja ta da świadectwo wielkiego patriotyzmu wśród najmłodszych Polaków.

Zaślubiny z morzem

Jak wyglądało uroczyste przyłączenie wybrzeża morskiego do Polski? Jaki udział w tym wydarzeniu miał gen. Józef Haller? Na zajęciach zostanie omówiona historia zaślubin Polski z morzem. Odczytane będzie także przemówienie, które generał wygłosił w tym dniu. Na mapie uczniowie będą mogli zobaczyć, jak zmieniał się dostęp Polski do morza na przestrzeni wieków.

Język polski

Od średniowiecznego rękopisu do Internetu. Książka na przestrzeni wieków

Biblie: Jakuba Wujka, Leopolity, Brzeska, Statuty Jana Łaskiego, Żywot Św. Stanisława, ręcznie pisane hymny i psalmy – m.in. na podstawie tych eksponatów uczniowie będą poznawać historię książki. Dowiedzą się, kiedy wynaleziono druk, poznają etapy jego rozwoju. Zdobędą wiedzę na temat rękopisów średniowiecznych, inkunabułów oraz starodruków. Dostrzegą podobieństwa i różnice między książką rękopiśmienną i drukowaną. Będzie także okazja do podjęcia próby czytania XVI-wiecznych przekładów Biblii. Odbędzie się również dyskusja dotycząca roli książki we współczesnym świecie oraz zalet i wad Internetu.

Ku pokrzepieniu serc – powieści historyczne Henryka Sienkiewicza

Uczniowie poznają życie i twórczość jednego z największych polskich pisarzy. Dowiedzą się, że powieści Sienkiewicza miały nie tylko duże znaczenie literackie, ale również podtrzymywały jedność narodową, budowały uczucia patriotyczne. Lekcja opierać się będzie na fragmentach rękopisów dzieł autora, w tym Trylogii. Uczniowie będą mieli okazję odczytać rękopisy pisarza. Podejmą także próbę odniesienia omówionych wartości i idei do dnia dzisiejszego.

Biblia jako dzieło literackie

Lekcja rozpocznie się od przedstawienia historii Pisma Świętego. Uczniowie zapoznają się z Biblią Leopolity, Biblią Radziwiłłowską, Biblią Jakuba Wujka oraz Biblią Tysiąclecia. Nauczą się postrzegać Pismo Święte jako źródło kultury europejskiej oraz wielkie dzieło literackie. Dostrzegą idee i wartości moralne, jakie przekazuje nam Pismo Święte. Zapoznają

się także z cechami stylu biblijnego oraz gatunkami literackimi Biblii.

Skarby muzealnej biblioteki. Polskie przekłady Pisma Świętego

Uczniowie poznają historię powstawania Biblii. Zapoznają się z najważniejszymi polskimi przekładami Pisma Świętego. Uzyskują wiedzę dotyczącą zarówno pierwszych tłumaczeń Pisma Świętego, jak i tych współczesnych. Na podstawie Biblii Leopoldy, Biblii Radziwiłłowskiej oraz Biblii Jakuba Wujka, które znajdują się w muzealnym księgozborze, uczniowie nauczą się dostrzegać znaczenie Pisma Świętego w kulturze i historii Polski.

Skarby muzealnej biblioteki. Autografy i rękopisy znanych literatów

W muzealnej kolekcji znajdują się rękopisy oraz autografy m.in. takich postaci, jak: Jan Kochanowski, Maria Konopnicka, Zygmunt Krasicki, Kornel Makuszyński, Adam Mickiewicz, Cyprian Kamil Norwid, Eliza Orzeszkowa, Bolesław Prus, Henryk Sienkiewicz. Uczniowie poznają życie i twórczość wybranych pisarzy. Bezpośredni kontakt z rękopisami i autografami twórców nauczy traktowania dokumentów jako ważnych pamiątek w kulturalnym dorobku narodu polskiego.

Religia

Jaki to święty? Ikonografia świętych

Uczniowie będą uczyć się, jak właściwie odczytywać dzieła sztuki. Zostaną im wyjaśnione terminy związane z malarstwem. Na zajęciach dowiedzą się, na jakie atrybuty zwracać uwagę, aby rozpoznać danego świętego. Zostaną zachęceni do zapoznawania się z żywotami świętych, aby w przyszłości mogli poprawnie interpretować ich ikonografię.

Dzieje sprzętów liturgicznych

Sztuka sakralna stanowi nieodłączny element życia religijnego. W przedmiotach liturgicznych widać odzwierciedlenie przemian, jakie dokonują się w sztuce. Na lekcji uczniowie poznają m.in.: monstrancje, kielichy liturgiczne, ornaty. Porównane będą przedmioty liturgiczne zabytkowe oraz współczesne. Omówiony zostanie także stół ołtarzowy oraz poszczególne paramenty liturgiczne.

Niebo na Ziemi – prawosławna teologia ikony

Lekcja rozpocznie się od wprowadzenia uczniów w historię prawosławia. Poznają oni historię teologii ikony i znaczenie malarstwa sakralnego na przestrzeni wieków. Dostrzegą związek między teologią

a sztuką. Na podstawie obrazów z Muzeum uczniowie będą dokonywali analizy porównawczej ikony Matki Bożej z kościoła prawosławnego oraz obrazu Matki Bożej Niepokalanej. Dowiedzą się, dlaczego ikony stanowią nierozdzielalną część tradycji Kościoła Wschodniego.

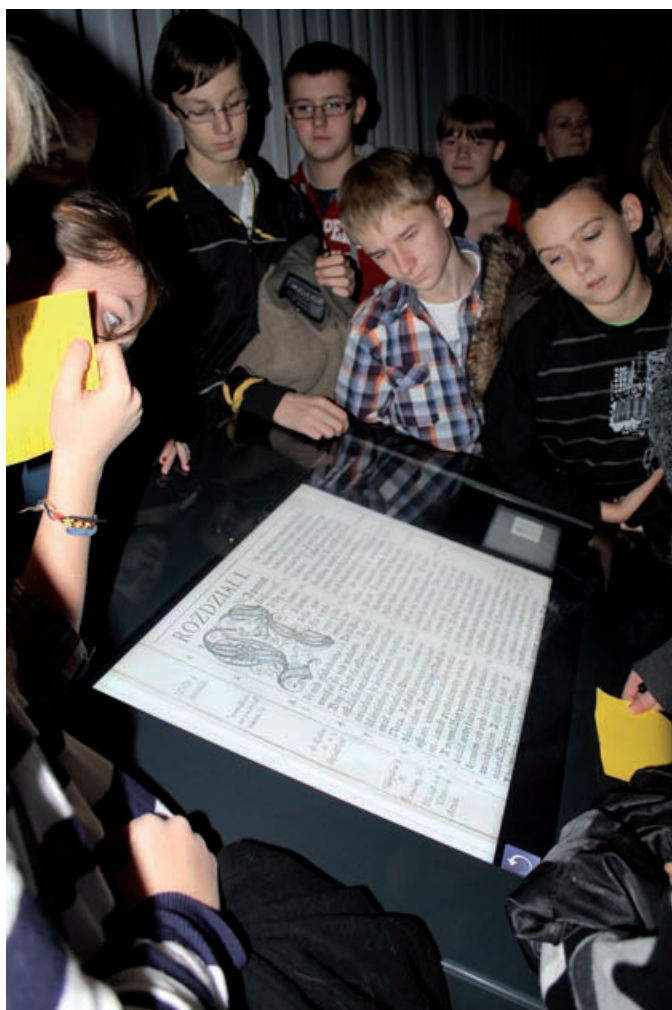
Sztuka

Obrazy Bogurodzicy. Ikonografia maryjna

W czasie lekcji uczniowie dowiedzą się, jak zrodził się kult Matki Bożej. Zostaną im przedstawione obrazy z różnymi typami przedstawień Maryi z muzealnych zbiorów. Nauczą się odczytywać symboliczne i religijne treści zawarte w obrazach. Poznają także dogmaty dotyczące Najświętszej Maryi Panny, które miały wpływ na kształtowanie Jej wizerunków.

Jak wyglądał Chrystus?

Na podstawie kolekcji muzealnej uczniowie poznają historię obrazów przedstawiających Chrystusa. Dowiedzą się, czym inspirowali się artyści malujący Jego wizerunek. Uczestnicy lekcji poznają najważniejsze obrazy ukazujące postać Jezusa. Z zajęć wyniosą także wiedzę, jak poprawnie odczytywać symboliczne i religijne treści zawarte w obrazach.

Tajemnice warsztatu grafika. Drzeworyt, miedzioryt, akwaforta, litografia

Uczniowie poznają techniki graficzne. Zostanie im przybliżona praca artysty grafika. W oparciu o prezentacje multimedialne, krok po kroku zobaczą, jak powstają: drzeworyt, miedzioryt, akwaforta, litografia. W muzealnej kolekcji znajdują się grafiki wielkich artystów, m.in. Jana Piotra Norblina, Michała Płońskiego, Władysława Skoczylasa czy Stefano Della Belli. Na ich podstawie uczniowie będą mogli utrwalić zdobytą wiedzę oraz zrozumieć dzieła sztuki.

Kunst dawnych rzemieślników. Figurki drewniane z kolonii hiszpańskich

Uczniowie dowiedzą się, jak pracowali dawni rzemieślnicy oraz ile czasu zajmowało im wykonanie jednej figurki. Zajęcia będą miały charakter rozmowy. Prowadzący będzie zadawał uczniom pytania, które pozwolą naprowadzić ich na właściwy trop rozumienia prezentowanych zabytków. Uczniowie nauczą się dostrzegać wartość dawnych wyrobów rzemieślniczych.

Od iluminacji do ilustracji. Książka jako dzieło sztuki

Uczniowie poznają początki powstawania książki i etapy jej rozwoju. Dowiedzą się, czym są rękopisy średniowieczne, inkunabuły oraz starodruki. Dlaczego zdobienia książek zawsze miały duże znaczenie. Poznają, jak rozwijały się dekoracje – od iluminacji, przez drzeworyty, miedzioryty, aż po współczesne ilustracje. Dyskusja na temat średniowiecznych rękopisów i współczesnej książki artystycznej pomoże w wyjaśnieniu pojęcia *książka – dzieło sztuki*.

Historia fotografii. Fotografia z okresu powstania styczniowego

Uczeń dowie się, czym jest fotografia oraz jakie były jej początki. Pozna różnice między współczesnym aparatem fotograficznym a tym sprzed wieków. Przybliżona zostanie im historia powstania styczniowego. Zdobytą wiedzę utrwala dzięki fotografiom z tego okresu historycznego. Na zdjęciach zobaczą m.in. dowódców powstania styczniowego, powstańców, portrety polityków. Uczniowie nauczą się postrzegać zdjęcia jako źródło informacji historycznych.

Tajemnice warsztatu malarza. Od szkicu do obrazu – Jan Matejko, Henryk Siemiradzki

Na zajęciach uczniowie poznają życiorysy mistrzów malarstwa – Jana Matejki oraz Henryka Siemiradzkiego. Na podstawie szkiców tych artystów zostanie omówiony warsztat malarski oraz techniki plastyczne. Uczniowie dowiedzą się także, jak powstaje obraz. Nauczą się rozumieć i odczytywać dzieła sztuki.

Na ratunek zabytkom. O konserwacji dzieł sztuki

Na zajęciach uczniowie dowiedzą się, jak przebiegają prace konserwatorskie. Poznają także znaczenie zachowania dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń. Dzięki licznej kolekcji muzealnej uczniowie będą mogli porównać zabytki przed i po konserwacji.

Wychowanie obywatelskie

Co to znaczy być patriotą?

Czym jest patriotyzm? Jak względem ojczyzny zachowywali się Polacy dawniej i dziś? Podczas dyskusji uczniowie podejmą próbę odpowiedzi na te pytania. Chwila refleksji pomoże im w zastanowieniu się, jakie znaczenie dla nich ma Polska.

Ocalić od zapomnienia – historie rodzinne

Uczniowie dowiedzą się, czym zajmuje się genealogia. Poznają metody gromadzenia informacji na temat swoich przodków. Dowiedzą się, jak poszukiwać świadków i dokumentów historycznych wokół siebie. Nauczą się tworzyć drzewo genealogiczne.

Wychowanie wczoraj i dziś

Na przykładzie akwareli Artura Grotgera „Szkola szlachecka” zostaną omówione zasady dawnego wychowywania dzieci i młodzieży. Uczniowie dowiedzą się, jak kształtowano charakter, wpajano zasady moralne i postawy obywatelskie. Uczestnicy zajęć spróbują odpowiedzieć na pytania: czym jest wychowanie? Jakimi sposobami i metodami należy wychowywać? Jakie czynniki kształtują człowieka?

Sarmatyzm, przeklęty spadek czy szlachetne dziedzictwo?

Uczniowie dowiedzą się, czym był sarmatyzm oraz jakie były jego źródła. Dowiedzą się także, jak ustrój sarmacki przyczynił się do upadku I Rzeczypospolitej. Podczas lekcji odbędzie się także analiza współczesnej kultury polskiej i jej obyczajów.

Muzeum w Licheniu

Muzeum im. ks. Józefa Jarzębowskiego w Licheniu Starym jest kontynuacją utworzonego w 1925 r. muzeum przy Gimnazjum Zgromadzenia Księżych Marianów na Bielanach w Warszawie. Jego twórcą był ks. Józef Jarzębowski, który zaczął swoją wielką życiową pasję ratowania narodowych pamiątek od zbierania tych, które mogły mu pomóc w prowadzeniu lekcji języka polskiego i historii. Po II wojnie światowej zbiory powędrowały za ks. Jarzębowskiem do Fawley Court w Wielkiej Brytanii. Tam Muzeum działało w latach 1953–2006.

W 2006 r. księża marianie podjęli decyzję o przeniesieniu kolekcji historycznej z Fawley Court do Lichenia. Kolekcja

ta jest pod wieloma względami niezwykła, a jej losy odzwierciedlają dramatyczne dzieje polskiej kultury. Stanowi również świadectwo działalności zakonu marianów na przestrzeni dramatycznej i burzliwej polskiej historii ostatnich 80 lat.

Muzeum im. ks. Józefa Jarzębowskiego w Licheniu rozpoczęło swoją działalność 2 lipca 2010 r. Mieści się na dwóch piętrach w północnej części bazyliki. Muzeum jest podzielone tematycznie. Jedno piętro zajmują ekspozycje poświęcone historii Polski, a drugie skarbczyk starej książki, sala sztuki sakralnej, a także galeria grafiki i rysunku.

W kolekcji muzealnej znajdują się m.in.:

- Rękopisy, starodruki, zbiory kartograficzne od XV do XVIII w. Wśród dzieł są m.in. tzw. Statuty Łaskiego, Biblia Leopolda, Biblia brzeska, Biblia Jakuba Wujka.
- Dokumenty królewskie od Władysława Jagiełły do Stanisława Augusta Poniatowskiego.
- Bulle papieskie od XVI do XVIII w.
- Pamiątki, dokumenty, autografy bohaterów narodowych, dostojników kościoła katolickiego, poetów i pisarzy, m.in.: T. Kościuszki, J. Bema, J. Hallera, R. Traugutta, H. Kołłątaja, A. Mickiewicza, H. Sienkiewicza, E. Orzeszkowej, W. Reymonta, S. Wyspiańskiego, C. K. Norwida, J. I. Krasińskiego, Z. Krasińskiego.
- Zbiór druków ulotnych i czasopism XIX-wiecznych będących światowymi unikatami, zachowanymi często w jednym egzemplarzu, zwłaszcza druki ulotne i czasopisma z okresu powstania styczniowego 1861–1865.
- Liczący kilkadziesiąt ekspozycji unikatowy zbiór polskiej, europejskiej oraz wschodniej broni białej z XVI–XIX w.
- Kolekcja obrazów olejnych europejskich malarzy od XVII do XIX w.
- Rysunki, akwarele i grafiki twórców europejskich od XVI do XX w., m.in.: rysunki J. Matejki, H. Siemiradzkiego, J. Brandta, J. Kossaka.
- Pamiątki i dokumenty związane z powstaniem kościuszkowskim, Księstwem Warszawskim i udziałem Polaków w armii napoleońskiej, powstaniem listopadowym, Wiosną Ludów, powstaniem styczniowym, pierwszą wojną światową, wojną z Rosją sowiecką 1920 r., okresem międzywojennym.
- Pamiątki związane z okupacją hitlerowską i sowiecką oraz zbrojną walką Polaków o niepodległość w latach 1939–1945 i walką z komunizmem w latach 1945–1989.

Marta Karalus-Kuszczak pracownik Działu Komunikacji Zewnętrznej i Edukacji MPPP w Gnieźnie

Chodzę do muzeum, bo lubię.

Działania edukacyjne w Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie

„Zbieram, bo lubię”, rodzinna niedziela na zamknięcie wystawy „Pierwszy raz”
(fot. FotoStube)

Tytuł tego tekstu parafrazuje hasło jednej z naszych muzealnych akcji edukacyjnych „Zbieram, bo lubię”, przeprowadzonej w 2012 roku w ramach programu do wystawy czasowej „Pierwszy raz. Nieznane eksponaty ze zbiorów Muzeum Początków Państwa Polskiego”. Ta dwugodzinna akcja skierowana do rodzin polegała na zaangażowaniu uczestników w zostanie kolekcjonerem. Punktem wyjścia było odwołanie się do ludzkiej potrzeby zbierania różnych przedmiotów. Wszak instytucja muzeum zbiera eksponaty i tworzy swoje kolekcje, doro-

śli kolekcjonują dzieła sztuki czy znaczki, a i dzieci zbierają i przechowują kamienie czy muszki znalezione na plaży.

Sama wystawa [http://www.edukacja.mppp.pl/wystawy_pierwszy-raz---.html], ciesząca się notabene wielkim zainteresowaniem ze strony gnieźnian, była wspólną inicjatywą kuratorów z kilku działów Muzeum. Zaprezentowano eksponaty unikatowe, które do tej pory nie były pokazywane, a stanowiły dość odważne połączenie za- bytków archeologicznych, historycznych, archiwalnych i najnowszych nabytków.

Ekspozycja składała się z trzech części. Pierwsza prezentowała różnorodność naszych zbiorów – odpowiadała w dużym skrócie na pytanie: co i jak trafia do naszego Muzeum. W części drugiej pokazano eksponaty ze zbiorów historycznych związane z Gniezmem. Część trzecia ukazywała okazy ze zbiorów archeologicznych pozyskanych w dużej mierze dzięki własnym badaniom na terenie Gniezna i powiatu gnieźnieńskiego.

Podczas edukacyjnej akcji uczestnicy „pracowali” z muzealnymi kolekcjami. Ich zadaniem było zarezerwowanie, jak na aukcji dzieł sztuki, eksponatu na wystawie i uzasadnienie swojego wyboru oraz rozwiązanie kilku dodatkowych działań, motywujących do zwiedzenia całości ekspozycji. W części warsztatowej wszyscy wykonywali własną skrzyneczko-walizkę do przechowywania swoich domowych kolekcji. Ważnym punktem było zaprezentowanie osobistych zbiorów w wyznaczonym do tego miejscu i sfotografowanie się jako kolekcjonera.

Akcja „Zbieram, bo lubię” to odwołanie się do idei muzeum aktywnego, stawiającej na interaktywny kontakt z odbiorcą. We wspomnianej akcji, a także wielu innych, które organizujemy, ważne było dla nas wyzwalanie kreatywności w uczestnikach poprzez kontakt z eksponatem. Istotne jest bowiem odwołanie do własnego doświadczenia oraz włączenie zaangażowania emocjonalnego w proponowane działanie. Nie bez znaczenia jest także swobodna, niezobowiązująca atmosfera i zabawa jako forma spędzenia wolnego czasu. Wydaje się nam istotne uczynienie z muzeum miejsca przyjaznego, zwłaszcza dla najmłodszych. Widz/odwiedzający/turysta nie ma być już biernym odbiorcą proponowanych treści, ale aktywnym współtwórcą i uczestnikiem.

Oczywiście nie tylko do rodzin z dziećmi skierowana jest oferta edukacyjna Muzeum Początków Państwa Polskiego. Gnieźnieńskie muzeum to instytucja kultury Samorządu Województwa Wielkopolskiego zajmująca się dziedzictwem polskiego średniowiecza oraz historią Gniezna i regionu. Muzeum posiada zbiory archeologiczne, sztuki, historyczne i archiwalne. Prowadzi działalność naukowo-badawczą, wydawniczą i edukacyjną. Obok ekspozycji stałych organizowane są przekrojowe i różnorodne wystawy czasowe, prezentu-

jące zabytki od pradziejów, przez średniowiecze, aż po współczesność.

W oparciu o profil Muzeum oraz ofertę wystawienniczą skonstruowany został bogaty program edukacyjny skierowany do odbiorców w różnym wieku, grup zorganizowanych, w tym szkolnych oraz osób indywidualnych. Popularyzujemy zbiory naszego Muzeum, ale i staramy się włączyć refleksję nad historią, sztuką i kulturą w ogólny proces edukacyjny. Stała oferta ma wspierać rozwijanie świadomości własnego i światowego dziedzictwa kulturowego, stąd różne propozycje **lekcji muzealnych** dla wszystkich profili szkolnych oraz dla osób niepełnosprawnych. Tematy lekcji koncentrują się wokół piśmiennictwa i średniowiecznej książki, kultury rycerskiej, sztuki i architektury średniowiecza czy życia codziennego. Lekcje przybierają różne formy: od tradycyjnego wykładu, przez rozbudowane warsztaty plastyczne, interaktywne pokazy, po działania animacyjne.

W ramach programów edukacyjnych do wystaw czasowych skierowanych do wszystkich odbiorców organizowane są zimowe i letnie cykle warsztatów „Zimowy kufer sztuki” i „Wakacje w muzeum” oraz rodzinne niedziele i warsztatowe soboty, a także konstruowany jest program ogólnopolskiej imprezy Noc Muzeów, w której gnieźnieńskie Muzeum bierze co roku udział. Charakter proponowanych wydarzeń jest bardzo różny – od warsztatów plastycznych, koncertów i pokazów, po bardziej tradycyjne prelekcje i wykłady popularnonaukowe.

Obok działalności edukacyjnej posiadamy ofertę strictly komercyjną, jaką jest możliwość zorganizowania płatnej imprezy urodzinowej „Urodziny w muzeum”. Całość spotkania, luźno inspirowana średniowieczem, pomyślana jest jako przyjęcie urodzinowe u księżniczki/księcia na zamku. Urodziny rozpoczynają się wi-

Czas na muzealną choinkę – ostatnia w 2013 r. rodzinna niedziela (fot. FotoStube)

zytą na wystawie, aby „wejść w klimat” epoki. Jest budowanie zamku, są zabawy plastyczne, turniej na cześć solenizanta,

a wszystko kończy się ucztą z fundowanym przez rodzica tortem. Ta propozycja ma charakter czysto popularyzatorski,

Dzień dziecka w Muzeum jako rodzinna niedziela pod hasłem „Kolaż Rodzinny” do wystawy czasowej „Pierwszy raz. Nieznane eksponaty ze zbiorów MPPP”, 2013 r. (fot. FotoStube)

Urodziny w muzeum (fot. Marta Karalus-Kuszczyk)

wybierana jest przez rodziców jako coś ambitnego, w przeciwieństwie do urodzin w „centrach z kulkami”. Dla wielu dzieci to często pierwszy, bardzo pozytywny, otwierający kontakt z „poważną” instytucją muzeum.

Ponadto dział edukacji MPPP współpracuje z Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli delegatura Gniezno, współorganizując m.in. Dzień Wydawnictw w Gnieźnie czy Młodzieżowe Dni Historii. Bierzymy udział w imprezach organizowanych przez Urząd Miejski, takich jak Festiwal Nauki i Kultury w Gnieźnie, Koronacja Królewska czy Królewski Festiwal Artystyczny. Współpraca z lokalnymi podmiotami i samorządem jest dla nas okazją do wyjścia poza mury instytucji – i to nie w celach reklamowych, ale dla pozyskania szerszej publiczności, jaką jest społeczność lokalna Gniezna.

Angażujemy się także w specjalne inicjatywy – takie jak np. udział edukatorów muzealnych w programie „Latający Animatorzy Kultury i Latający Socjologowie dla Muzeów” zorganizowanym przez Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „ę” w Warszawie (<http://www.e.org.pl/latajacyanimatorzy/?p=1886>). To była wspaniała dawka wiedzy i doświadczenia oraz odkrycie potencjału animacji kulturowej dla edukacji w muzeach. Warsztaty przeprowadzone w naszej siedzibie przez socjologa Bartka Lisa i animatorkę Dorotę Ogrodzką stały się zaczynem do innego myślenia o rzeczach, tematach czy zagadnieniach, które poruszamy w Muzeum. Okazało się też, że wąski profil tematyczny naszej instytucji nie zamyka nas na świat współczesny i jego problemy. Był to także pierwszy (i udany!) kontakt z liceali-

stami, którzy nie widzieli dotąd potrzeby przychodzenia do nas – bo przecież „prze-robili” już Piastów...

W zeszłym roku udało się uzyskać dofinansowanie na projekt „Jest jeszcze tyle do odkrycia... – aplikacja edukacyjna Muzeum Początków Państwa Polskiego w technologii interaktywnej prezentacji 3D – Augmented Reality”. To pierwsza w Wielkopolsce i jedna z niewielu w Polsce realizacja wykorzystująca nowoczesną technologię w edukacji muzealnej. Dzięki technice rzeczywistości rozszerzonej (ang. Augmented Reality) opracowana została wirtualna makieta grodu wczesnośrednio-wiecznego w Gnieźnie z XI wieku. Aplikację można ściągnąć na osobisty sprzęt typu tablet czy smartfon ze sklepu Google Play lub App Store. Po zainstalowaniu należy skierować urządzenie na jeden ze znaczników na ulotkach lub plakatach (można go pobrać wraz z aplikacją), które znajdują się np. w naszym Muzeum. Po skierowaniu kamery urządzenia na plakat pojawia się

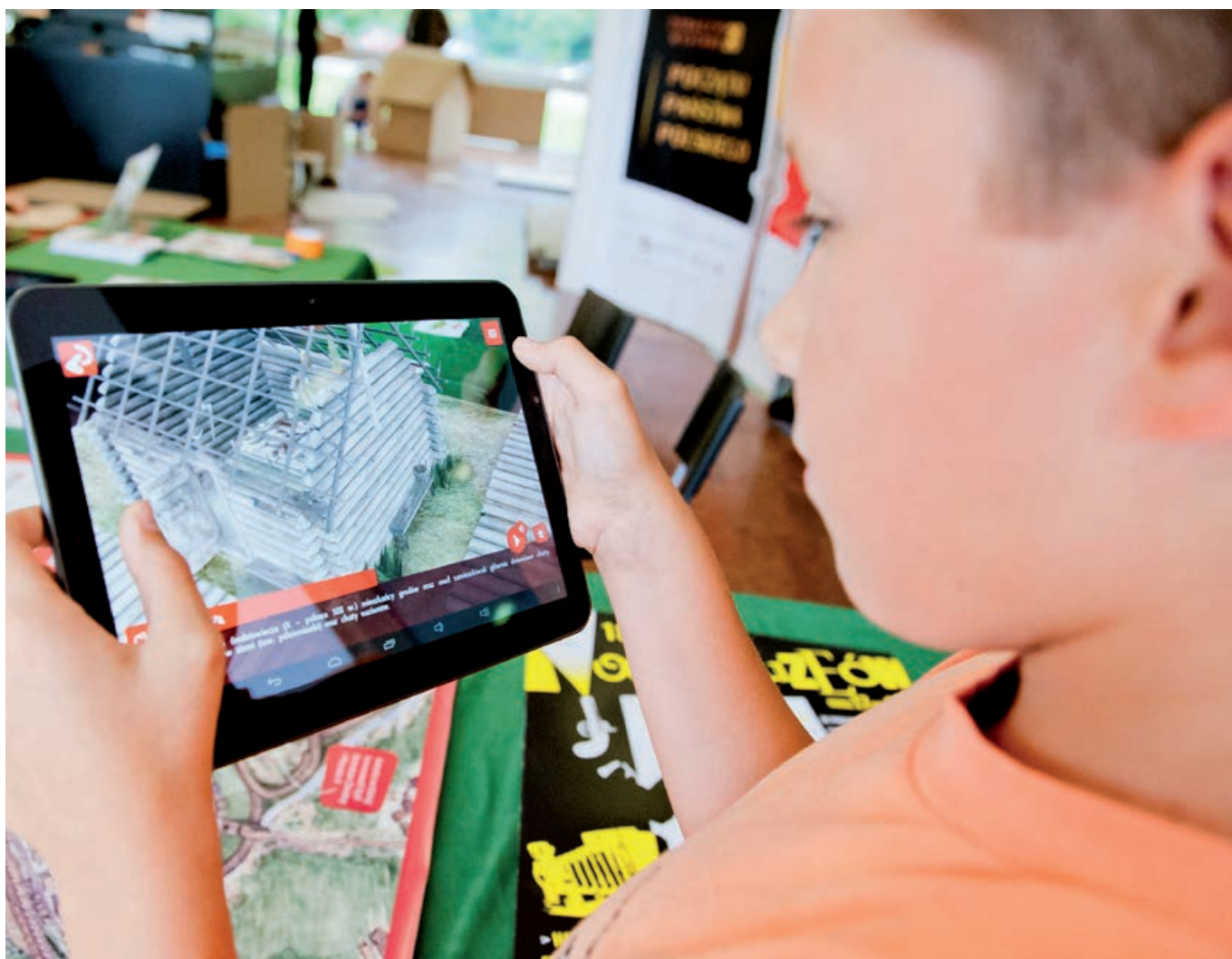
Królewski Plac Zabaw podczas tegorocznej Koronacji Królewskiej (fot. FotoStube)

wielowarstwowy, dynamiczny model 3D dostępny „nad” materiałami drukowanymi. W przyszłości planujemy wzbogacić makietę o kolejne elementy: rekonstrukcje odzieży, przedmiotów codziennego użytku, symulację wydarzeń itp. Aplikacja jest nowoczesnym narzędziem edukacyjnym wzbogacającym wiedzę na temat gnieźnieńskiego grodu. Do tej pory te treści udostępnialiśmy w Muzeum poprzez fragment oryginalnego wału grodowego, fizyczną makietę i animację 3D (fragment filmu wystawy stałej „Początki państwa polskiego”). Potencjał aplikacji sprawdza się na poziomie indywidualnym – każdy może ją sobie ściągnąć oraz grupowym – prowadzimy lekcję „W grodzie” z wykorzystaniem aplikacji na muzealnych tabletach.

Pełna oferta edukacyjna Muzeum Początków Państwa Polskiego znajduje się na specjalnej stronie internetowej www.edukacja.mppp.pl, która powstała dzięki dofinansowaniu z Muzeum Historii Polski w 2011 roku. To głównie platforma informacyjna, ale także miejsce udostępniania materiałów dydaktycznych i edukacyjnych, takich jak wydawnictwa, materiały, pomoce naukowe do pobrania.

Warsztaty z licealistami w ramach programu „Latający Socjolog i Animatorzy Kultury dla Muzeów”, 2013 r. (fot. FotoStube)

Aplikacja „W gnieźnieńskim grodzie”, <http://www.mppp.pl/makieta-ar> (fot. FotoStube)

Bartosz Samelski asystent muzealny, pracownik Działu Edukacji i Wydawnictw Muzeum w Szreniawie

Oferta edukacyjna Muzeum Narodowego Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie

Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie k. Poznania istnieje od 1964 roku i w bieżącym roku obchodzi jubileusz 50-lecia. Do tej pory zgromadziło ponad 20 tys. obiektów, które dokumentują w sposób materialny dorobek kilku pokoleń mieszkańców wsi polskiej. Posiada bogate zbiory biblioteczne liczące ponad 34 tys. woluminów książkowych oraz zbiory archiwalne.

Muzeum realizuje swoje zadania statutowe i ustawowe, stosując różnorodne formy działalności. Jednym z zadań Muzeum jest upowszechnianie zbiorów. Formami pracy upowszechnieniowej są wystawy, lekcje muzealne, plenery, warsztaty oraz imprezy rekreacyjno-edukacyjne. Do cieszących się dużym zainteresowaniem imprez plenerowych należą między innymi: Jarmark Wielkanocny, Festyn Zielonoświątkowy i Retro Show. Ideą organizowanych imprez jest interaktywne udostępnianie i poznawanie zbiorów. Forma ta polega na „ożywianiu” martwych obiektów muzealnych i umożliwianiu odbiorcy – uczestnikowi imprezy – nawiązania z nimi kontaktu emocjonalnego. W tym celu uruchamiane są tak zwane stanowiska interaktywne. Za realizowanie ciekawych form pracy edukacyjnej i upowszechnieniowej Muzeum otrzymało wyróżnienie Ministra Kultury w ogólnopolskim Konkursie na Wydarzenie Muzealne Roku „Sybilla 2002”.

W Konkursie na Wydarzenie Muzealne Roku w Wielkopolsce „Izabella” organizowanym od 2002 roku pod patronatem Marszałka Województwa Wielkopolskiego Muzeum otrzymało kilka nagród oraz wyróżnień.

Edukacja w naszym Muzeum podzielona jest na trzy podstawowe kierunki: edukacja historyczna, edukacja kulturowa, edukacja przyrodnicza, a najważniejsze cele, jakie Muzeum realizuje w działalności edukacyjnej, to:

- budowanie u dzieci wiedzy o świecie społecznym, przyrodniczym i technicznym;
- wprowadzanie odbiorców w świat wartości estetycznych;
- kształtowanie u dzieci przynależności społecznej;
- propagowanie dziedzictwa kultury narodowej;
- rozwijanie umiejętności pracy zespołowej;
- stwarzanie warunków sprzyjających wspólnej i zgodnej zabawie oraz nauce;
- poszerzanie wiedzy odbiorców z zakresu historii z elementami wiedzy o społeczeństwie.

Nasza oferta edukacyjna jest bardzo bogata i skierowana do osób indywidualnych oraz grup zorganizowanych. Edukacja oferowana jest w rozmaitych formach, ale każda z tych form dotyczy:

- historii wsi, rolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego;

- kultury i tradycji regionu, kraju, grup społecznych, narodu;
- postępu technicznego na wsi, w rolnictwie i w przemyśle;
- środowiska przyrodniczego i ekologicznego;
- wybranych zagadnień literatury, kultury i sztuki narodowej;
- kreatywnego udziału w zajęciach edukacyjnych realizowanych w Muzeum;
- realizacji form edukacyjnych w pracy zespołowej.

Cała edukacja oparta jest o trzy podstawowe formy:

- lekcje muzealne (31%);
- warsztaty i pokazy (50%);
- pozostałe formy (19%).

Lekcje muzealne odbywają się w sezonie od kwietnia do czerwca oraz od września do października, w dniach od wtorku do piątku, w godzinach 9.00–14.00. Oferta jest bogata, ponieważ obejmuje 31 tematów, a licząc z Oddziałami Muzeum – ponad 50. Skierowana jest głównie do grup nieprzekraczających 30 osób, a także do osób indywidualnych. Zgłoszenia należy dokonywać telefonicznie lub pisemnie z minimum dwutygodniowym wyprzedzeniem.

Warsztaty i pokazy odbywają się trzy razy w roku i dotyczą tematyki związanej z tradycją świąt wielkanocnych oraz bożonarodzeniowych, a także prac związanych z omlotami w okresie jesiennym. Pokazy i warsztaty świąteczne poprzedzone są krótkim przedstawieniem tematycznym, a następnie dzieci udają się na warsztaty, gdzie wykonują własnoręcznie ozdobę wielkanocną bądź bożonarodzeniową, którą zabierają na pamiątkę do domu. Pokazy dotyczące omlotów wyglądają inaczej, ponieważ grupa dzieci przechodzi od stanowiska do stanowiska, przy każdym dowiadując się, jakie prace wykonywano jesienią na wsi. Każde z dzieci może samo przekonać się, jaka ciężka była to praca. Po skorzystaniu z wyżej wymienionych ofert można zwiedzać całe Muzeum bez ograniczeń.

Pozostałe formy edukacji omówione są poniżej.

Muzealna Przygoda – spotkania niedzielne dla rodzin z dziećmi. Pracownicy Muzeum przygotowują co roku ofertę spotkań muzealnych przeznaczoną dla rodzin z dziećmi. Spotkania stanowią propozycję

ciekawego i efektywnego spędzenia czasu w niedzielę, w gronie najbliższej rodziny i w otoczeniu interesujących zabytków. Spotkania mają charakter zajęć interaktywnych połączonych z prezentacją, pokazem i prelekcją.

Warunki uczestnictwa:

- udział w spotkaniach wymaga wcześniejszej rezerwacji;
- zapisy prowadzi Dział Edukacji – codziennie, w godz. 9.00–15.00, tel. 61 810 76 29 wew. 61;
- odpłatność wynosi 30 zł od rodziny z dziećmi – bilet rodzinny.

Liczba miejsc jest ograniczona.

Weekendowe Spotkania z Widzmem.

Muzeum zaprasza do udziału w weekendowych spotkaniach przygotowanych specjalnie z myślą o uatrakcyjnieniu pobytu zwiedzających w naszej placówce. Na soboty i niedziele przygotowaliśmy ofertę zajęć, które mają charakter prelekcji połączonej z prezentacją zabytkowych obiektów ze zbiorów Muzeum, interaktywnym zwiedzaniem wystaw muzealnych lub pokazami pracy zabytkowych maszyn i urządzeń rolniczych. Spotkaniom często towarzyszy pokaz filmowy lub prezentacja multimedialna.

Uwagi organizacyjne:

- do udziału w spotkaniu upoważnia bilet wstępu do Muzeum;
- oferta skierowana jest głównie do osób zwiedzających indywidualnie. Możliwy jest również udział grup, ale po uprzednim zgłoszeniu telefonicznym.

Wakacje w Muzeum. Muzeum pomyślało również o czasie wakacyjnym. Wiadomo, że uczniowie szkół spędzają ten wolny czas z dala od nauki. Dlatego wyszliśmy naprzeciw zorganizowanym grupom, np. kolonijnym, które zapraszamy latem do zwiedzania naszej ekspozycji oraz skorzystania z wakacyjnej oferty lekcyjnej. Lekcje prowadzone są w cenie biletu ulgowego i trwają około 1 godziny. Aby mogły się odbyć, grupa musi liczyć nie mniej niż 10 osób, a jej maksymalna liczebność to 40 osób. Zgłoszenia grup należy składać z tygodniowym wyprzedzeniem.

Pokazy muzealne. Muzeum organizuje pokazy nie tylko dla dzieci i młodzieży czy grup zorganizowanych. Indywidualni zwiedzający również mogą skorzystać z wyjątkowej oferty, prezentującej dawne prace wykonywane na wsi polskiej. Oferta zawiera:

- pokaz pracy lokomobili parowej. Obecnie Muzeum jako jedyne w Polsce posiada działającą, odrestaurowaną lokomobilę pochodzącą z Zakładów H. Cegielskiego, wyprodukowaną w roku 1919. Pokazy jej pracy odbywają się w trakcie imprez muzealnych, ale mogą odbyć się także na zamówienie grup za odpłatnością;
- pokazy wypieku chleba w tradycyjnych, wolnostojących piecach chlebo-

wych wraz z demonstracją akcesoriów chlebowych i prelekcją oraz poczęstunkiem (chleb ze smalcem, twarogiem lub miodem);

- lekcje z zakresu prezentowanej na ekspozycji tematyki;
- organizacja plenerów plastycznych;
- pokaz pracy urządzeń napędowych w rolnictwie: ciągnika Lanz Bulldog z 1921 r.;
- pokaz pracy wozu strażackiego z 1921 r. oraz zabytkowych akcesoriów pożarowych;
- pokaz wyrobu masła w tradycyjnych masielnicach, tzw. kierzynkach;
- pokaz wyrobu świec z naturalnego wosku pszczelego;

- pokaz mielenia ziarna w żarnach kamiennych i obrotowych oraz tłuczenia ziarna w stepie ręcznej i nożnej;
- pokaz prania i maglowania;
- pokaz tkania na krośnie i przędzenia na kołowrotku;
- pokaz pracy kołodzieja;
- pokaz pracy kowala;
- zorganizowanie pokazu pracy twórców ludowych;
- przygotowanie sceny, nagłośnienia, konkursów i zabaw z upominkami;
- występy zespołu ludowego;
- stanowisko dawnych zabawek ludowych (ogródek zabawowy dla dzieci – koniki na biegunach, wózki, taczki, klepaki, motyczki itp.);
- wynajęcie wagonety konnej (na ok. 10 osób) na imprezę do dyspozycji uczestników;
- przejażdżki dla dzieci na kucyku;
- urządzenie małej wystawy zwierząt gospodarskich na terenie Muzeum (kozy, króliki, drób, osiołek);
- organizacja ogniska;
- usługi gastronomiczne w kawiarni i karczmy muzealnej. Na terenie Muzeum, w piwnicach zabytkowego budynku, tzw. rządówki, w salach restauracyjnych karczmy muzealnej udostępniona jest ekspozycja poświęcona problematyce związanej z piwowarstwem.

Karczma serwuje tradycyjne wiejskie posiłki.

Oferta edukacyjna cieszy się ogromnym zainteresowaniem. W ubiegłym roku odwiedziło nas 10 292 uczniów szkół podsta-

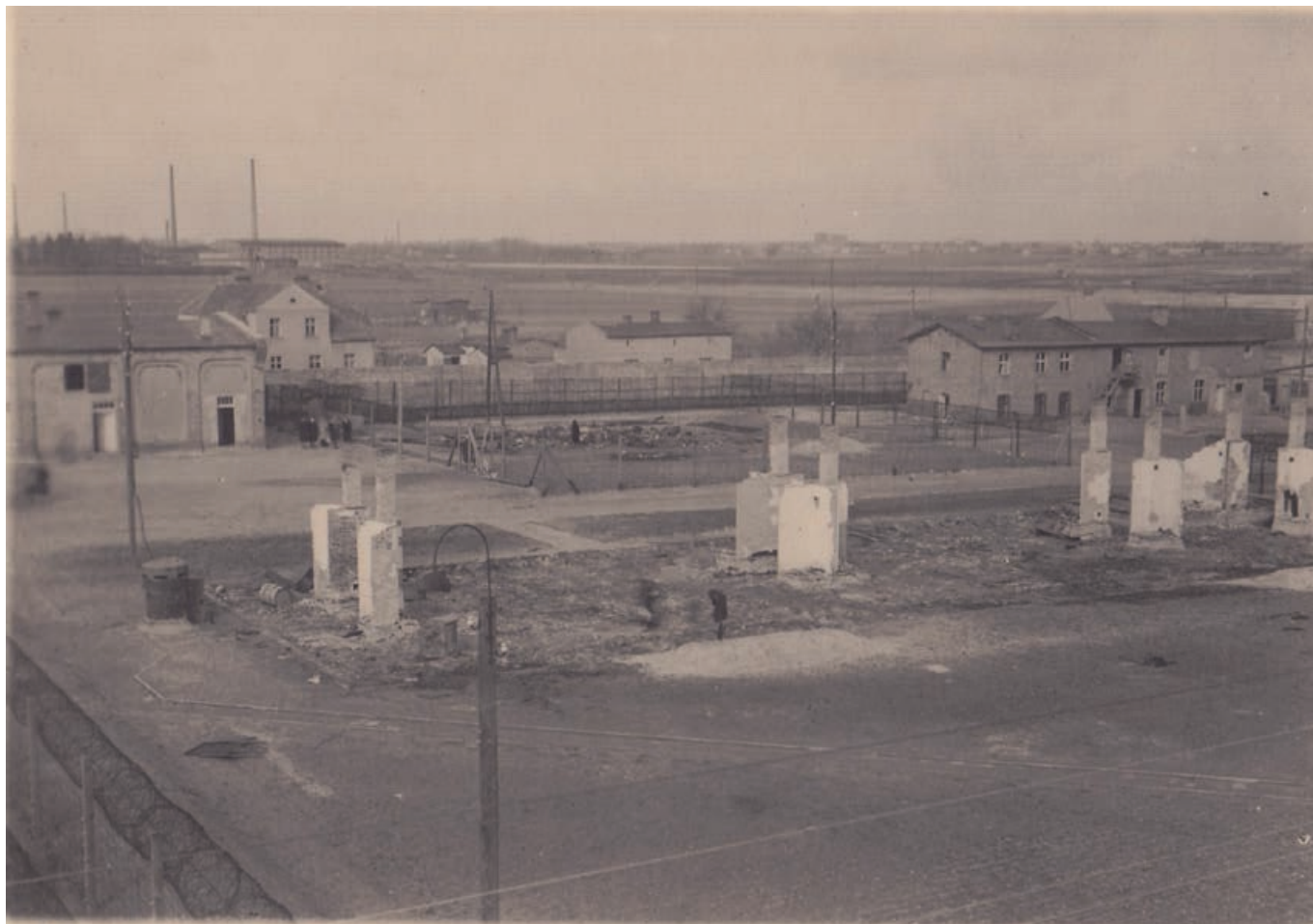
wowych, gimnazjalnych oraz przedszkoli.

Wszelkich informacji na temat oferty edukacyjnej Muzeum udziela Dział Edukacji i Wydawnictw: edukacja@muzeum-szreniawa.pl, tel. 61 8 107 629 wew. 61.

Renata Welniak kustosz, pracownik działu pedagogicznego w Muzeum Martyrologicznym w Żabikowie

Muzeum Martyrologiczne w Żabikowie i Muzeum byłego niemieckiego obozu zagłady *Kulmhof* w Chełmnie nad Nerem jako miejsca pamięci w procesie pozaszkolnej edukacji historycznej młodzieży

Zgliszcza obozu (fot. Władysław Kinitz, ze zbiorów Muzeum Martyrologicznego w Żabikowie)

Miejsca Pamięci – muzea martyrologiczne funkcjonujące na terenach byłych obozów są tymi instytucjami, które po dziś dzień uważane są za „symbole” tragicznych wydarzeń z czasów II wojny światowej oraz świadectwa zniewolenia wielu narodów. Odwiedzając te muzea, można niemal „dotknąć” przeszłości historycznej, zobaczyć miejsca masowych mordów, eksterminacji i przekonać się, do czego prowadzi polityka nietolerancji, pogardy, nienawiści. Muzea tego typu są instytucjami kultury, które przechowują i pielęgnują pamięć zbiorową – opartą na świadomości wspólnej przeszłości, tożsamości narodowej, losie przodków. Misją tych muzeów jest upamiętnianie ofiar zbrodni niemieckich – po to, aby pamięć o nich nigdy nie uległa zatarciu.

Historia

Żabikowo to Miejsce Pamięci, w którym przestrzenią zainteresowania są obiekty byłych obozów:

– pracy przymusowej dla Żydów, tzw. *Reichsautobahn – Lager Poggenburg*, więzionych w związku z budową autostrady Frankfurt nad Odrą–Łódź;

– karno-sledczego zwanego *Polizeigefängnis der Sicherheitspolizei und Arbeitserziehungslager in Posen-Lenzingen*, który w okresie od kwietnia 1943 r. do kwietnia 1944 r. funkcjonował równoległe z obozem w Forcie VII w Poznaniu. Po likwidacji obozu w Forcie VII był jego kontynuacją. Obóz ten podlegał placówce kierowniczej Tajnej Policji Państwowej w Poznaniu (*Geheime Staatspolizei, Staatspolizeileitstelle Posen, gestapo*). Obej-

mował swoim zasięgiem obszar rejencji poznańskiej i częściowo inowrocławskiej. Obóz podzielony został na sektor polityczny i karny, w których osadzano głównie Polaków. Więziono tu także radzieckich jeńców i uciekinierów z robót przymusowych, Słowaków, Węgrów, Holendrów, Luksemburczyków, Włochów i Niemców.

O uwięzieniu w Żabikowie decydowało przede wszystkim oskarżenie o wrogą działalność wobec Trzeciej Rzeszy. Obóz stał się dla kierowniczej placówki tajnej policji hitlerowskiej w Poznaniu miejscem przetrzymania aresztowanych na okres śledztwa i przesłuchań – do czasu wydania lub wykonania wyroku. W zależności od przyczyny zatrzymania i zasądzonego wyroku przydzielano aresztowanym odpowiednie kategorie: więźnia politycz-

Muzeum Martyrologiczne w Żabikowie (fot. Marcin Krzysztoń, ze zbiorów Muzeum Martyrologicznego w Żabikowie)

nego lub karnego. Większość więźniów politycznych osadzonych w obozie stanowili członkowie konspiracji, tj. Szarych Szeregów i organizacji scalonych z Armią Krajową, takich jak: Narodowa Organizacja Wojskowa, Wielkopolska Organizacja Powstańcza, Polska Niepodległa. W Żabikowie egzekucje żołnierzy poznańskiego i pomorskiego okręgu AK nasiliły się w II połowie 1944 r. Latem tego roku odbyło się 8 egzekucji na członkach poznańskiego AK, w dniu 2 czerwca 1944 r. rozstrzelany został komendant okręgu płk Henryk Kowalówka. W styczniu 1945 r. przeprowadzono kolejne 3 egzekucje w obozie oraz na terenie cmentarza żabikowskiego.

Ustalenie dokładnej liczby więźniów, którzy przeszli przez obóz żabikowski, jest trudne, z uwagi na brak pełnego dostępu do dokumentów niemieckich. Do dnia 19 stycznia 1945 r. ujęto w ewidencji więźniów 21 624 osadzonych.

Obóz funkcjonował do stycznia 1945 r., kiedy to zarządzono jego ewakuację do Rzeszy. Przed nadejściem wojsk radzieckich hitlerowcy częściowo spalili i zniszczyli obóz, a więźniów politycznych i niezdolnych do ewakuacji rozstrzelali. Zwłoki zamordowanych spalono w obrębie baraku zwolnień i przyjęć (*Abganszelle*). Ewakuacja obozu rozpoczęła się w nocy z 19 na 20 stycznia 1945 r. Pierwszą grupę więźniów ewakuowano koleją do obozu koncentracyjnego Sachsenhausen. Podczas likwidacji obóz podpalono, niszcząc także dokumentację obozową. Pozostałych w obozie więźniów ewakuowano pieszo do obozu koncentracyjnego Sachsenhausen, skąd dalej byli oni przenoszeni do innych obozów koncentracyjnych – Ravensbrück, Mauthausen.

Muzeum Martyrologiczne w Żabikowie – Miejsce Pamięci

Muzeum Martyrologiczne w Żabikowie funkcjonuje od 13 sierpnia 1979 r. Powstało z inicjatywy byłych więźniów obozu żabikowskiego. Początkowo nosiło nazwę Muzeum byłego obozu karno-śledczego 1943–1945 w Żabikowie, stanowiąc oddział dzisiejszego Wielkopolskiego Muzeum Walk Niepodległościowych w Poznaniu. W okresie od 1 stycznia 1982 r. do 31 grudnia 1990 r. podlegało Urzędowi Miejskiemu w Luboniu. Od 1 stycznia 1991 r. funkcjonowało jako państwowa instytucja kultury. Z dniem 1 stycznia 1999 r. Ministerstwo Kultury i Sztuki opiekę nad Muzeum przekazało Zarządowi Samorządu Województwa Wielkopolskiego. W dniu 28 stycznia 2013 r. Sejmik Województwa Wielkopolskiego podjął uchwałę o zamiarze włączenia jako oddział w strukturze Muzeum Martyrologicznego w Żabikowie – Muzeum byłego Obozu Zagłady w Chełmnie nad Nerem (pow. kolski). Oficjalnego przyłączenia dokonano w dniu 1 lipca 2013 r. Do tego momentu instytucja ta była podporządkowana Muzeum Okręgowemu w Koninie.

Muzeum byłego niemieckiego Obozu Zagłady Kulmhof w Chełmnie nad Nerem

Muzeum w Chełmnie nad Nerem powstało w 1987 r. decyzją Wojewody Konińskiego (funkcjonowało jako oddział Muzeum Okręgowego w Koninie). Otwarcie placówki muzealnej nastąpiło 17 czerwca 1990 r. Równocześnie odsłonięto w Lesie Rzuchowskim monument Ścianę Pamięci. Z upływem lat na ścianie umieszczano tablice upamiętniające ofiary obozu Kulmhof: m.in. pochodzące z Pabianic, Bełchatowa, Zduńskiej Woli, Brzezin, Gąbina. Podjęto prace archeologiczne prowadzone wokół pozostałości pałacu, parku i kościoła parafialnego w Chełmnie nad Nerem oraz w Lesie Rzuchowskim. W 2009 r. udostępniono wystawę stałą zorganizowaną w ocalałym spichlerzu.

Obóz Kulmhof

Obóz masowej zagłady Kulmhof (władze okupacyjne nadały wsi nazwę Kulmhof) w Chełmnie nad Nerem uruchomiony został w dniu 8 grudnia 1941 r. Tego też dnia sprowadzono pierwsze transporty. Byli to Żydzi z pobliskiego getta w Kole. Po wymordowaniu Żydów z Koła usunięto skupiska żydowskie w Dąbiu, Nowinach Brdowskich, Kłodawie i Izbicy Kujawskiej. Eksterminacji dokonywano w samochodach, tzw. *Gaswagen* – mobilnych komorach gazowych przy użyciu gazu spalinowego. Zwłoki ofiar składano do

Fragment Ściany Pamięci (fot. Andrzej Grzegorzczak, ze zbiorów Muzeum byłego niemieckiego Obozu Zagłady Kulmhof w Chełmnie nad Nerem)

Grupa młodzieży Gimnazjum nr 2 w Mosinie biorąca udział w warsztatach realizowanych w ramach projektu „Losy mosinian w czasie II wojny światowej” (fot. Krzysztof Ciechanowski, ze zbiorów Muzeum Martyrologicznego w Żabikowie)

zbiorowych mogił w oddalonym o 4 km od Chełmna Lesie Rzuchowskim. W dniach 5–12 stycznia 1942 r. przetransportowano z obozu cygańskiego w Łodzi (niem. *Zigeunerlager in Litzmannstadt*) do Kulmhof i uśmiercono łącznie 4300 Romów pochodzących z austriackiego Burgenlandu (pogranicze austriacko-węgierskie). Deportacje Żydów z getta łódzkiego rozpoczęły się z dniem 16 stycznia 1942 r. (wśród nich znaleźli się także wsiedleni do getta Żydzi pochodzący z Niemiec, Austrii, Czech i Luksemburga). Równocześnie przywożono Żydów z gett prowincjonalnych – w ten sposób do końca 1942 r. zlikwidowane zostały wszystkie getta w Kraju Warty, z wyjątkiem łódzkiego. W marcu 1943 r. zapadła decyzja zamknięcia obozu zagłady w Chełmnie. 7 kwietnia tegoż roku załoga obozu, chcąc zatrzeć ślady popełnionych zbrodni, wysadziła pałac w Chełmnie. Ostatecznie w dniu 11 kwietnia 1943 r. Sonderkommando opuściło Chełmno. Należy nadmienić, że latem 1942 r. rozkopano masowe mogiły i wyjęte zwłoki palono w polowych krematoriach. Wiosną 1944 r. po dłuższych debatach władze hitlerowskie podjęły decyzję o ostatecznej likwidacji getta łódzkiego – wówczas ostatniego skupiska Żydów w Kraju Warty. W okresie od 23 czerwca 1944 r. do 14 lipca 1944 r. – w 10 transportach – deportowano stamtąd do Kulmhof 7196 osób. Po tym okresie działania eksterminacyjne przerwano. W Chełmnie pozostawała część SS-Sonderkommando „Bothmann” oraz około 47-osobowa grupa więźniów żydowskich, głównie rzemieślników, krawców, szewców. Pozostawiono ich w obozie, aby wy-

konywali prace usługowe na rzecz załogi obozowej. Obóz funkcjonował do chwili jego likwidacji. W nocy z 17 na 18 stycznia 1945 r. przed ucieczką wobec zbliżającej się Armii Czerwonej członkowie Sonderkommando wymordowali ostatnich więźniów komanda roboczego. Podczas desperackiego oporu dwóm więźniom udało się zbiec: Mordechajowi Żurawskiemu i Szymonowi Srebrnikowi. Ponadto w pierwszym okresie działania obozu uciekli: Abraham Roj, Szlamo Wiener, Michał Podchlebnik, Jerachmiel Widawski i Iczhak Justmann. Według ustaleń Muzeum w Chełmnie w obozie zginęło około 200

Workcamp 2012 (fot. Jacek Nawrocik, ze zbiorów Muzeum Martyrologicznego w Żabikowie)

tys. ofiar: Żydów, Romów, Polaków, dzieci z czeskich Lidic, także jeńców radzieckich.

Edukacja

Obecne Muzeum ze względu na swą przeszłość jest traktowane jako przestrzeń upamiętniona, miejsce, które po dziś identyfikowane jest jako namacalny ślad ideologii i polityki okupanta. Jednocześnie postrzegane jest jako świadek minionej epoki i kojarzy się z dramatem wielu tysięcy ludzi. Walorem historycznym Miejsca Pamięci – w Żabikowie i Chełmnie są zachowane tereny i relikty poobozowe, które do dnia dzisiejszego stanowią autentyczne świadectwo zbrodni.

Muzeum Martyrologiczne w Żabikowie i jego Oddział w Chełmnie każdego roku jest odwiedzane przez wielu zwiedzających, którzy przybywają tu indywidualnie, z całymi rodzinami i w zorganizowanych grupach. Odwiedzający to Miejsce Pamięci kierują się potrzebą poznania prawdy o bliskich, poczuciem obowiązku oraz swoimi wspomnieniami z przeszłości. Niektórzy odwiedziny swoje motywują zainteresowaniem tą tematyką, inni odwiedzają Muzeum w poczuciu patriotyzmu lokalnego. Wśród gości indywidualnych odwiedzających Miejsce Pamięci w Chełmnie nad Nerem duży odsetek stanowią turyści zagraniczni, pochodzący m.in. z Izraela, USA, Wielkiej Brytanii, Niemiec, Francji, Szwecji, Holandii i Czech. Zaś w grupach zorganizowanych przyjeżdża młodzież oraz studenci z Izraela, USA, krajów Ameryki Południowej. Z kolei większość zwiedzających Miejsce Pamięci w Żabikowie to Polacy, w tym młodzież szkolna, przede wszystkim uczniowie szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Ta liczna grupa spośród ogółu przybywających do

Instalacja artystyczna stworzona przez uczniów podczas finału projektu pt. „Do Ciebie... Na początku mojego listu... Znaczenie listu w warunkach obozowych” (fot. Krzysztof Ciechanowski, ze zbiorów Muzeum Martyrologicznego w Żabikowie)

Miejsca Pamięci w Żabikowie i Chełmnie nad Nerem jest obiektem szczególnego zainteresowania Muzeum, bowiem uczestniczy w procesie edukacji szkolnej. Dlatego odwiedzanie terenów byłego obozu, jak i towarzysząca temu praca pedagogiczna w tym Miejscu Pamięci Narodowej ma szczególny wymiar w oddziaływaniu na postawy młodego pokolenia, którego wiedza i wrażliwość dopiero są kształtowane.

Miejsce Pamięci w edukacji historycznej uczniów pełni jeszcze inne ważne funkcje: utrwała i kultywuje pamięć o bolesnym doświadczeniu okresu okupacji, kształtuje świadomość społeczną poprzez przekaz wiedzy historycznej połączony z obiektywnym analizowaniem problemu i próbą dotarcia do jak najbardziej autentycznej wizji przyszłości.

Z upływem lat dzielących nas od wydarzeń związanych z II wojną światową nasze działania edukacyjne kierujemy do coraz młodszych pokoleń, dla których zdarzenia te są odległe i dalekie, nie utożsamiają się oni z nimi tak jak ich dziadkowie. Młodzież odwiedzająca Muzeum przede wszystkim pragnie zapoznać się z historią tego miejsca i dowiedzieć się, co się tu wydarzyło przed przeszło 70 laty.

Oferta edukacyjna Muzeum Martyrologicznego w Żabikowie została przygotowana w ten sposób, aby mogli z niej skorzystać zarówno ci, którzy zamierzają odwiedzić Miejsce Pamięci, poświęcając na to tylko kilka godzin, jak i do tych, którzy poza zwiedzaniem zamierzają pogłębić wiedzę, uczestnicząc w wykładach, prelekcjach tematycznych, projekcjach filmowych na temat historii obozu i okupacji

w Wielkopolsce. W naszej ofercie dydaktycznej proponujemy: lekcje muzealne, warsztaty, projekty historyczne, pobyty studyjne, których adresatami jest przede wszystkim młodzież szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych.

Lekcje muzealne i warsztaty, projekty edukacyjne

Nasze zabiegi edukacyjne koncentrują się na ciągłym wzbogacaniu i rozszerzaniu oferty edukacyjnej przede wszystkim o lekcje muzealne. Celem ich jest pobudzenie i zainteresowanie uczniów historią Wielkopolski, a w szczególności problematyką obozów istniejących na terenie Żabikowa i Chełmna. Zagadnienia, które poruszane są podczas zajęć, ustalają nauczyciele i pracownicy działu edukacyjnego. W naszej nowej ofercie programowej (dostępna na muzealnych stronach internetowych: www.zabikowo.eu, www.muzeum-chełmno.eu) zaproponowanej szkołom na rok szkolny 2014/2015 znalazły się następujące tematy: „Fort VII – Żabikowo. Wspólna historia”, „Żabikowo 1943–1945. Historia obozu”, „Los więźnia w obozie żabikowskim”, „Obóz w Żabikowie w relacjach i wspomnieniach byłych więźniów”, „Sztuka obozowa. Jak w świecie za drutami można było uprawiać twórczość plastyczną?”, „Kalendarz – święta i zwyczaje żydowskie”, „Zagłada przez pracę. Obozy pracy przymusowej dla Żydów w Wielkopolsce w latach II wojny światowej”, „Chełmno nad Nerem – realizacja nazistowskiego planu zagłady Żydów w Wielkopolsce”. Z kolei Muzeum w Chełmnie nad Nerem w swojej ofercie dydaktycznej zamieszcza następujące tematy lekcji

muzealnych: „Zagłada Żydów i Romów w Chełmnie nad Nerem”, „Rzeczy Zagłady. To co po nich pozostało”, „Kulmhof w planie i realizacji ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej”, „Eksterminacja ludności żydowskiej w Kraju Warty”, „Nie zapomnimy. Stanisław Kaszyński – człowiek, który informował o Zagładzie w Kulmhof”, „Nie-żydowskie ofiary Kulmhof – Polacy, jeńcy radzieccy, dzieci czeskie”, „Archeologia miejsc zagłady. Wpływ badań wykopaliskowych na wzrost wiedzy o obozie Kulmhof”. Ze względu na specyfikę zajęć i przekazywane treści grupa nie powinna przekraczać 30 osób.

Działalność edukacyjna Muzeum Martyrologicznego w Żabikowie realizowana jest także w formie odczytów i prelekcji prowadzonych w szkołach i innych placówkach oświatowych. Program odczytu, prelekcji służący popularyzacji wiedzy z zakresu II wojny światowej ustalany jest z pedagogami z wyprzedzeniem czasu i zakłada wykład połączony z emisją filmu dokumentalnego. Niejednokrotnie prelekcjom wygłaszanym przez pracowników merytorycznych Muzeum towarzyszy czasowa wystawa objazdowa. Celem uzupełnienia interesującego wykładu przeprowadzonego w szkole, nauczyciele organizują przyjazd uczniów do Miejsca Pamięci – Muzeum Martyrologicznego w Żabikowie i Muzeum w Chełmnie nad Nerem. Zwiedzanie Miejsca Pamięci obejmuje oprowadzenie po terenach poobozowych i muzealnych ekspozycjach historycznych. Oprowadzaniem zajmują się osoby z przygotowaniem dydaktycznym, będące pracownikami działu pedagogicznego i naukowo-badawczego. Jednocześnie osoba oprowadzająca skupia się na rzetelnym przedstawianiu konkretnych faktów historycznych, losów wybranych więźniów, biografii oraz oryginalnych obiektów i przedmiotów. Zwiedzanie kończy podsumowanie i dyskusja, podczas której młodzież wyraża swoje odczucia z pobytu w Miejscu Pamięci Narodowej.

Spośród wielu działań edukacyjnych należy wymienić organizowane od kilku lat warsztaty-spotkania młodzieży pod hasłem „Workcamp. Międzynarodowy Wolontariat dla Pokoju – Żabikowo”. Młodzi ludzie z całego świata, którzy na dwa tygodnie przybywają do Żabikowa, pod nadzorem merytorycznym Muzeum Archeologicznego w Poznaniu prowadzą badania wykopaliskowe na terenie obozu żabikowskiego. Pracę wolontariuszy wspierają w ramach praktyk studenci z Polski (m.in. archeologii, historii, etnologii, przyszli pedagodzy). Naczelnym zadaniem tego projektu jest także integracja międzykulturowa. W jego trakcie wolontariusze uczestniczą w spotkaniach z kombatantami,

w wykładach, w pokazach filmów dokumentalnych, odbywają podróże studyjne do Miejsc Pamięci Narodowej. Ważną częścią *Workcampów* są warsztaty na temat historii obozu, holocaustu, pamięci zbiorowej, praw człowieka.

Niezwykle ważną formą współpracy Muzeum ze szkołami są zajęcia realizowane w formie projektów edukacyjnych (m.in. historyczne, artystyczne). Do tej pory zrealizowaliśmy: „Młodzi o Wrześniu”, „Do Ciebie... Na początku mojego listu... Znaczenie listu w warunkach obozowych”, „To co ludzie ludziom stworzyli – przeszłość jest nauką na przyszłość”, „Pomiędzy”. Dużym zainteresowaniem cieszą się także projekty edukacyjne odnoszące się do historii lokalnej, tzw. „małych ojczyzn”. Przedsięwzięcia te opowiadają o ważnych, czasem tragicznych wydarzeniach w dziejach miasta, regionu. Przykładem może być realizacja projektu „Losy mosinian w czasie II wojny światowej” czy też „Eugenika – pseudonauka – wróg ludzkości. Dzieje gnieźnieńskiego Tiegenhofu”, „Losy ludności żydowskiej w okupowanym Lesznie”. W celu poszerzenia wiedzy uczniów z zakresu II wojny światowej, sytuacji ludności Kraju Warty, w trakcie trwania projektu oprócz lekcji muzealnych i warsztatów grupy projektowe odbywają podróże studyjne do Miejsc Pamięci w Polsce, a także i za granicą.

Upowszechnianiu wiedzy na temat II wojny i martyrologii narodu polskiego służą wykłady i seminaria prowadzone dla studentów kierunków humanistycznych, grup zawodowych i specjalistycznych

oraz słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Zajęcia prowadzone są przez pracowników Muzeum i odbywają się na jego terenie.

Stałym elementem wpisanym w kalendarz wydarzeń muzealnych są uroczystości patriotyczne obchodzone w kolejne rocznice: likwidacji Kulmhof, ewakuacji obozu żabikowskiego, przybycia pierwszego transportu do Kulmhof, upamiętniające ofiary egzekucji, rozstrzelania komendanta Okręgu Poznańskiego Armii Krajowej płk. Henryka Kowalówki i jego żołnierzy. Ważnym aspektem działalności upamiętniającej jest coroczna organizacja Marszu Pamięci poświęconego ofiarom zagłady w obozie Kulmhof oraz aktywnie angażujących młodzież spektakli i inscenizacji.

Współpracujący z nami nauczyciele, studenci – przyszli pedagodzy chcący pogłębić wiedzę z zakresu II wojny światowej mogą uzyskać kopie dokumentów, teksty źródłowe, relacje świadków i materiał ikonograficzny zgromadzone w muzealnym archiwum. Istnieje możliwość korzystania ze zbiorów bibliotecznych. Zgromadzony księgozbiór biblioteki w Żabikowie zawiera ponad 7 tys. pozycji z zakresu historii Polski i powszechnej w latach 1939–1945. Zbiór biblioteczny powiększony został o publikacje i materiały dydaktyczne dla nauczycieli i studentów. Nadmienić należy, że przez cały czas tworzony jest księgozbiór biblioteki w Chełmnie, który w chwili obecnej obejmuje około 2 tys. pozycji. Osobom zainteresowanym Muzeum udostępni wyprodukowane 4 filmy dokumentalne: „Zniewolony Poznań 1939–1945”,

„Stadion”, „Tiegenhof”, „Byliśmy strażnikami...”. Prezentują one okupacyjne losy ludności polskiej i żydowskiej, miejsca eksterminacji hitlerowskiej w Poznaniu, relacje świadków tamtych czasów – byłych więźniów, ukazują sprawców – członków załóg obozów w Forcie VII i Żabikowie, mówią o zagładzie psychicznie chorych ze szpitala „Dziekanka” w Gnieźnie. W trakcie realizacji filmów pracownicy Muzeum dokonywali kwerend naukowych w archiwach krajowych i zagranicznych. Efekty poszukiwań w postaci materiałów archiwalnych, ikonograficznych, niejednokrotnie mających wartość unikatową zostały wykorzystane w procesie tworzenia filmów.

Rozwój Muzeum na najbliższe lata zakłada wzbogacenie oferty dydaktycznej i skierowanie jej do szerokiej rzeszy odbiorców, a także stworzenie lepszych warunków do realizacji tej oferty, m.in. poprzez oddanie do użytku nowego budynku muzealnego w Chełmnie nad Nerem, w którym mieściło się będzie centrum obsługi zwiedzających, biblioteka i archiwum oraz sale służące celom edukacyjnym i konferencyjnym, spełniające wszystkie wymogi wystawiennicze. Ponadto planuje się wytyczenie ścieżek dydaktycznych na terenach poobozowych oraz realizację prac konserwatorskich zachowanych relikwów w Żabikowie i na terenie Oddziału Muzeum w Chełmnie nad Nerem. Na zainteresowanych odwiedzeniem obu Muzeów czekają ekspozycje, zbiory biblioteczne i archiwalne oraz gotowi do współpracy pracownicy placówki.

Uroczystość patriotyczna organizowana corocznie na terenie byłego obozu w Żabikowie upamiętniająca rozstrzelanie żołnierzy AK, Okręg Poznań (fot. Marcin Krzysztoń, ze zbiorów Muzeum Martyrologicznego w Żabikowie)

REGION W WEEKEND (8)

Szlaki turystyczne na obszarach chronionych województwa wielkopolskiego (część II)

Wielkopolska – region w Polsce posiadający szeroki wachlarz walerów krajobrazowych, stwarzających atrakcyjne warunki dla uprawiania różnych form turystyki. To piękno krajobrazu, tę bogatą przeszłość, pełną dzieł ukształtowanych przez naturę i pełną dzieł antropogenicznych – chronią parki krajobrazowe.

Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka – położony na północny wschód od Poznania, obejmuje środkową część obszaru zwanego potocznie puszcza Zielonka; utworzony celem zachowania, ochrony i odnowy największego i najbardziej zbliżonego do naturalnego kompleksu leśnego środkowej Wielkopolski, o dużych wartościach przyrodniczych, krajobrazowych i naukowo-dydaktycznych.

Najpiękniejsze rezerwy to: „**Jezioro Czarne**”, „**Las Mieszany w Nadleśnictwie Łopuchówko**” oraz „**Klasztorne Modrzewie koło Dąbrówki Kościelnej**”.

Pierwszy to rezerwat florystyczny „**Jezioro Czarne**” – leżące w rynnicy polodowcowej, ulega stopniowemu zarastaniu, a na pobliskim torfowisku rosną rzadkie rośliny, w tym m.in. rosiczka okrągłolistna i długolistna, żurawina błotna, widłak torfowy, relikwowe mchy (mokrzołoz i mszar).

W rezerwacie „**Las Mieszany w Nadleśnictwie Łopuchówko**” rosną dęby i sosny, o metryce około 200-letniej oraz graby i buki liczące ponad 130 lat, a w runie leśnym – m.in. orlica pospolita, perłówka zwisła, orlica pospolita.

Natomiast w rezerwacie „**Klasztorne Modrzewie koło Dąbrówki Kościelnej**” rosną okazałe modrzewie europejskie, tworzące najstarszy drzewostan w Wielkopolsce.

Duża różnorodność terenu i ciekawa przyroda sprawiają, że obszar Parku i jego otuliny wyjątkowo dobrze nadają się na wycieczki piesze i rowerowe, co ułatwia gęsta sieć znakowanych szlaków turystycznych.

Pieszne szlaki turystyczne:

- Czerwonak – Dziewicza Góra – Okoniec – Zielonka – Rejowiec – Skoki; wiedzie przez lasy porastające teren o urozmaiconej konfiguracji (35 km),

- Dziewicza Góra (zalesiona kulminacja pasa morenowego); na szczycie znajduje się wieża z tarasem widokowym (37 km),

- Promno – Tuczo – Okoniec – Głębozec – Łopuchowo; trasa urozmaicona wiodąca przez lasy i pola (44 km),
- Dziewicza Góra – Kicin – Wierzenica – Kobylnica; trasa wiedzie przez pola i lasy z zabytkowymi obiektami (10 km),
- Murowana Goślina – Okoniec; szlak dojściowy do węzła szlaków w centrum Puszczy Zielonka (6,7 km).

Rowerowe szlaki turystyczne tworzą dwa pierścienie: Duży Pierścień Rowerowy i Mały Pierścień Rowerowy, które w puszczy i okolicach łączą się z Transwielkopolską Trasą Rowerową:

- Duży Pierścień Rowerowy: Czerwonak – Dąbrówka Kościelna – Sławica – Brzeźno – Leśnictwo Długa Goślina – Pacholewo – Starczanowo (52 km),

- Mały Pierścień Rowerowy: Murowana Goślina – Kamińsko – Zielonka – Łopuchówko – Długa Goślina – Starczanowo – Raduszyn – Murowana Goślina (35,5 km).

Ścieżki przyrodnicze:

- „Dziewicza Góra” – na 15 przystankach umieszczono tablice informacjami m.in. na temat gospodarki łowieckiej, drzewostanów nasiennych, naturalnego odnawiania lasów, sosen i dębów,
- „Zbiorowiska Roślinne Wokół Jeziora Zielonka” – na utworzonych 8 przystankach można dowiedzieć się m.in., co to jest sukcesja wtórna, zobaczyć jak pozyskiwano żwir, poznać tamtejsze lasy i zwierzęta oraz ekosystem jeziora.

Powidzki Park Krajobrazowy położony na terenie gmin: Kleczew, Orchowo, Ostrowite, Powidz, Słupca, Wilczyn i Witkowo. W najmłodszym spośród wielkopolskich parków krajobrazowych ochroną objęto system polodowcowych jezior o wyraźnie wydłużonym kształcie. Największym i najgłębszym jest Jezioro Powidzkie, w którym żyją ryby typowe dla wód głębokich – sieja i sielawa. Dobre warunki i obowiązująca strefa cisy sprawiają, że jest to ulubiony akwen żeglarzy, windsurferów i pletwonurków.

Pieszne szlaki turystyczne:

- niebieski: fragment szlaku wiodący ze Strzelna do Wilczyna (10,7 km),

- zielony: na terenie Parku prowadzi od Kochowa przez Polanowo, Powidz, Charbin, Skorzęcin, Piłkę do Gaju (33 km),
- czarny: Skorzęcin – Piłka Skorzęcin (9 km).

Rowerowe szlaki turystyczne:

- „Dookoła jeziora Niedzięgiel”: Skorzęcin Charbin – Wiekowo – Wylatkowo – Powidz – Skorzęcin – Rybaki Skorzęcin – Skorzęcin (25 km),
- „Cztery Jeziora”: Wilczogóra – Wilczyn – Mrówki – Świętne – Soszewo – Osówiec – Szydłowiec – Anastazewo – Tręby Stare – Zygmuntowo – Wilczyn – Wilczogóra (30 km),
- „Dookoła Jeziora Powidzkiego”: Powidz – Przybrodzin –

Ostrowo – Anastazewo – Skrzyńska Mała – Lipnica – Kosewo – Giewartów – Kochowo – Polanowo – Powidz (35 km),

- „Wielka Orchowska”: Orchowo Górne – Wólka Orchowska – Linówek – Mlecze – Suszewo – Osówiec – Szydłowiec – „Gruby Dąb” – Leśnictwo „Głucha Puszcza” – Gałczynek – Skubarczewo – Piłka – Kinno – Słowikowo – Rękawczyn – Myślątkowo – Orchowo Dolne (50 km),
- „Leśny Ring”: Wylatkowo – Zielątkowo – „Gruby Dąb” – Smolniki Powidzkie – Hutka – Wylatkowo (16 km).

Ścieżka przyrodnicza:

- „W Dolinie” – trasa znajduje się na terenie Szkółki Leśnej Powidz. Zapoznaje z podstawowymi gatunkami roślin i zwierząt, etapami „życia” lasu i pracą leśników.

Przemęcki Park Krajobrazowy – położony w południowo-zachodniej części województwa wielkopolskiego. Jeziora oraz rozległe obniżenia kanałów Obry nadają temu obszarowi niecodziennej urody. Przez łączące się ze sobą jeziora wiedzie Konwaliowy Szlak Kajakowy, jeden z najatrakcyjniejszych szlaków kajakowych w Wielkopolsce. Jego nazwa pochodzi od wyspy Konwaliowej położonej na Jeziorze Radomierskim. Prawie całą Wyspę Konwaliową porasta około 120-letnia świetlista dąbrowa, w której runie łąnowo występuje różowa konwalia.

To ewenement w Europie – kwiaty tutejszej konwalii poprzecinane są delikatnym różowym żyłkowaniem. Obok niezwyklej konwalii spotkać tu można inne osobliwości florystyczne, m.in. ciemiężyka białokwiatowego, kokoryczka wonnego czy trędownika błotnistego.

Bajecznie interesujące jest niewielkie śródleśne Jezioro Świętne, którego fragment pokrywa pływający kożuch mchów. Część północna jeziora jest w fazie daleko posuniętego procesu zarastania. Torfowce otoczone są kępami welnianki powchowatej i drobnotlistnej. Poza tym występują tu m.in.: turzyca pospolita, turzyca zaostrzona, żurawina błotna, boberek trójlistny, bagnica torfowa.

Pieszno-rowerowe szlaki turystyczne:

- Kaszczorski: Wieleń – Kolonia Mochy – Mochy – Świętne Kaszczor – Kolonia Kaszczor – Wieleń (19 km),
- Konwali: Wieleń – Osłonin – Olejnica – Perkowo – Przemęt – Błonica Radomierz – Górsko – Olejnica – Osłonin – Wieleń (31 km),
- Słoneczny: Wieleń – Mochy – Solec – Solec Nowy – Nowa Wieś – Wieleń (23 km),
- Górski: Przemęt – Siekówko – Siekowo – Kluczowo – Bucz Nowy – Bucz Dębina – Przemęt (22 km).

Konne szlaki turystyczne:

- Trzebidzki: Charbielin – Bucz – Poświętno – Sokołowice – Skarżyn (25,5 km),
- Białogórski: Wieleń Kaszczor – Solec – Mochy – Kaszczor – Osłonin (35 km),
- Pałacowy (dwie pętle):
 - » Siekowo – Południowy Kanał Obry – Siekówko (9 km),
 - » Siekowo – Kluczewo – Śniaty – Ziemin (8 km)
 - » Konwaliowy: Górsko – Radomierz – Osłonin – Nowa Wieś – Perkowo (40 km).

Wodne szlaki turystyczne:

- Konwaliowy Szlak Kajakowy – prowadzi jeziorami leżącymi na terenie Parku, połączonymi strumieniami i kanałami o niewielkim spadku: Wieleń (plaża „Krokus”) – Jezioro Białe – Miastko – Papiernia – Dominice – most drogi Bucz – Boszkowo – Jezioro Błotnickie – Wyspa Konwaliowa – Osłonin – Wieleń (37 km).

Ścieżki przyrodnicze:

- Leśniczówka Olejnica – na wyznaczonych stanowiskach można poznać m.in. przebudowę drzewostanu sosnowego, skupisko żywotnika olbrzymiego, rezerwat „Wyspa Konwaliowa” i „Torfowisko nad Jeziorem Świętym”,
- Krzyżowiec – na wyznaczonych stanowiskach można poznać mrowisko, uprawy leśne, poletko łowieckie i drzewostan nasienny.

Pszczewski Park Krajobrazowy – o jego zróżnicowaniu przyrodniczym i krajobrazowym wyrokują trzy strefy krajobrazowe: morenowa, sandrowa i dolinna.

Strefę morenową charakteryzuje obecność wzniesień o dużych różnicach wysokości względnej ciągnących się od wsi Rokitno aż po Tuczępy. Najwyższym z nich nadano nawet miano gór, np.: Królewska Góra, Góra Trębacza czy Kozie Góry. Obszary te porastają przeważnie lasy liściaste i mieszane, szczególnie malownicze w porze jesiennej. W obniżeniach między wzgórzami spotkamy obszary podmokłe, torfowiska, np. **obszar mokradel zwany „Moczarami brzeskimi”**. Od południa do strefy morenowej przylega Jezioro Lubikowskie – największe, najgłębsze i często odwiedzane przez pletwonurków.

Piaszczystą strefę sandrową o powierzchni lekko pofalowanej upiększają liczne wzniesienia (ozy, wydmy, kemy). Szczególnie malownicza jest tu przebiegająca południkowo rynna glacialna, w której znajdują się jeziora: Stołuń, Białe, Szarcz i Chłop. Uro-

kliwe w tej strefie są również śródlądne jeziora, których turkusowa barwa wody stanowi wymarzone miejsce dla spacerów.

Dolna strefa należy głównie do rzeki Kamionki, która jest wąska i głęboko wcięta, a stromo nachylone zbocza porastają lasy bukowo-grabowe. Dno doliny, blisko rzeki, porastają piękne olsy. Osobliwością tego regionu są łąki. Ich intensywną wiosenną zieleń ubarwiają płaty kwitnących storczyków oraz pełnika europejskiego. W dawnych czasach na rzece Kamionce pracowało aż siedem młynów wodnych. Pozostałości tych budowli spotykamy w Kamionnej, Krzyżkówku czy Papierni.

Pieszne szlaki turystyczne:

- niebieski: Hotel Gorzycko – Jezioro Brzeskie – Jezioro Białe – Pszczew – Trzciel – Lutol Mokry (44,4 km),
- żółty: Kamionna – Mnichy – Łowyń – Dormowo – Królewska Góra (najwyższe wzniesienie Parku) – Nowe Gorzycko – Jezioro Brzeskie – Wierzbno (28 km),
- zielony: Lubikowo – Jezioro Czarne – Stołuń – Kuligowo – Żółwin – Bobowicko (14,4 km),
- czerwony: Kamionna – Mnichy – Lewice (15,4 km),
- czarny: Gorzyń – Królewska Góra (12,5 km).

Rowerowe szlaki turystyczne:

- Rokitański: Pszczew – Policko – Żółwin – Kuligowa – Kalsko – Rokitno – Lubikowo (65 km),
- Trzciel: Pszczew – Jezioro Chłop – Silna Nowa – Królewiec – Stara Jabłonka – Trzciel – Rybojady (55 km),
- Doliny Kamionki: Pszczew – Silna – Łowyń – Lewce – Krzyszkówka – Mnichy – Kamionna Dormowo – Świechocin (60 km).

Wodne szlaki turystyczne:

- Zbąszynek – Międzyrzecz: szlak prowadzi przez teren rezerwatu „Jezioro Wielkie”, prowadzi przez jeziora: Lutolskie, Młyńskie, Wielkie i Rybojady,
- Rybojady – Chłop: szlak prowadzi przez jeziora: Rybojady, Wędromierz i Chłop,

Ścieżki przyrodnicze:

- „Pszczew i okolice” – zapoznaje z walorami przyrodniczymi i historią miejscowości Pszczewo (2,5 km),
- „Jeziora śródlądne” – krajobraz leśno-pojezierny oraz szata roślinna i ptactwo wodne (3 km),
- „Ptasi zakątek” – można na niej poznać podstawowe gatunki drzew i krzewów leśnych, budki lęgowe dla ptaków, roślinność wodną i ptactwo wodne jeziora Szarcz (200 m),
- „Trzciel – Łysa Góra” – ścieżka prowadzi wzdłuż krawędzi doliny rzeki Obry; poznajemy: wybrane gatunki roślin i zwierząt, podstawowe ekosystemy, ptactwo wodne.

Rogaliński Park Krajobrazowy – położony w dolinie Warty na południe od Poznania, między Puszczykowem, Mosiną i Śremem. Park powstał celem ochrony jednego z największych w Europie skupisk wielowiekowych dębów szypułkowych rosnących w dolinie Warty oraz dla zachowania walorów krajobrazowych i historyczno-kulturowych tej doliny. Na terasie zalewowej rosną w krajobrazie pastwiskowo-łąkowym słynne dęby rogalińskie, będące dużą atrakcją florystyczną. Najbardziej znane z nich: „Lech”, „Czech” i „Rus” zobaczyć można w parku pałacowym.

Z dębami rogalińskimi związana jest obecność kozioroga dębosza, chronionego owada z rodziny kózkowatych, którego larwy drążą w drewnie dębów głębokie korytarze i przyczyniają się do zamierania drzew. Tereny najcenniejsze przyrodniczo chronią rezerваты: „Krajkowo” i „Goździk Siny w Grzybnie”. Park ma również liczne wartości historyczne i pamiątkowe, z których najwyższy walor reprezentuje kompleks pałacowo-parkowy w Rogalinie.

Pieszne szlaki turystyczne:

- Głuszyna – Rogalinek – Rogalin: Głuszyna – Babki – Wiórka – Rogalin (18 km).

Rowerowe szlaki turystyczne:

- Łabędzi Szlak Rowerowy: Rogalinek – Głuszyna Leśna – Rogalin (16,5 km).

Ścieżki przyrodnicze:

- „Rogalińska Dolina Warty” – ścieżka wiedzie przez tereny zespołu pałacowo-parkowego w Rogalinie oraz przylegających do niego terenów Doliny Warty (7 km),
- „Bobrowy Szlak” – szlak o różnych stopniach trudności, biegnący przez lasy i łąki nadrzeczne z szypułkowymi dębami, wzdłuż którego umieszczono tablice z informacjami m.in. o ekosystemach łąkowych doliny rzecznej, starorzeczach i bobrach (8 km).

Sierakowski Park Krajobrazowy – to obszar morenowych wzgórz, wydm, dolin rzek i jeziornych rynien. Ponad jedną trzecią jego powierzchni porastają lasy, pośród których leży 25 jezior połodowcowych. Północną część Parku, którego naturalną granicę stanowi Warta, prawie w całości porastają bory sosnowe. Południową natomiast – lasy liściaste i mieszane, a pagórkowaty teren morenowy urozmaicają leżące w głębokich rynnach jeziora. Największym z nich jest Jezioro Chrzypskie, najgłębszym – Jezioro Śremskie.

Pieszne szlaki turystyczne:

- Sieraków – rezerwat „Buki nad Jeziorem Lutomskim” – Sośnia – Kurnatowice – Prusim – Zatom Stary – prom na Warcie – Zatom Nowy – Kukulka – Jezioro Lichwińskie – Jezioro Bucharczewskie – Chojno – Mokrza (6 km),
- Chrzypsko Wielkie – punkt widokowy Łęczeczki – Jezioro Białokoskie – Lubosz (18 km),
- Nojewo – Jezioro Wielkie, Mylin – jezioro Krzemień – Tuchola – Sieraków – Marianowo – rezerwat „Mszar nad jeziorem Mnich” – rezerwat „Cegliniec” – Borowy Młyn – Kobusz i Piłka (56 km),
- Góra – Grobia – Jezioro Jaroszewskie – Sieraków – Jesionki – Lutom – Lutomek (19,3 km),
- Łęczeczki – Chrzypsko Małe – Jezioro Liśnia – do szlaku żółtego (7,7 km),
- Kwilcz – Rozbitek – Chalin – Kłosowic (16 km).

Rowerowe szlaki turystyczne:

- czerwony: przez Puszcę Notecką do Jaroszewa (44 km),
- niebieski: Bucharzewo – Sieraków – Międzychód – Szamotuły (18 km),
- żółty: Tuchola – Lutom – Góry (21,7 km),
- czarny: Chorzępowo – Ławica (7 km),
- „Wokół Jeziora Chrzypskiego” – przez Chrzypsko Małe i koło punktu widokowego w Łęczeczkach (8 km),
- fragment Wojewódzkiej Trasy Rowerowej „Szlaku Stu Jezior”: Prusim – Chalin – Góra – Jezioro Wielkie – Sieraków – Lesionki – Ryżyn – Chrzypsko Wielkie – Łęczeczki – Białokosz – Głuszyn (32 km).

Konne szlaki turystyczne:

- fragment „Wilczego Szlaku”: Bucharzewo – Sieraków – Prusim – Kamionna.

Wodne (kajakowe) szlaki turystyczne:

- Jezioro Chrzypskie – Jezioro Białeckie – Jezioro Lutomskie do Warty,
- Ośrodek Edukacji Przyrodniczej w Chalinie – Jezioro Ławickie – Jezioro Janukowo – Jeziora Koleńskie i Jeziora Bielskie,
- Warta – odcinek rzeki: Międzychód i Sierakowo.

Ścieżki przyrodnicze:

- „Jary koło Chaliny” – w kształcie pętli od dworu w Chalinie, nad jeziorem Chalinek; na przystanku „Suchy Dąb” ustawiono jedyną tablicę: „Leśne przedszkole” prezentującą zwierzęta Parku,
- „Nad Jeziorem Małym w Chalinie”: Chalin – Jezioro Małe – Chalin – poświęcona tematyce jezior jako naturalnych i antropogenicznych zbiorników,
- „W parku dworskim w Chalinie i nad Jeziorem Śremskim” – wiedzie skarpą nad Jeziorem Śremskim, a jej tematem jest zabytkowy drzewostan, w tym m.in. około 360-letnie platan klonolistny i kasztan jadalny oraz inne ciekawe okazy (m.in. dąb szypułkowy, chojnia kanadyjska, modrzew europejski, robinia akacjowa).

Żerkowsko-Czeszewski Park Krajobrazowy – rozciągający się od Żerkowa po Mirosław. Kraina o urokliwej krasie: panorama na pradolinę Warty, jaka rozciąga się z żerkowskich wzgórz, nie ma sobie równych, stąd tereny wokół Żerkowa zwane bywają „Żerkowska Szwajcaria”. Pradolina Warty dzieli Park na dwie części:

- północną – którą porastają najpiękniejsze lasy Wielkopolski, chroniące najcenniejsze fragmenty lasów: łęg wiązowo-jesionowy i grad środkowo-europejski,
- południową – rozciągającą się na terenie Wału Żerkowskiego krainę pełną wzniesień, parowów, licznych erozyjnych rozcięć. Szczególną rolę odgrywa rzeka Warta, w której starorzeczach zimują ptaki wodne. Pełne uroku, ale i cennych przyrodniczych obiektów są pałacowe parki w Miłosławiu i Śmielowie.

Pieszne szlaki turystyczne:

- Orzechowo – Czeszewo – Szczodrzejewo – Nowa Wieś Podgórna (9,4 km),
- Miłosław – Winna Góra – Winne Góry (9,4 km),
- Tarce – Lisew – Żerków – Brzostków Śmielów – Dębno – Nowe Miasto nad Wartą.

Rowerowe szlaki turystyczne:

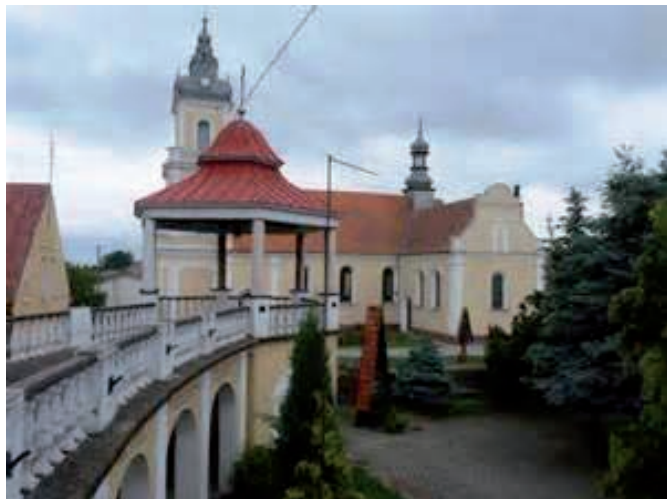
- Miłosław – Winna Góra – Białe Piątkowo – Czeszewo – Nowa Wieś Podgórna – Śmielów – Brzostków – Raszewy – Żerków (34 km),
- Miłosław – Bugaj – Rudki – Chrustowo – Mikuszewo – Czeszewo – Debno – Bieździadów – Żerków (35 km).

Ścieżki przyrodnicze:

- „Starorzecze” – ścieżka zaczyna i kończy się w miejscu przeprawy promowej przez Wartę (3 km),
- „Nad Lutynią” – na trasie podziwiamy m.in. florę i faunę oraz krajobraz starorzeczy (3km).

Nadgoplański Park Tysiąclecia – obejmuje obszar wokół jeziora Gopło. Jezioro Gopło jest największym jeziorem w Wielkopolsce. Położone na nim tereny należą do najcenniejszych.

szych, ze względu na ich historyczną przeszłość, jak i obecne bogactwo przyrodnicze. Swoje miejsca lęgowe ma tu ponad 200 gatunków ptactwa wodnego i błotnego. Są wśród m.in. gęsi gęgawy, mewy małe, kormorany, błotniki popielate, żurawie. W miejscach podtopionych i wilgotnych, np. w rezerwacie „Trzciny Giżewskie”, spotkać można wodniki, kropiatki, rokitniczki, wąsatki, a w rezerwacie „Zatoka Sucha” żyje bielik. Tereny nadgo-

ślańskie są prawdziwym rajem dla ornitologów – sześć obszarów objętych ochroną tworzą rezerwy ornitologiczne.

Pieszno-rowerowe szlaki turystyczne:

- „Wokół Jezior” – fragment Dużej Pętli szlaku: Jezioro Ślesieńskie – Nadgoplański Park Tysiąclecia (40 km).

Ścieżki przyrodnicze:

- „Gopło – Mare Polonorum” – przyrodniczo-historyczna ścieżka pozwalająca na poznawanie przeszłości i zachowanej tu przyrody: Ostrów Rzępowski – Ameryka Szerzawy – Popowo – Mierlica – Rzeszynek – Kościeszki – Lachmirowice – Rzepowo – Łagiewniki,
- „Mare Polonorum i Jeziora Skulskie” – prowadzi od Mielnicy Dużej, nad Jeziorem Gopło do jezior Skulskich i sanktuarium maryjnego w Skulsku, a dalej do Łuszczewa i Borowej,
- Ekologiczno-przyrodnicza: Jezioro Gopło – Mielnica – Polajewo – Kacza Warta – Przewóz; ścieżka pozwala na poznanie ekosystemu jeziora i bogactwa ptaków.
- Na półwyspie Potrzymiech: Ostrówek – Górki Pomorskie – Kocielka.

BIBLIOGRAFIA

- *Szlaki turystyczne na obszarach chronionych w Wielkopolsce*, WFOŚiGW, Poznań 2008
- www.turystyka-kulturowa-wlkp.pl
- www.turystyka-wielkopolska.pl

Dariusz Racinowski nauczyciel Zespołu Szkół w Brdowie

Nic nie kosztuje, a ratuje komuś życie...

Białaczka (leukemia) to choroba nowotworowa krwi. W szpiku kostnym zaczynają się mnożyć zmienione nowotworowo krwinki. Są one na tyle agresywne, że zaczynają wypierać zdrowe i atakują rozmaite organy: węzły chłonne, wątrobę, śledzionę, nerki. W Polsce co godzinę jakiś pacjent dowiaduje się, że ma białaczkę. Często jedynym ratunkiem jest przeszczep szpiku lub komórek macierzystych od dawcy niespokrewnionego. Niestety trudno jest znaleźć zgodnego genetycznie dawcę. Szanse rosną, jeśli w bazie danych jest zarejestrowanych coraz więcej potencjalnych dawców. Jednym z nich w lipcu został **Bartosz Mikołajczyk**, mieszkaniec Babiaka, nauczyciel wychowania fizycznego w Zespole Szkół w Brdowie, prezes Młodzieżowego Klubu Sportowego „Brdów”.

• **Dariusz Racinowski: Skąd pomysł, żeby oddać komuś swój szpik?**

Bartosz Mikołajczyk: Kiedyś usłyszałem o tym w telewizji. Zainteresowało mnie to, więc postanowiłem się zainteresować bliżej. W pracy, jak wiesz, zetknęliśmy się z tym problemem. Pomyślałem, że fajnie by było, gdybym mógł komuś pomóc.

• **Jak trafiłeś do bazy danych potencjalnych dawców szpiku lub komórek macierzystych?**

Pojechałem z dziećmi na zawody na ergometrach wiosłarskich do Gdańska. Było to w grudniu 2012 roku. Tam był namiot Fundacji DKMS. Wszedłem, zapytałem, jak to wygląda. Wypełniłem ankietę.

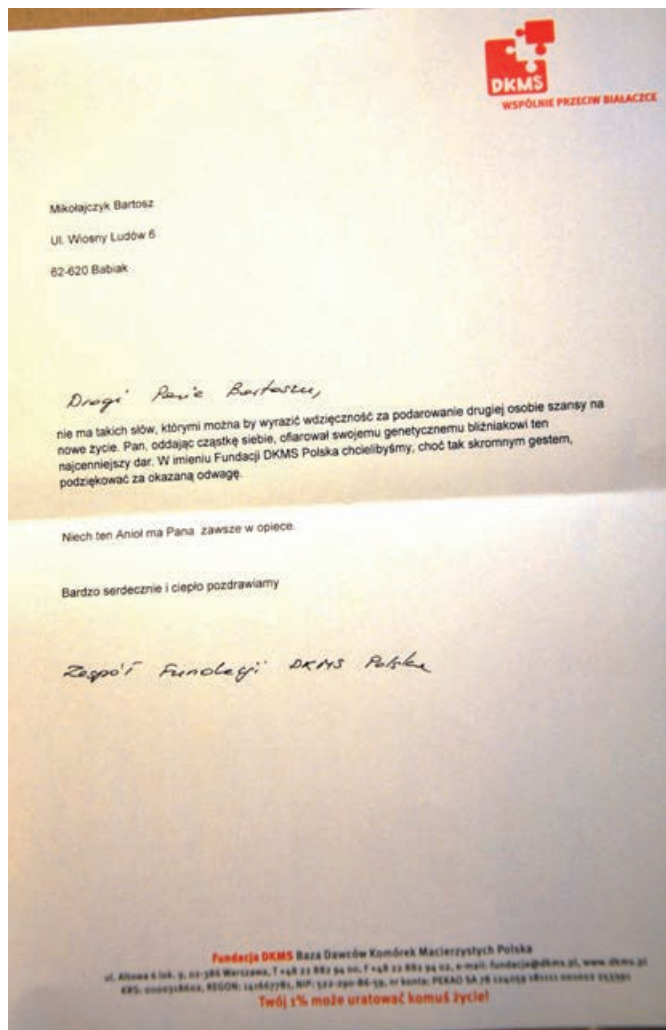
Specjalną pałeczką pobrałem swoją ślinę z wewnętrznej strony jamy ustnej. Zarejestrowałem się w bazie danych.

• **Tylko tyle?**

Tak! Moja ślina została zbadana genetycznie. Po jakimś czasie zostałem ofi-

cialnie zarejestrowany w bazie danych Fundacji. Początkowo otrzymałem specjalną plastikową kartę potencjalnego dawcy. I o wszystkim zapomniałem.

• **To nie był proces ani bolesny, ani czasochłonny...?**

Nie! Załedwie kilka minut. Właśnie ludzie boją się, że proces rejestracji w bazie danych potencjalnych dawców szpiku lub komórek macierzystych jest długi i wymaga nie wiadomo jakich ofiar. Tymczasem wszystko odbywa się szybko i łatwo.

• **Zgadza się, ale nie w każdej miejscowości jest namiot, w którym rejestruje się potencjalnych dawców...**

Nie musi być namiotu. Można zarejestrować się przez Internet. Jesteś tego najlepszym przykładem, bo sam się w ten sposób zarejestrowałeś. Wystarczy wejść do Internetu i w przeglądarce wpisać www.dkms.pl. Tam znajdują się potrzebne informacje. Fundacja przysłała do domu próbkę i pałeczkę do pobrania śliny. Po pobraniu należy ją odesłać. I czekać na potwierdzenie.

• **Kiedy się dowiedziałeś, że możesz zostać potencjalnym dawcą?**

W lutym tego roku, w czasie ferii zimowych, zadzwonił telefon. Okazało się, że dzwonił przedstawiciel Fundacji z Warszawy. Zapytał, czy podtrzymuję swoją gotowość ewentualnego oddania szpiku. Przyznam się, że zapomniałem o tym, że się zarejestrowałem w bazie danych. Początkowo byłem więc zaskoczony telefonem. Ale

szybko oprzytomniałem... [Śmiech.] Przedstawiciel poinformował mnie, że jest biorca i być może mój szpik będzie potrzebny.

• **Jak przyjąłeś tę wiadomość?**

Mały szok i chyba radość... Oczywiście się zgodziłem. Choć przedstawiciel mnie uprzedził, że do oddania szpiku lub komórek macierzystych droga jeszcze daleka.

• **Co było dalej?**

W uzgodnionym ze mną wcześniej terminie przyjechał kurier z próbkami, do których pobrano mi krew. Kurier zabrał próbki do Warszawy na badania. Badania miały określić poziom zgodności genetycznej mojej i potencjalnego biorcy. Tuż przed zakończeniem roku szkolnego otrzymałem informację, że badania potwierdziły zgodność. Wstępnie zakwalifikowano mnie jako ewentualnego dawcę.

• **Czy to już były wszystkie badania, przez jakie musiałeś przejść?**

Nie... [Śmiech.] Kolejny etap to bardzo szczegółowe badania krwi w Klinice Transplantacji Szpiku i Onkohematologii w Gliwicach. Badania odbyły się na początku lipca. Pobrano mi ponad 20 fiołek krwi, które zostały zbadane. Po 3 godzinach wyniki były gotowe. Ostatnim etapem było badanie i rozmowa z prof. drem

hab. n. med. Jerzym Hołowieckim, który wprowadzał i rozwijał metodę transplantacji szpiku w Polsce. Po przejrzaniu moich badań profesor zakwalifikował mnie ostatecznie do pobrania komórek macierzystych. Umówiliśmy się na termin pobrania.

• **Baleś się tych badań?**

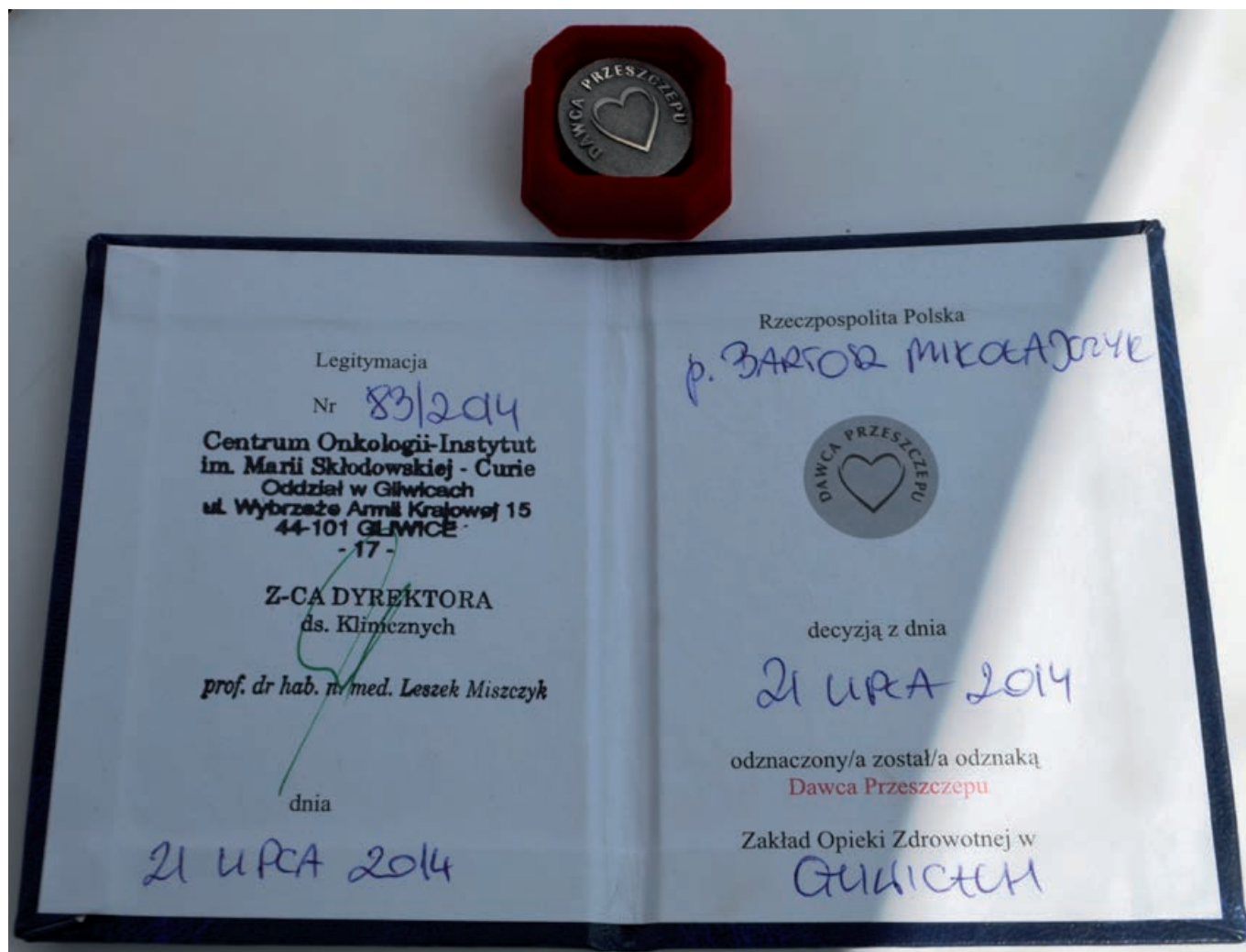
Wiesz, że każdy mężczyzna boi się igły i pobierania krwi... Ale byłem dzielny i nie zemdlałem... [Śmiech.]

• **Dlaczego badania i pobranie komórek macierzystych odbyło się w Gliwicach? To dość daleko od nas, a przecież bliżej są ośrodki, w których się pobiera szpik i komórki macierzyste.**

Gliwice są jednym z kilku ośrodków w Polsce, w których pobiera się komórki macierzyste lub szpik i dokonuje się przeszczepów. Fundacja DKMS wyznaczyła takie miejsce, z którego będzie chyba najbliżej do biorcy. Dowiedziałem się, że ośrodek w Gliwicach wysyłał już szpik do przeszczepu aż do Australii, a przyjmował z Brazylii.

• **Czy były jakieś specjalne przygotowania do dnia, w którym pobrano ci komórki macierzyste?**

Na pięć dni przed pobraniem zacząłem, dwa razy dziennie, dostawać zastrzyki pod

skórę brzucha lub ud z substancją stymulującą przyrost komórek macierzystych we krwi. Początkowo robiła je pielęgniarka. Ostatnie zrobiłem sobie już sam. Bałem się tych iniekcji, ale okazało się, że nie są bolesne. Jedynym utrudnieniem było to, że musiałem je przyjmować regularnie w wyznaczonych godzinach.

• **Opowiedz, jak wyglądało samo pobieranie komórek macierzystych.**

W dzień pobrania byliśmy w gliwickiej klinice już o siódmej rano. Pobrano mi jeszcze krew na badania. Potem usiadłem, a raczej położyłem się na specjalnym fotelu. Do żyły jednej ręki podłączono mi wenflon z rurką wychodzącą, do drugiej wenflon z rurką powrotną. Moja krew była przepompowywana przez specjalne urządzenie. Urządzenie to dokonywało separacji (oddzielenia) komórek macierzystych zawartych w mojej krwi. Dwukrotnie urządzenie przepompowało moją krew. Trwało to od rana do południa. Nic nie bolało. Dziś medycyna rozwija się intensywnie. Są coraz nowocześniejsze urządzenia.

• **Nie było więc długiej igły i klucza w talerz biodrowy?**

Dla osiemdziesięciu procent biorców materiał pobiera się właśnie w ten sposób.

Z krwi. Jeżeli okazałoby się, że komórek jest mało, wówczas zabieg ten powtórzono by następnego dnia. Żeby zebrać potrzebną do przeszczepu ich liczbę. A jeśli i to by nie wystarczyło, wówczas pobrano by mi szpik z talerza biodrowego. Jest to zabieg pod całkowitym znieczuleniem. Nawet gdyby tak było, to i tak się nie czuje bólu. Ale w zdecydowanej większości wystarczy pobranie komórek macierzystych z krwi obwodowej.

• **Kiedy przyszedłeś po pobraniu komórek, byłeś bardzo zmęczony. Czy były to jakieś skutki uboczne?**

Byłem zmęczony, bo przez cztery godziny leżałem bezproduktywnie. [Śmiech.] Samo pobranie było bezbolesne. Obsługa medyczna bardzo miła i przyjazna.

• **Nie od razu wiedziałeś, czy jedno pobranie wystarczy?!**

Byłem nieco zdenerwowany. Jak wiesz, musieliśmy czekać jeszcze ok. 2 godzin na potwierdzenie, czy wystarczy komórek macierzystych, czy też cykl zostanie powtórzony następnego dnia. Na szczęście okazało się, że komórek było więcej niż potrzeba. Ucieszyłem się, że maszyna wyseparowała z mojej krwi wystarczającą liczbę komórek macierzystych.

• **Czy wiesz, komu oddałeś swój szpik?**

Wiem, że mój szpik pojechał na Węgry. Otrzymał go 65-letni mężczyzna.

• **Czy można być dawcą wielokrotnie?**

Można, ale dopiero po pół roku od ostatniego pobrania. Przez dwa lata moje komórki macierzyste są zarezerwowane dla biorcy z Węgier. Gdyby się okazało, że potrzebuje jeszcze moich komórek macierzystych. Przez ten czas mój stan zdrowia będzie monitorowany.

• **Jak wyglądają sprawy finansowe? Czy poniosłeś jakieś koszty?**

Żadnych. Wszystkie badania, dwa przyjazdy do Gliwic, pobyty w hotelu, wyżywienie pokryła Fundacja DKMS. Pokryła też koszty osoby, która ze mną była, czyli twoje. Nie płaciłem też za zastrzyki, które otrzymywałem. Dawca nic nie traci, a może komuś podarować życie.

• **Jak twoja rodzina przyjęła wiadomość, że jesteś dawcą szpiku?**

Początkowo z obawą, czy aby nic mi się nie stanie. Potem z radością i pewną dumą.

• **W prasie lokalnej i regionalnej ukazały się informacje o twoim dawstwie szpiku. Czy odbierasz jakieś wyrazy sympatii i uznania?**

Kilka osób gratulowało mi. Pytały, jak wygląda procedura rejestracji i samo pobieranie szpiku. Mam też informację, że jedna osoba w Poznaniu po przeczytaniu twojego wywiadu ze mną zarejestrowała się w bazie danych potencjalnych dawców szpiku.

• **A jak zareagowały dzieciaki w szkole?**

Przyjęły to bardzo pozytywnie. Mam jednak wrażenie, że nie do końca zrozumiały, na czym polega pobranie szpiku. Wydaje mi się, że mylą oddawanie krwi z pobieraniem komórek macierzystych z krwi. Ale jedno i drugie dawstwo jest cenne, ratuje komuś życie.

• **Czy masz jakieś pamiątki, namacalne dowody, że zostałeś dawcą komórek macierzystych?**

Tak. Jeszcze w gliwickiej klinice dostałem legitymację dawcy i odznakę „Dawca Przeszczepu”. Potem z Fundacji DKMS w Warszawie przysłała przesyłka, a w niej duży, drewniany anioł z czerwonymi skrzydłami i specjalny list – podziękowanie.

• **Co dalej?**

Rozmawialiśmy na ten temat. Też jesteś zarejestrowany w bazie danych. Akcje popularyzujące dawstwo szpiku i komórek macierzystych można organizować razem z Fundacją DKMS. Pracownicy tej Fundacji chętnie udzielą wszelkiej pomocy lub wspólnie zorganizują akcję. Jak wiesz, bo przecież razem to robimy, wspólnie z Fundacją organizujemy 12 października akcję rejestracji potencjalnych dawców komórek macierzystych w Brdowie. Będzie to niedziela. Proboszcz ojciec Waldemar Pastusiak z radością użyczył nam pomieszczenia. Po każdej mszy świętej chętni będą mogli przyjść i się zarejestrować. Trzeba krzewić tę ideę. Warto jednak pamiętać, że jeśli wycofamy się w trakcie procedury, możemy komuś odebrać szansę na nowe życie. Jeśli będzie więcej zarejestrowanych potencjalnych dawców w banku danych, wówczas są większe szanse, że więcej chorych osób znajdzie swojego dawcę. Dzięki temu uratuje się więcej chorych na białaczkę.

• **Pozostaje nam tylko wspólnie zaprosić nauczycieli, dyrektorów i pracowników samorządowych do popierania tego typu akcji na swoim terenie. Edukacja społeczeństwa może tutaj dużo pomóc.**

Zapraszamy do działania!